

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็น
ของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี
POLITICS AND GOVERNMENT IN DEMOCRATIC SYSTEM FROM
THE PRISONERS' OPINIONS AT PATHUMTHANI PROVINCE PRISON

นายปฐวี ท้ายเมือง

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็น
ของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

นายปฐวี ท้ายเมือง

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Politics and Government in Democratic System from the Prisoners' Opinions at Pathumthani Province Prison

Pattawee Taymueng

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Political Science

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อสารนิพนธ์	: การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็น ของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี
ผู้วิจัย	: นายปฐวี ท้ายเมือง
ปริญญา	: รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์	: รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช พธ.บ.(การบริหารรัฐกิจ), น.บ.(นิติศาสตรบัณฑิต), M.A. (Political Science), Ph.D. (Political Science) : รศ.ประณต นันทียกุล ร.บ.(รัฐศาสตร์), ร.ม.(รัฐศาสตร์)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๓

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และ ๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาด

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๕๕ กลุ่มตัวอย่างคือนักโทษเด็ดขาดภายในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ตำบลบางกระบือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๓๓๑ คน ที่ได้จากสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ ๙๕ % และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ๐.๐๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการพรรณนาแจกแจงความถี่ประกอบตาราง และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๘ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านหลักว่าด้วยภาพารตราภาพ ($\bar{X}=4.19$) ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ ($\bar{X}=4.12$) ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน ($\bar{X}=3.77$) และด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค ($\bar{X}=3.52$) ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบพบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีการศึกษา และอยู่ในระดับชั้นที่ต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักโทษเด็ดขาดที่มีเพศ และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านอำนาจอธิปไตยของปวงชน ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลายของสังคม ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิในการเป็นราษฎรของรัฐผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การจัดอบรม การเผยแพร่ ผ่านสื่อหลักและสื่อรอง เป็นต้น ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค ทางภาครัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนได้รับทราบถึงความเสมอภาคทางสังคมโดยไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ด้านหลักว่าด้วยภารดรภาพ ประชาชนควรใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหา ไม่ใช่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา

Thesis Title : Politics and Government in Democratic System from the Prisoners' Opinions at Pathumthani Province Prison

Researcher : Pattawee Taymueng

Degree : Master of Political Science

Thesis Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr. Thatchanan Issaradet,
B.A.(Public Administration), LL.B.(Laws),
M.A.(Political Science), Ph.D.(Political Science)

: Assoc. Prof. Pranote Nantiyakoon,
B.A.(Political Science), M.A.(Political Science)

Date of Graduation : March 17, 2020

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the politics and government in democratic system from the prisoners' opinions at Pathumthani Province prison, 2. To study the prisoners' opinions comparison on the politics and government in democratic system from the prisoners' opinions at Pathumthani Province prison, and 3. To study the recommendations for democratic politics and government comprehension enhancement for prisoners at Pathumthani Province prison

Methodology was the mixed methods: The quantitative research collected data from 331 samples, who were the prisoners at Pathumthani Province prison, Bang Kabue Sub-District, Sarmkok District, Pathumthani Province, using Taro Yamane's formula, with the explanatory power set 95 percent or validity value set at 0.05 with the questionnaires that had the validity value at 0.955. Data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation. Hypothesis test by t-test and F-test and open-ended questionnaires were analyzed by table frequency description. The qualitative research collected data from 8 key informants by in-depth-interviewing and analyzed by content descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. Opinions on politics and government of the prisoners at Pathumthani Province prison, by overall, were at level ($\bar{X}=3.90$) Each aspect was also at high levels, from the highest to the lowest values; the aspect of the **Brotherhood** was at $\bar{X}=4.19$, the aspect of **Right and Liberty** were at $\bar{X}=4.12$, the aspect of **Sovereignty belongs to all Thai people** was at $\bar{X}=3.77$, the aspect of Equality was at $\bar{X}=3.52$, respectively.

2. The results of opinions comparison was found that the prisoners at Pathumthani prison with different educational level had different opinions on the politics and government in democratic system at statistical significant level at 0.05, accepting the set hypothesis. The prisoners with different gender, ages and status did not have different opinions on Ages and educational level had different opinions on the politics and government in democratic system, rejecting the set hypothesis.

3. The recommendations for the prisoners' opinions on the politics and government in democratic system at Pathumthani Province prison were that; the aspect of **Sovereignty belongs to all Thai people**; Government sector should open the opportunities for people to participate in social activities. The **aspect of Right and Liberty**; Government sector should let people know that right and liberty belong to people through many channel, such as training, various media, main media and supplement media. The aspect of Equality; Government sector should let people know the social equality without segregations. The aspect of Brotherhood; People should solve problems with wisdom, not by force.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพราะได้รับความช่วยเหลือให้คำแนะนำจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คณะกรรมการ คณาจารย์ทุกท่านโดยเฉพาะ รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช ประธานกรรมการ ผู้ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำแนะนำ ปรีกษา และตรวจแก้ข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้ได้สารนิพนธ์ที่ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และ รองศาสตราจารย์ ดร.ประณต นันทียะกุล กรรมการที่ให้คำแนะนำเพิ่มเติมเนื้อหาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รศ.ดร.สมาน งามสนิท ที่ได้ให้คำแนะนำบทคัดย่อ ภาษาอังกฤษให้ถูกต้องสมบูรณ์ ขอขอบคุณ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตร บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ทำให้งานวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี กราบขอบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของท่าน จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอบคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและศูนย์บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันประเสริฐให้แสงสว่างทางปัญญาและจิตวิญญาณที่ดี และ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกมาเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณนิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต รุ่นที่ ๑ ทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษา เป็นกำลังใจ และขอขอบคุณอีกหลาย ๆ ท่านที่มีได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ที่จะขาดเสียมิได้ก็คือ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และสัมภาษณ์เชิงลึก ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณประโยชน์ที่เกิดจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ขอน้อมบูชาพระรัตนตรัย พระคุณของบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ครู อาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดทั้งผู้มีอุปการคุณทุก ๆ ท่าน

นายปลิวี ท้ายเมือง
๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ท
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ต
 บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๔ สมมติฐานของการวิจัย	๔
๑.๕ ขอบเขตของงานวิจัย	๔
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
 บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น	๗
๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง	๑๗
๒.๓ การปกครองระบอบประชาธิปไตย	๑๘
๒.๔ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ทางการเมือง	๒๙
๒.๕ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	๓๒
๒.๖ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง	๔๒
๒.๗ หลักสังคหวัตถุ ๔	๔๖
๒.๘ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๔๗

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๙
๒.๑๐ กรอบแนวคิดในงานวิจัย	๕๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๓
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๕๓
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๙
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๐
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๓
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี	๖๕
๔.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี	๖๙
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี	๘๗
๔.๕ ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี	๙๒
๔.๖ องค์ความรู้	
๔.๖.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๙๙
๔.๖.๒ องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์	๑๐๒

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๓
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๑๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๑๑
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๑๒
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	๑๑๒
บรรณานุกรม	๑๑๓
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือวิจัย	
ภาคผนวก ข. ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ	
ภาคผนวก ค. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	
ภาคผนวก ง. ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try out)	
ภาคผนวก จ. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	
ภาคผนวก ฉ. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	
ภาคผนวก ช. หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก	
ภาคผนวก ซ. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	
ภาคผนวก ฌ. รูปภาพการแจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์	
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	สรุปความหมายของความคิดเห็น	๑๐
๒.๒	สรุปลักษณะของความคิดเห็น	๑๑
๒.๓	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น	๑๕
๒.๔	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความคิดเห็น และพฤติกรรม	๑๖
๒.๕	ความหมายการเมืองการปกครอง	๑๘
๒.๖	ความหมายของประชาธิปไตย	๑๙
๒.๗	การปกครองระบอบประชาธิปไตย	๒๓
๒.๘	หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย	๒๗
๒.๙	รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย	๒๙
๒.๑๐	ความหมายของอุดมการณ์ทางการเมือง	๓๒
๒.๑๑	ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	๓๓
๒.๑๒	รูปแบบและกิจกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	๓๕
๒.๑๓	ลำดับขั้นของการเกี่ยวพันทางการเมือง	๓๙
๒.๑๔	ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง	๔๒
๒.๑๕	ความหมายของการเลือกตั้ง	๔๔
๒.๑๖	หลักในการเลือกตั้ง	๔๖
๒.๑๗	หลักสังคหวัตถุ ๔	๔๗
๒.๑๘	แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามลักษณะของผู้ต้องขัง	๔๘
๒.๑๙	แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามลักษณะของผู้ต้องขัง	๔๘
๔.๑	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๔
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวม	๖๕
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน	๖๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ	๖๗
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค	๖๘
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยภราดรภาพ	๖๙
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ โดยรวม	๗๐
๔.๘	แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ โดยรวม	๗๑
๔.๙	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอายุ โดยรวม	๗๒
๔.๑๐	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอายุ	๗๓
๔.๑๑	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามการศึกษา โดยรวม	๗๔
๔.๑๒	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามการศึกษา	๗๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๓	แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) จำแนกตามการศึกษา โดยรวม	๗๖
๔.๑๔	แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) จำแนกตามการศึกษา ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน	๗๗
๔.๑๕	แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) จำแนกตามการศึกษา ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ	๗๘
๔.๑๖	แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) จำแนกตามการศึกษา ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค	๗๙
๔.๑๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระดับชั้นของนักโทษเด็ดขาด โดยรวม	๘๐
๔.๑๘	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระดับชั้นของนักโทษเด็ดขาด โดยรวม	๘๑
๔.๑๙	แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) จำแนกตามชั้นของนักโทษเด็ดขาด โดยรวม	๘๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๒๐	แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) จำแนกตามชั้นของนักโทษเด็ดขาด ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน	๘๓
๔.๒๑	แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) จำแนกตามชั้นของนักโทษเด็ดขาด ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ	๘๔
๔.๒๒	แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) จำแนกตามชั้นของนักโทษเด็ดขาด ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค	๘๕
๔.๒๓	แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) จำแนกตามชั้นของนักโทษเด็ดขาด ด้านหลักว่าด้วยความภราดรภาพ	๘๖
๔.๒๔	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักการอธิปไตยของปวงชน	๘๗
๔.๒๕	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ	๘๘

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๒๖	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค	๘๙
๔.๒๗	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยการศรัทธา	๙๐
๔.๒๘	สรุปผลทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล	๙๑
๔.๒๙	สรุปประเด็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านอำนาจอธิปไตยของปวงชน	๙๒
๔.๓๐	สรุปประเด็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ	๙๔
๔.๓๑	สรุปประเด็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านอำนาจอธิปไตยของปวงชน	๙๖
๔.๓๒	สรุปประเด็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยการศรัทธา	๙๘

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๒
๔.๑	แนวทางในการพัฒนาความรู้ ด้านหลักว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชน	๙๓
๔.๒	แนวทางในการพัฒนาความรู้ ด้านหลักว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ	๙๕
๔.๓	แนวทางในการพัฒนาความรู้ ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค	๙๗
๔.๔	แนวทางในการพัฒนาความรู้ ด้านหลักว่าด้วยภารดรภาพ	๙๙
๔.๕	องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๐๐
๔.๖	องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย	๑๐๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อชื่อคัมภีร์ในพระไตรปิฎก

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙ ซึ่งมีจำนวน ๔๕ เล่ม ในการวิจัย ได้ใช้ชื่อย่อ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

อง.จตุกก. (ไทย) = พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมมนุษย์ในอดีต ปัญหาทางสังคม และความขัดแย้งต่าง ๆ อาจไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจน เมื่อสังคมมนุษย์มีขนาดใหญ่ขึ้น ประชากรเพิ่มมากขึ้น ปัญหาทางสังคม และความขัดแย้งก็ปรากฏชัดเจนขึ้น มนุษย์จึงสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติร่วมกันของสังคมเพื่อให้เกิดความสงบสุข หนึ่งในนั้นคือ ระบอบการปกครอง ระบอบการปกครองในโลกนี้โดยรวมแบ่งได้เป็น ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ และระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย^๑

การปกครองระบอบแบบประชาธิปไตย เป็นระบอบที่เน้นหนักให้ความสำคัญกับประชาชนมากที่สุดเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยยึดหลักการว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ สำหรับผู้ใช้อำนาจอธิปไตยนี้ ประชาชนได้มอบให้ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ทำการงานแทนปวงชนทั้งประเทศ เราจึงเรียกผู้ใช้อำนาจอธิปไตยว่า รัฐบาล รัฐบาลจะนำเจตนารมณ์ของปวงชนมาบังคับใช้ โดยใช้อำนาจอธิปไตยเป็นเครื่องสนับสนุน เพื่อให้เจตนารมณ์นั้นบังเกิดผล^๒ หลังจากที่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบัน พบว่ามีความพยายามในการพัฒนาด้านต่าง ๆ เพื่อให้ระบบการเมืองมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม^๓ โดยการปกครองระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในหลายประเทศ โดยแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ^๔ คือ รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบทางตรง คือ การที่ประชาชนทั้งหมดเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองโดยตรงด้วยการประชุมพิจารณาเองทำหน้าที่เป็นสภาเอง เนื่องจากอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดยมีหลักการว่าประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ในสังคมกล่าวคือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการบัญญัติกฎหมาย^๕ โดยในปัจจุบันไม่สามารถนำประชาธิปไตยแบบทางตรงมาใช้ได้ เนื่องจากประชาชนมีจำนวนมากเกินกว่าจะให้โอกาสประชาชนทุกคนเข้ามาใช้สิทธิในการปกครองประเทศได้ จึงมีการนำประชาธิปไตยโดยผู้แทนหรือประชาธิปไตย

^๑โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, **หลักรัฐศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๖๖.

^๒จรรยา สุภาพ, **การพัฒนาประเทศ**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๗๙.

^๓อุทัย ทิรัญโต, **การปกครองท้องถิ่น**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๕ - ๖.

^๔ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิต, **รัฐศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐),

หน้า ๑๐๗ - ๑๑๑.

^๕สุพจน์ บุญวิเศษ, **หลักรัฐศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: เอ็ม.ที.เพลส, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๘.

โดยอ้อมมาใช้แทน หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบตัวแทน ประชาชนจะเป็นผู้เลือกผู้แทนทำหน้าที่แทนตนในสภา โดยเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ปกครอง^๖ และเจตจำนงของรัฐสภาถือเป็นความต้องการของประชาชน โดยประชาชนมีช่องทางในการควบคุมทางการเมืองการปกครองแบบกว้าง ๆ ประชาชนทั่วไปมีสิทธิที่เลือกตัวแทน สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง และสิทธิพื้นฐานของประชาชนที่จะได้รับการรับรอง เช่น สิทธิในการพูด สิทธิในการเขียน สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิในการนับถือศาสนา ซึ่งเป็นสิทธิที่เท่าเทียมกัน โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศเป็นกฎหมายที่กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ สิทธิต่าง ๆ ทางการเมืองของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย

ปัจจุบันประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นฉบับล่าสุด ซึ่งมีหลายมาตราที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม สิทธิทางการเมืองการปกครองตามรัฐธรรมนูญได้เปิดกว้างทั้งด้านรูปแบบ และวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน ดังนั้น ถ้าประชาชนมีความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง คือ ผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนสามารถทำหน้าที่ได้ตามเจตนารมณ์ที่ประชาชนคาดหวัง และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ อาทิเช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การลงสมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียง การเข้าร่วมประชุมพรรคการเมือง การเป็นผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง การเดินขบวนประท้วง หรือการสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐบาล เป็นต้น ย่อมเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ แต่เนื่องจากประชาชนในสังคมมีความคิดทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกันไป เพราะประชาชนบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตย และการมีอุดมคติทางการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย

กอปรกับปัจจุบันประชาชนบางกลุ่มตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้ถูกจำกัดสิทธิบางประการในการเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย อาทิเช่น มาตรา ๙๖ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐^๗ ระบุว่าบุคคลที่ไม่มีสิทธิในการเลือกตั้งมีลักษณะดังต่อไปนี้ (๑) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช (๒) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ (๓) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย และ(๔) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ซึ่งบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวก็มีความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน และเมื่อบุคคลดังกล่าวมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถใช้สิทธิในการเลือกตั้งตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ได้เช่นเดียวกันกับประชาชนโดยทั่วไป

^๖จักษ์ พันธุ์ชูเพชร, รัฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: มายด์ พับลิชชิง, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๘.

^๗“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”, ราชกิจจานุเบกษา ๑๓๔, ๔๐ ก (เมษายน ๒๕๖๐): ๑๘.

เนื่องจากปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ ได้พยายามจัดให้มีระบบการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ด้วยวิธีการและแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง โดยให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา การอบรม ด้านคุณธรรมและจริยธรรม การทำงานการฝึกวิชาชีพ การปฏิบัติศาสนกิจ การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดีงาม กิจกรรมสันทนาการ กีฬา รวมทั้งจะต้องมีโอกาสดำเนินการติดต่อกับครอบครัว ญาติมิตร องค์กรเอกชนที่มีการกิจเพื่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง และรับรู้ถึงข่าวสาร และความเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๖๐^๔ ที่กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์จัดให้มีระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยวิธีการและแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อประโยชน์ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนา พฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีก่อนกลับเข้าสู่สังคม ซึ่งเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาอบรมและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความรู้ความเข้าใจในระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดภายในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ตามหลักการสำคัญในระบอบประชาธิปไตย ๔ ประการ คือ ๑) หลักการว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชน ๒) หลักการว่าด้วยหลักสิทธิเสรีภาพ ๓) หลักการว่าด้วยความเสมอภาค และ ๔) หลักการว่าด้วยภราดรภาพ ว่านักโทษเด็ดขาดภายในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างไร หลังจากได้รับการศึกษาและพัฒนาพฤตินิสัยขณะถูกคุมขังภายในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ก่อนที่กรมราชทัณฑ์จะคืนตัวกลับสู่สังคม โดยสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคม และปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์บ้านเมืองได้

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ นักโทษเด็ดขาดที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกันหรือไม่

๑.๒.๓ มีปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

^๔“พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐”, ราชกิจจานุเบกษา ๑๓๔, ๒๑ ก (กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐): ๑๓.

๑.๓.๓ เพื่อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาด

๑.๔ สมมติฐานของการวิจัย

๑.๔.๑. นักโทษเด็ดขาดที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกัน

๑.๔.๒. นักโทษเด็ดขาดที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกัน

๑.๔.๓. นักโทษเด็ดขาดที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกัน

๑.๔.๔. นักโทษเด็ดขาดที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกัน

๑.๕ ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” มีการกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๕.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ๔ ประการ คือ ๑) หลักการว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชน ๒) หลักการว่าด้วยหลักสิทธิเสรีภาพ ๓) หลักการว่าด้วยความเสมอภาค และ ๔) หลักการว่าด้วยภราดรภาพ

๑.๕.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระดับชั้นของนักโทษเด็ดขาด

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดทฤษฎี เนื้อหาโดยสังเคราะห์จากการหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยของ วิสุทธิ์ โทธิแท้ ๔ ประการ^๔ คือ ๑) หลักการว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชน ๒) หลักการว่าด้วยหลักสิทธิเสรีภาพ ๓) หลักการว่าด้วยความเสมอภาค และ ๔) หลักการว่าด้วยภราดรภาพ

^๔วิสุทธิ์ โทธิแท้, แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔), หน้า ๔๙.

๑.๕.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” ครั้งนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสวนวิธี ซึ่งได้กำหนดขอบข่ายประชากร/ผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

ประชากร (Population)

ได้แก่ นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ตำบลบางกระบือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๑,๙๐๖ คน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำนวน ๖ คน นักโทษเด็ดขาด ชั้นเยี่ยม จำนวน ๒ คน

๑.๕.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ เรือนจำจังหวัดปทุมธานี ตำบลบางกระบือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

๑.๕.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกด้านความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ความเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย หรือเป็นการแสดงออก โดยทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งของคนที่มีความสนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองที่ใช้อำนาจปกครองตนเอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การดำรงชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน เป็นการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง โดยใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปบริหารรัฐ และสามารถควบคุมการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปในทิศทางที่ประชาชนต้องการ เป็นการปกครองที่ยึดหลักของเสรีภาพ ความเสมอภาค คำนึงถึงเสียงส่วนใหญ่เป็นสำคัญ มีกฎหมาย กฎเกณฑ์ ที่เรียกว่ารัฐธรรมนูญ เป็นกติกาที่ประชาชนต้องเคารพนับถือ โดยมีหลักการที่สำคัญ ๔ ประการ คือ ๑) หลักการว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชน ๒) หลักการว่าด้วยหลักสิทธิเสรีภาพ ๓) หลักการว่าด้วยความเสมอภาค และ๔) หลักการว่าด้วยภราดรภาพ

หลักการว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชน หมายถึง การที่ประชาชนมีโอกาสในการแสดงออกทางการเมือง มีกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ รวมทั้งการเลือกผู้แทนไปบริหารจัดการประเทศ เพื่อบำบัดทุกข์ และบำรุงสุขอย่างอิสระ และเสรี

หลักการว่าด้วยหลักสิทธิเสรีภาพ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะกระทำหรืองดเว้นที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

หลักการว่าด้วยความเสมอภาค หมายถึง การที่บุคคลมีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในเรื่องสำคัญๆที่เป็นไปได้ในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชน โดยรัฐเป็นผู้รับรองสิทธิพื้นฐานนั้น

หลักการว่าด้วยภราดรภาพ หมายถึง การเคารพในเหตุผลซึ่งกันและกันที่ดี รวมทั้งเคารพในความเชื่อหรือสิทธิที่ต่างกัน ความคิดเห็นหรือแนวคิดและทฤษฎีที่ต่างกันจะไม่นำไปสู่ความขัดแย้ง

นักโทษเด็ดขาด หมายถึง บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด และให้หมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๖๐

ชั้นของนักโทษเด็ดขาด หมายถึง ชั้นของนักโทษเด็ดขาดผู้ตอบแบบสอบถามในสารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งชั้นออกเป็น ๖ ชั้น ตามข้อ ๔๔ แห่งกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พุทธศักราช ๒๔๗๙ ดังนี้ ๑) ชั้นเยี่ยม ๒) ชั้นดีมาก ๓) ชั้นดี ๔) ชั้นกลาง ๕) ชั้นเลว และ ๖) ชั้นเลวมาก

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้สามารถนำข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจในการปกครองในระบบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาด

๑.๗.๔ ผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการเสริมสร้างความเข้าใจในระบบการปกครองระบบประชาธิปไตยกับนักโทษเด็ดขาด และขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการเข้ามาส่งเสริมและสร้างความเข้าใจในระบบการปกครองระบบประชาธิปไตยกับนักโทษเด็ดขาดต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น
- ๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง
- ๒.๓ การปกครองระบอบประชาธิปไตย
- ๒.๔ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ทางการเมือง
- ๒.๕ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- ๒.๖ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง
- ๒.๗ หลักสังคหวัตถุ ๔
- ๒.๘ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๑๐ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น

๒.๑.๑ ความหมายของความคิดเห็น

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นนั้น มีผู้รู้หลายท่านมองความคิดเห็นว่า เป็นสภาพความรู้สึกที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความรู้ ประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับมา โดยบุคคลนั้นอาจจะแสดงออกมาทางใดทางหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการพูด ลักษณะท่าทางหรือไม่แสดงออกเลย ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นทั้งจากนักวิชาการไทยและต่างประเทศได้ให้แนวความคิดไว้ ดังนี้

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความ” ที่เป็นการนำหน้ากิริยาหรือคำวิเศษ เพื่อแสดงภาพ และให้ความหมายของ “คิดเห็น” ว่าเป็น คำกิริยาที่แปลว่าเข้าใจ ดังนั้น “ความคิดเห็น” จึงมีความหมายรวมว่า เป็นการแสดงภาพของความเข้าใจ

๑. ข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาความคิดประกอบ ถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไป

๒. ทศนะหรือประมาณการเกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

๓. คำแถลงที่ยอมรับนับถือกันว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อปัญหาที่มีผู้นำมาขอปรึกษา คำว่า “ความคิดเห็น” มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าเจตคติ ซึ่งมีคำอธิบายไว้ว่า แนวโน้มที่บุคคล

ได้รับมาหรือเรียนรู้มา และกลายเป็นแบบอย่างในการแสดงปฏิกิริยานับสนุน หรือเป็นปฏิกิริยาต่อบางสิ่งบางอย่างหรือต่อบุคคลบางคน^๑ และความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อความคิด หรือการลงความเห็นเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งไม่อาจบอกได้ว่าเป็นการถูกต้อง^๒ ซึ่งกล่าวได้ว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อ สิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ ด้วยการพูด หรือการเขียน ซึ่งในการแสดงออกนี้จะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ประสบการณ์ และพฤติกรรมระหว่างบุคคลเป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาและประเมินค่าก่อนที่จะมีการตัดสินใจแสดงออก ซึ่งการแสดงออกนี้จะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นได้^๓ และยังกล่าวได้อีกว่าความคิด เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นมาจากการรับรู้ (Perceive) ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนั้น ไม่ว่าข้อมูลนั้นจะมีหลักฐานอ้างอิงหรือไม่ หรืออาจเห็นด้วยตา ส่วนทัศนคติ คือ การที่บุคคลมีความรู้สึกทั่วๆ ไปต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งแตกต่างกับความคิดเห็น เนื่องจากความคิดเห็น คือ การอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ^๔ เป็นการแสดงออก ซึ่งวิจารณ์ฐานที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะความคิดเห็นของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง ทัศนคติของบุคคลในขณะที่ทัศนคติแสดงความรู้สึกทั่วๆ ไปเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งความคิดเห็นเป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ^๕

นักวิชาการได้ให้ความหมายของความหมายของความคิดเห็นไว้ ๔ ลักษณะ ได้แก่

๑. เป็นผลผลิตของความคิด (Product of Thinking)
๒. เป็นผลผลิตทางด้านจิตใจ (Mental Product)
๓. เป็นการคิดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (To give some thought to something)

เนื่องจากความคิดเห็นมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันกับการคิด (Thinking) ซึ่งมีความหมาย ๖ ลักษณะ ได้แก่

- ๓.๑ การให้จิตใจได้กระทำอะไรก็ตาม
- ๓.๒ การเสนอความคิดเห็น
- ๓.๓ ความเชื่อและทัศนคติการอยู่กับความคิดของตน
- ๓.๔ การนำเสนอแนวความคิด หรือการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
- ๓.๕ การตั้งหัวใจหรือความทรงจำกลับมา
- ๓.๖ การเอาใจใส่หรือการพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบ
๔. ประโยชน์ของการคิดมีอยู่ ๖ ประการ คือ
 - ๔.๑ เปิดโอกาสให้จิตใจของคนได้ทำอะไรสักอย่างหรือหลายอย่าง
 - ๔.๒ มีการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
 - ๔.๓ มีการคาดการณ์ คาดเดาเกี่ยวกับความเป็นไปเป็นมาของสิ่งใกล้ตัวและไกลตัว

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๗๓ – ๑๗๘.

^๒Good, Carter V., Dictionary of Education, (New York: McGraw Hill Book Company, 1959), p. 376.

^๓สุพัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๒๘.

^๔สุรางค์ จันทร์เอม, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพร่พิทยา, ๒๕๔๒), หน้า ๔๓.

^๕สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ, จิตวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓.

๔.๔ การนำเสนอควรมีการจัดบันทึกแนวความคิด อุดมการณ์ ปรัชญาและอื่นๆ

๔.๕ การจัดจำ สามารถสืบค้นและเขียนออกมาได้มีความคิดลึกและกว้างไกลไว้ในหนังสือ ตำรา เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาเรียนรู้ สืบสานแนวความคิด อุดมการณ์ ปรัชญา

๔.๖ การมีโอกาสดำเนินการอย่างรอบคอบ สามารถนำข้อมูล ข้อคิด ข้อเสนอ ประสพการณ์ มาพิจารณาเพื่อความถูกต้องชัดเจนและเกิดมรรคผลต่อผู้เกี่ยวข้องเป็นรูปแบบ นอกจากนี้ ได้อธิบายความหมายของความเห็นใน ๓ ลักษณะ ได้แก่

๑. ความหลากหลาย

ความคิดเป็นผลผลิตของการคิดจึงมีความหลากหลายแต่ไม่ว่าความคิดจะมีความหลากหลายเพียงใดก็ตาม ความคิดจะต้องมีจิตใจและสถานการณ์ใกล้เคียงหรือใกล้เคียงมาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ เมื่อบุคคลต่างก็ต่างจิตใจที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะโครงสร้างทางร่างกายที่เป็นเคมีและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันที่มีผลต่อการคิดและความคิดของคน

๒. ความน่าสนใจ

ความน่าสนใจของการคิดและความคิดของคน คือ ทุกครั้งที่มีเหตุการณ์หรือสถานการณ์เกิดขึ้นรอบตัวเรา เราจะต้องมีการตอบสนองต่อสิ่งที่เกิดขึ้นไม่มากก็น้อย อาการดังกล่าวเป็นการคิด (Thinking) เป็นลักษณะของบุคคลนำเอาข้อมูลที่ได้รับโดยใช้ประสาทสัมผัสมาพิจารณาอย่างรอบคอบและรวดเร็วบางอย่างเป็นไปโดยอัตโนมัติ การคิดบางอย่างอาจใช้เวลาในการคิดและตัดสินใจสั้นมากหรืออาจใช้เวลายาวนานเมื่อมีการตัดสินใจทำให้เกิดกิจกรรมตามมา

๓. ความดั้งเดิม

ความแตกต่างระหว่างการคิดกับความคิด คือ การคิดต้องใช้เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ให้แก่คิดในมุมต่าง ๆ ไปใช้ในการตัดสินใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนความคิดนั้นอาจไม่จำเป็นต้องมีเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่เป็นการเฉพาะเจาะจงซึ่งความคิดเป็นสิ่งที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องไม่ลงลึกในรายละเอียดดังนั้นการที่อะไรแบบสิ่งเดียวทำให้ผู้ปฏิบัติมีความคิดครอบคลุมมากขึ้นการคิดจึงเป็นส่วนหนึ่งของความคิด^๖

นอกจากนี้ ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงความรู้สึกของแต่ละบุคคลในอันที่จะพิจารณา ถึงข้อเท็จจริงต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยการพูด การเขียน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสพการณ์ และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลเป็นส่วนประกอบในการพิจารณา ซึ่งความคิดเห็นนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าหากมีหลักฐานข้อเท็จจริงปรากฏ^๗ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ความคิดเห็นนี้อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการแสดง ออกของ

^๖บุญสม ยอดมาลี, “การสำรวจความต้องการการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรีในจังหวัดลพบุรี”, บทความ, วิทยาสารกำแพงแสน, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๔๖): ๑๔๑ – ๑๔๒.

^๗ลาวัญญ์ จักรานันท์, “ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาบริหารธุรกิจ (M.B.A) สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อการจัดการศึกษาภาคพิเศษ”, ปริญญานิพนธ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐), หน้า ๙.

ทัศนคติก็ได้ สังเกตและวัดได้จากคนแต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้น เจ้าตัวอาจจะตระหนักหรือไม่ตระหนักก็ได้^๔

สรุปได้ว่า ทัศนคติเห็น หมายถึง การแสดงออกด้านความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย หรือเป็นการแสดงออกโดยทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งของคนที่มิต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไป เป็นการนำไปสู่การแปลความหมาย หรือการคาดคะเน โดยอาศัยความรู้ ความความจำ อารมณ์ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมขณะนั้นเป็นพื้นฐานในการแสดงออก ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้ อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ นอกจากนี้ทัศนคติเห็นอาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และแสดงออกได้ ทั้งในทางบวกหรือทางลบ ผ่านทางคำพูด การเขียน หรือเครื่องหมายสัญลักษณ์ ดังนั้น การสำรวจทัศนคติเห็นจะเป็นการศึกษาหาความรู้สึกของบุคคล กลุ่มคน ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมาโดยการพูด การเขียน หรือเครื่องหมายสัญลักษณ์ ทัศนคติเห็นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งเรื่องเดียวกันก็ไม่จำเป็นที่บุคคลต้องมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกันเสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคลที่ได้รับว่า มีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นในเรื่องนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด

ตารางที่ ๒.๑ สรุปความหมายของทัศนคติเห็น

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสภา (๒๕๕๖, หน้า ๑๗๓ – ๑๗๘)	ทัศนคติเห็น หมายถึง เป็นการแสดงภาพของ ความเข้าใจ
Good, Cater V (1959, p. 376)	ทัศนคติเห็น หมายถึง ความเชื่อความคิด หรือ การลงความเห็นเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งไม่อาจบอกได้ ว่าเป็นการถูกต้อง
สุพัตรา สุภาพ (๒๕๒๐, หน้า ๒๘)	ทัศนคติเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคล หรือ กลุ่มบุคคลที่มีต่อ สิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ
สุรงค์ จันทน์เอม (๒๕๔๒, หน้า ๔๓)	ความคิด เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นมาจากการรับรู้ (Perceive)
สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ (๒๕๔๓, หน้า ๒๓)	ความคิดเห็น ของบุคคลเปลี่ยนแปลงไป ตามข้อเท็จจริง

^๔จำลอง เงินดี, เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๒.

ตารางที่ ๒.๑ สรุปความหมายของความคิดเห็น (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
บุญสม ยอดมาลี (๒๕๔๖, หน้า ๑๔๑ – ๑๔๒)	ความหมายของความคิดเห็นมี ๓ ลักษณะ ๑. ความหลากหลาย ๒. ความน่าสนใจ ๓. ความดั้งเดิม
ลาวัญญ์ จักรานุวัฒน์ (๒๕๔๐, หน้า ๙)	ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงความรู้สึกของแต่ละบุคคลโดยพิจารณาจากข้อเท็จจริง โดยความคิดเห็นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ
จำลอง เงินดี (๒๕๓๔, หน้า ๒)	ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกของทัศนคติ
สงวน สุทธิเลิศอรุณ (๒๕๒๙, หน้า ๙๒)	ลักษณะของความคิดเห็น มี ๒ มิติ ๑. มิติด้านทิศทาง คือ บวกหรือลบ ๒. มิติด้านความเข้มข้น คือ มากหรือน้อย
นวม สงวนทรัพย์ (๒๕๓๕, หน้า ๗๗)	ความคิดเห็น จำแนกตามลักษณะ ๓ ประการ ๑. ความพร้อมทางจิตหรือระบบประสาท ๒. ความคิดเห็นไม่ใช่สิ่งติดมาแต่กำเนิด ๓. ความคิดเห็นทำหน้าที่กระตุ้นหรือเร้าให้บุคคล ควรประพฤติ

๒.๑.๒ ลักษณะของความคิดเห็น

ความคิดเห็น เป็นเรื่องของความรู้สึก การตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ โดยเห็นได้จากการที่นักวิชาการได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันไป ความคิดเห็นมีลักษณะในทิศทาง ๒ มิติ ดังนี้

ลักษณะของความคิดเห็นจะเป็น ๒ มิติ คล้าย ๆ กับวัตถุ ซึ่งเป็นมิติความกว้าง และมิติความยาว ลักษณะของความคิดเห็นจะประกอบด้วย มิติที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. ทิศทางมีอยู่ ๒ ทิศทาง คือ ทางบวกและทางลบ ทางบวก ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทางในทางที่ดี ชอบหรือพึงพอใจ ส่วนทางลบ ก็เป็นไปทางตรงกันข้าม ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทางในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบและไม่พึงพอใจ

๒. ความเข้มข้นมีอยู่ ๒ ขนาด คือ ความเข้มข้นมากและความเข้มข้นน้อย เช่น บางคนมีความรู้สึกชอบสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยมาก แต่บางคนมีความรู้สึกไม่ชอบความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ถ้าบุคคลมีความคิดเห็นที่มีความเข้มข้นมากจะเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น^๔

^๔สงวน สุทธิเลิศอรุณ, *ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยา*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๙), หน้า ๙๒.

ความคิดเห็น จึงสามารถจำแนกลักษณะสำคัญได้ ๓ ประการ คือ

๑. ความคิดเห็น คือ ความพร้อมทางจิตหรือระบบประสาท กล่าวอีกนัยหนึ่งความคิดเห็น คือ การแสดงออกแห่งภาพทางสมองทางจิตเกี่ยวกับวัตถุ ปัจเจกชน และสถานการณ์ต่างๆ
๒. ความคิดเห็นไม่ใช่สิ่งติดมาแต่กำเนิด หากเป็นการเรียนรู้ของมนุษย์
๓. ความคิดเห็นทำหน้าที่กระตุ้นหรือเร้าให้บุคคลควรประพฤติ หรือแสดงปฏิกิริยาในอาการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อปัจเจกชน วัตถุ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ^{๑๐}

สรุปได้ว่า ลักษณะความคิดเห็นจะแสดงออกมาต่อสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคน วัตถุ หรือสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในแง่บวกและในแง่ลบ คือ ความรู้สึกที่ดี - ไม่ดี ชอบ - ไม่ชอบ พอใจ - ไม่พอใจ ซึ่งการแสดงออกดังกล่าวเกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม ในสังคมนั้น ๆ ที่กระตุ้นให้แสดงความรู้สึกนึกคิดดังกล่าวออกมา

ตารางที่ ๒.๒ สรุปลักษณะของความคิดเห็น

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สงวน สุทธิเลิศอรุณ (๒๕๒๙, หน้า ๙๒)	ลักษณะของความคิดเห็น มี ๒ มิติ ๑. มิติด้านทิศทาง คือ บวกหรือลบ ๒. มิติด้านความเข้มข้น คือ มากหรือน้อย
นวม สงวนทรัพย์ (๒๕๓๕, หน้า ๗๗)	ความคิดเห็น จำแนกตามลักษณะ ๓ ประการ ๑. ความพร้อมทางจิตหรือระบบประสาท ๒. ความคิดเห็นไม่ใช่สิ่งติดมาแต่กำเนิด ๓. ความคิดเห็นทำหน้าที่กระตุ้นหรือเร้าให้บุคคลควรประพฤติ

๒.๑.๓ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ พบได้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นนั้น มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

ทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร ๓ ตัว คือ ความรู้ (Knowledge = K) ความคิดเห็น (Altitude - A) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice = P) ของผู้รับสาร อันอาจมีผลกระทบต่อสังคมต่อไป จากการรับสารนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงทั้ง ๓ ประการนี้ จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับสารก็จะทำให้เกิดความรู้เมื่อเกิดความรู้ขึ้นก็จะไปมีผลทำให้เกิดความคิดเห็นและขั้นสุดท้ายคือ การก่อให้เกิดการกระทำ ทฤษฎีนี้อธิบายการสื่อสารหรือ

^{๑๐} นวม สงวนทรัพย์, สารัตถกิจวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๗๗.

สื่อมวลชนว่าเป็นตัวแปรต้นที่สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาเข้าไปสู่ชุมชนได้ด้วย การอาศัย KAP เป็นตัวแปรตามในการวัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา^{๑๑}

อายุ มีผลต่อเจตคติของบุคคลส่วนใหญ่มักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ยาก ซึ่งทำให้ผลต่อเจตคติของเขาเอง นอกจากอายุแล้วยังมีตัวแปรอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ปฏิกริยาของบุคคลต่อสิ่งเร้า ข่าวสาร เป็นต้น บุคคลที่แตกต่างกันจะมีปฏิกริยาไม่เหมือนกัน ผลที่จะมีต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติความคิย่อมแตกต่างกันไปด้วย^{๑๒}

ดังนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น จึงสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ปัจจัย ดังนี้

๑. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

๑.๑. ระดับการศึกษา การศึกษามีอิทธิพลมากต่อการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น เพราะการศึกษาจะทำให้บุคคลนั้นๆ มีความรู้เรื่องต่างๆ เพิ่มขึ้น ดังนั้นคนที่มีความรู้มากมักจะมีความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

๑.๒. ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในการยอมรับต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจแตกต่างกันออกไป เช่น ความเชื่อในการนับถือศาสนา เป็นต้น

๑.๓. สถานภาพทางสังคม หมายถึง สิทธิและหน้าที่ที่มีต่อผู้อื่น และต่อสังคมหรือกลุ่ม เป็นส่วนรวม

๑.๔. ประสบการณ์ เป็นสิ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่ และความรับผิดชอบของงาน ซึ่งจะส่งผลต่อความคิดเห็น

๒. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

๒.๑. การอบรมของครอบครัว หมายถึง การที่พ่อแม่หรือบุคคลในครอบครัวสั่งสอน โดยทางตรงหรือทางอ้อมให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนหรือรับเอาระเบียบวิธี กฎเกณฑ์ ค่านิยมต่างๆ ที่กลุ่มนั้นได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติ และความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมนั้น

๒.๒. กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้องมีอิทธิพลต่อบุคคลอย่างมาก เพราะเมื่อบุคคลอยู่ในกลุ่มใด หรือสังคมใดก็ต้องยอมรับ และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคมนั้น และในที่สุดก็มักจะมีความคิดเห็นคล้ายตามไปกับกลุ่มและสังคมนั้นด้วย

๒.๓. สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล เพราะเป็นสิ่งที่สร้างความคิดทั้งทางด้านบวก และด้านลบ^{๑๓}

ส่วนสาธารณมติหรือมติมหาชน หมายถึง ทศนคติความรู้สึกละความคิดเห็นของประชากรกลุ่มต่างๆ เฉพาะกลุ่มเกี่ยวข้องกับประเด็นความสนใจหรือปัญหาประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

^{๑๑}สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, การโฆษณาหาเสียงกับพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๑๘.

^{๑๒}ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทศนคติ: การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๕๐.

^{๑๓}รัชนี พิทักษ์ญาติ, “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของสำนักทะเบียนอำเภอเมืองชลบุรี”, การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๐.

ชั่วระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่ง สาธารณมติประเด็นใดๆก็ตามไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นมติหรือความคิดเห็นของประชาชนทั้งหมดในประเทศ แต่เป็นความคิดเห็นของประชากรส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นผลมาจากสิ่งที่ยังตกลงกันไม่ได้ จำเป็นต้องมีการถกเถียงหาเหตุผลมาอภิปรายกันให้เห็นทั้งข้อดีและข้อเสียในที่สุดเกิดการตัดสินใจร่วมกันเป็นมติดอกมา คุณภาพของมติมหาชนหรือสาธารณมติขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประเด็นดังนี้ คือ

๑. การอภิปรายของสาธารณชน ซึ่งต้องมีความกระตือรือร้น มีประสิทธิภาพ และสามารถเปลี่ยนมติไปในทิศทางหนึ่งทิศทางใดได้

๒. มีข่าวสารและข้อมูลที่เพียงพอ

๓. มีเสรีภาพในการคิดและการแสดงออก

๔. คุณภาพของภาวะความเป็นผู้นำที่ดี เพราะความคิดเห็นของผู้นำและผู้เชี่ยวชาญจะมีอิทธิพลต่อสาธารณมติ

๕. กลุ่มกดดันจะแสวงหาผลประโยชน์หรือข้อได้เปรียบจากความสนับสนุนของผู้มีอำนาจในสังคม นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อสาธารณมติซึ่งมีปัจจัยหลายประการ เช่น

๑. ภูมิหลังทางสังคม (Social Background) กลุ่มคนที่มีภูมิหลังแตกต่างกันโดยทั่วไปย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกันไปด้วย เช่น ความคิดเห็นระหว่างผู้สูงอายุกับผู้เยาว์ ระหว่างชาวชนบทกับชาวเมือง และระหว่างผู้มีรายได้ต่ำกับผู้มีรายได้สูง

๒. กลุ่มอ้างอิง (Reference Groups) โดยปกติจะคบหาสมาคมกัน หรือกระทำสิ่งใดให้แก่ผู้ใดนั้น ความคิดที่มักจะคำนึงถึงก็คือ มีอะไรร่วมกันได้ หรืออ้างอิงกันได้ เช่น มีอาชีพแบบเดียวกันเป็นสมาชิกสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนเดียวกัน แต่ละคนย่อมกำหนดหรือระบุกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิกหรือเป็นกลุ่มที่ตนเองมีความรู้สึกว่าตนเองอยู่ในกลุ่ม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ กลุ่มดังกล่าวมีอิทธิพลต่อสาธารณมติ

๓. กลุ่มกระตือรือร้นและกลุ่มเฉื่อยชา (Active and Passive Groups) ผู้ที่สนใจและมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ย่อมมีความกระตือรือร้นเป็นพิเศษและก่อให้เกิดเป็นกลุ่มผลประโยชน์ได้ในที่สุด และสามารถมีอิทธิพลต่อสาธารณมติโดยเฉพาะการจูงใจให้คนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยในประเด็นต่างๆได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มเฉื่อยชาที่ไม่มีบทบาทอะไรมากต่อสาธารณมติ^{๑๔}

สรุปได้ว่า การตัดสินใจ ประเมินค่า หรือแสดงทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งของแต่ละบุคคล ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นจะประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม โดยปัจจัยส่วนบุคคลจะประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ สถานภาพทางสังคม และประสบการณ์ และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมประกอบด้วย ครอบครัว สังคม และสื่อมวลชน

^{๑๔}จำเรียง ภาวิจิตร, สาธารณมติ, เอกสารในการประกอบการสอนชุดวิชาสังคมศึกษา ๔ (เล่ม ๒), (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๒๔๘-๒๔๙.

ตารางที่ ๒.๓ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (๒๕๓๓, หน้า ๑๑๘)	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นมี ๓ ตัวแปร คือ ๑. ความรู้ (Knowledge = K) ๒. ความคิดเห็น (Altitude - A) ๓. การยอมรับปฏิบัติ (Practice = P) อายุเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น
ประภาเพ็ญ สุวรรณ (๒๕๔๐, หน้า ๕๐) รัชนี พิทักษ์ญาติ (๒๕๔๖, หน้า ๒๐)	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นแบ่งออกเป็น ๒ ปัจจัย ๑. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา ความเชื่อ สถานภาพทางสังคม และประสบการณ์ ๒. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอบรมของครอบครัว กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง และสื่อมวลชน
จำเรียง ภาวิจิตร (๒๕๓๖, หน้า ๒๔๘ – ๒๔๙)	คุณภาพของมติมหาชนหรือสาธารณมติขึ้นอยู่กับปัจจัย ดังนี้ ๑. การอภิปรายของสาธารณชน ๒. มีข่าวสารและข้อมูลที่เพียงพอ ๓. มีเสรีภาพในการคิดและการแสดงออก ๔. คุณภาพของภาวะความเป็นผู้นำที่ดี ๕. ข้อได้เปรียบจากความสนับสนุนของ ผู้มีอำนาจ

๒.๑.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความคิดเห็น และพฤติกรรม

ความรู้มีส่วนสำคัญที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจ แรงจูงใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรม และก่อให้เกิดความสามารถในการที่จะปฏิบัติพฤติกรรม การมีความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมจะทำให้ทราบว่า จะต้องปฏิบัติอย่างไรและต้องสามารถปฏิบัติได้จริง ทั้งความรู้และการปฏิบัติจึงมีความสัมพันธ์กัน อย่างใกล้ชิดและต้องพึ่งพาอาศัยกัน การสร้างเสริมความรู้จะช่วยสร้างพฤติกรรม การปฏิบัติด้วยเสมอ แต่อย่างไรก็ดีความรู้อย่างเดียวไม่ได้เป็นข้อยืนยันว่าบุคคลจะปฏิบัติตามสิ่งที่ตนรู้เสมอไป ความคิดเห็นจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างความรู้ที่ได้รับกับการกระทำหรือการปฏิบัติ ถ้ามีความคิดเห็น ที่ดีร่วมกับองค์ประกอบอื่นๆ ก็จะกระตุ้นให้ปฏิบัติแล้วบุคคลจะมีแนวโน้มที่จะกระทำหรือปฏิบัติ มากกว่าบุคคลที่มีความคิดเห็นไม่ดี ความคิดเห็นมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล และขณะเดียวกันพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลมีผลต่อความคิดเห็นของบุคคลนั้นด้วย ทั้งการปฏิบัติและความคิดเห็นมีความสัมพันธ์กันและมีผลซึ่งกันและกันเป็นที่เชื่อกันว่าความคิดเห็นมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคล และขณะเดียวกันการแสดงออกหรือการปฏิบัติของบุคคล

มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคลด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับความคิดเห็นและการปฏิบัติ มีความเกี่ยวข้องกันในหลาย ๆ แบบ ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นเช่นไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ของบุคคลนั้นกล่าวคือ ถ้าบุคคลนั้นมีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งดี ความคิดเห็นต่อสิ่งนั้นจะดีตามไปด้วย ซึ่งการมีทัศนคติที่ดีย่อมส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่ดีด้วยจะเห็นได้ว่า ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติต่างก็มีความเกี่ยวพันต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่อาจเกี่ยวพันกันทั้งทางตรง และทางอ้อม

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความคิดเห็น การปฏิบัติ ได้อธิบายความสัมพันธ์ใน ๔ ลักษณะดังนี้

๑. การปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นไปตามความคิดเห็นและความรู้ที่บุคคลนั้นมีอยู่ โดยมีความคิดเห็นเป็นตัวกลาง ทัศนคติจะเกิดจากความรู้ที่มีอยู่ และการปฏิบัติจะแสดงออกไป ตามความคิดเห็นนั้น และทัศนคติจะเกิดจากการปฏิบัติและเกิดความรู้ตามมาด้วย

๒. การปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่เกิดจากความรู้และความคิดเห็นมีความสัมพันธ์หรือความรู้กับความคิดเห็นที่ผลร่วมกันเกี่ยวข้องกันก่อให้เกิดการปฏิบัติตามมาได้ และการปฏิบัติที่ส่งผลให้เกิดความรู้และความคิดเห็นได้

๓. ความรู้และความคิดเห็นต่างทำให้เกิดการปฏิบัติได้ และการปฏิบัติก่อให้เกิดความรู้และความคิดเห็น โดยที่ความรู้และความคิดเห็นไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กัน

๔. ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม บุคคลมีความรู้และปฏิบัติตามความรู้นั้นหรือความรู้มีผลต่อความคิดเห็นก่อนแล้วการปฏิบัติที่เกิดขึ้นเป็นไปตามความคิดเห็นนั้น และการปฏิบัติมีผลต่อความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีความคิดเห็นเป็นตัวกลางทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา^{๑๕}

สรุปได้ว่า จากรูปแบบความสัมพันธ์ของความรู้ ความคิดเห็น กับการปฏิบัติโดยทั่วไปของบุคคลซึ่งมีอยู่ ๔ รูปแบบนั้น เชื่อว่า บุคคลที่มีความรู้ดีและมีความคิดเห็นที่ดี จะทำให้การปฏิบัติดีตามไปด้วย เนื่องจากความรู้ ความคิดเห็น และการปฏิบัติของบุคคลมีผลต่อเนื่องสัมพันธ์กัน

ตารางที่ ๒.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความคิดเห็น และพฤติกรรม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จำเรียง ภาวิจิตร (๒๕๓๖, หน้า ๕๓)	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ๔ ลักษณะ ๑. ทัศนคติจะเกิดจากการปฏิบัติและเกิดความรู้ตามมาด้วย ๒. ความสัมพันธ์หรือความรู้กับความคิดเห็นที่ผลร่วมกัน ๓. ความรู้และความคิดเห็นต่างทำให้เกิดการปฏิบัติ ๔. ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม

^{๑๕}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓.

๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง

การเมืองหรือรัฐศาสตร์ หมายถึง การดำรงชีวิตที่ดีของสังคมหรือชุมชน โดยยกคำจำกัดความของ อริสโตเติล ผู้เป็นบิดาแห่งรัฐศาสตร์ว่า “การเมืองได้แก่การพยายามที่จะให้ได้มาซึ่งการดำรงชีวิตที่ดี (Good Life) ของสังคมหรือชุมชน”^{๑๖} การเมือง จึงหมายถึง ผลประโยชน์ (Interest) ทั้งนี้เพราะอำนาจ (Power) หรืออิทธิพล (Influence) ก็คือผลประโยชน์ของมนุษย์นั่นเอง โดยธรรมชาติ จึงเป็นสัตว์แห่งผลประโยชน์ (Animal of Interest) และผลประโยชน์ย่อมครอบคลุมไปถึงผลประโยชน์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

การเมืองเป็นคุณสมบัติตามธรรมชาติของมนุษย์ (Human Nature) ผลประโยชน์อันยิ่งใหญ่ของมนุษยชาติก็คือ การรวมตัวกันเป็นรัฐ (State) รัฐจึงประกอบด้วยกลุ่มของมนุษย์ (A Group of Human Beings) หรือประชากร (Population) อาณาเขตที่กำหนดไว้แน่นอน (A Fixed Territory) รัฐบาล (Government) และอำนาจอธิปไตย (Sovereignty)^{๑๗}

การปกครอง มีความหมายเกี่ยวกับการบริหารวางระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับสังคม เพื่อให้สังคมมีความสงบสุข^{๑๘}

สรุปได้ว่า การเมือง หมายถึง การแสวงหาอำนาจ และการได้มาซึ่งอำนาจ เพื่อจัดการผลประโยชน์ของคนหมู่มากให้บรรลุเป้าหมายแห่งการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมทุกระดับ เพื่อให้เกิดผลดีมากที่สุดกับสังคมส่วนรวม และเกิดทำให้เกิดผลเสียให้น้อยที่สุด โดยใช้อำนาจในรูปแบบของการปกครอง การบริหาร การจัดการทั้งในระดับกลุ่ม ระดับชาติ และระดับนานาชาติ การปกครองเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหาร การวางระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความสงบสุขหรือหาการบำบัดทุกข์บำรุงสุข โดยอยู่ในลักษณะการใช้อำนาจของรัฐเข้าจัดระเบียบและควบคุมสังคม

ดังนั้น การเมืองและการปกครอง คือ การวางระเบียบกฎเกณฑ์ในการบริหารบ้านเมืองของรัฐ โดยใช้อำนาจทางการเมืองเป็นเครื่องมือ เพื่อให้มนุษย์มีทั้งความสุขทั้งในความหมายของวัตถุธรรมและนามธรรม คือ สุขทั้งร่างกายและจิตใจ

^{๑๖} จีโรโซค (บรรพต) วีระสัย, สุรพล ราชภัฏ ทารักษ์, และผศ.สุรพันธ์ ทับสุวรรณ, **รัฐศาสตร์ทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิกเคอรี่เพาเวอร์พอยท์ จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๙ -๑๕.

^{๑๗} ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ. **รัฐศาสตร์ ๕๐ ปี**, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มูลนิธินิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๖๑๐.

^{๑๘} รศ.ดร.สุชุม นวลสกุล, วิทยา นาศิริกุลกิจ, และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ์, **การเมืองและการปกครองไทย**, (กรุงเทพมหานคร: หจก. แสงจันทร์การพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๑.

ตารางที่ ๒.๕ ความหมายการเมืองการปกครอง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ดร.จิรัช (บรรพต) วีระสัย, ดร.สุรพล ราชภัฏจารักษ์ และผศ.สุรพันธ์ ทับสุวรรณ (๒๕๒๔, หน้า ๙ -๑๕)	การเมืองหรือรัฐศาสตร์ หมายถึง การ ดำรงชีวิตที่ดีของสังคมหรือชุมชน และ ผลประโยชน์
รศ. ดร.ปรีชา หงส์ไกรเลิศ (๒๕๔๑, หน้า ๖๑๐)	การเมืองเป็นคุณสมบัติตามธรรมชาติของ มนุษย์
รศ.ดร.สุขุม นวลสกุล, รศ.ดร.วิทยา นภาศิริกุลกิจ และรศ.ดร. วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ์ (๒๕๓๑, หน้า ๑)	การปกครอง เกี่ยวกับการบริหาร วาง ระเบียบกฎเกณฑ์ สำหรับสังคม

๒.๓ การปกครองระบอบประชาธิปไตย

๒.๓.๑ ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” ถอดศัพท์มาจากภาษาอังกฤษว่า “Democracy” ซึ่งมีรากศัพท์มาจาก ภาษากรีก ๒ คำ คือ “Demos” แปลว่า “ประชาชน” และ “Kratos” แปลว่า “อำนาจ” เมื่อรวมกันเข้าแล้วก็มีความหมายว่า “อำนาจของประชาชน” หรือ “ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ” เพราะฉะนั้น หลักการขั้นมูลฐานของระบอบประชาธิปไตยก็คือ “การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต”^{๑๙}

ดังนั้น คำว่า ประชาธิปไตย ที่มีต้นกำเนิดมาจากภาษากรีก และดูเหมือนชาวกรีกจะเป็นพวกแรกที่ใช้คำนี้ โดยความหมายดั้งเดิมของประชาธิปไตยที่รู้จักกันในหมู่ชาวกรีกโบราณเมื่อประมาณ ๒,๐๐๐ กว่าปี หมายถึง การปกครองโดยหมู่ชนหรือประชาชน การปกครองแบบนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคือ democracy ซึ่งมีรากศัพท์เดิมจาก dermos ซึ่งแปลว่า ประชาชน

สำหรับภาษาไทยคำว่า “ประชาธิปไตย” อาจจะแยกได้เป็น ๒ คำ คือ ประชา หมายถึงประชาชน และคำว่า ธิปไตย แปลว่า อำนาจสูงสุดของแผ่นดิน เมื่อรวมกันจึงหมายถึง การปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนหรือมาจากประชาชน

ประชาธิปไตย จึงมีความหมายทั้งในรูปแบบและหลักของการปกครองรวมตลอดถึงการดำรงชีวิตร่วมกันของมนุษย์

ในแง่ของการปกครองนั้นหมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะเข้าร่วมกำหนดนโยบายต่างๆ อันเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม

ส่วนในแง่ของการดำเนินชีวิตนั้นหมายถึง การยอมรับเสรีภาพ ความสำคัญ และประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยมีเหตุผลเป็นเครื่องนำทางเพื่อความผาสุกร่วมกัน ความหมายของประชาธิปไตยที่ใช้กันในภายหลังนั้น อาจจะแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ ความหมายแคบกับความหมายกว้าง

ความหมายแคบ หมายถึง การที่ประชาชนมีอำนาจปกครองตนเอง

^{๑๙}โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, รัฐศาสตร์กับการเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ตะเกียง, ๒๕๓๔), หน้า ๕๑.

ความหมายกว้าง หมายถึง ประชาธิปไตยเป็นวิถีชีวิตแบบหนึ่งซึ่งมีแบบแผนแห่งพฤติกรรม ในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม^{๒๐}

โดยคำนิยามประชาธิปไตยที่นักสังคมศาสตร์ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ประชาธิปไตย ได้แก่ การจัดแจงทางสถาบันเพื่อการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งในสถาบันนั้น ปัจเจกชนอาจแสวงหาอำนาจที่จะตัดสินใจด้วยวิถีทางแห่งการต่อสู้แข่งขัน เพื่อคะแนนเสียงของประชาชน หมายถึง การต้องมี การจัดตั้งสถาบันแบบต่าง ๆ ให้ทำหน้าที่ตัดสินใจปัญหาทางการเมืองโดยบุคคลที่จะมีอำนาจตัดสินใจในองค์กรเหล่านั้น ต้องได้รับมอบอำนาจจากการลงคะแนนเสียงของประชาชน

นอกจากนี้แล้วกล่าวว่า ประชาชนนั้นไม่อาจคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลในทุก ๆ เรื่องได้ หน้าที่ของผู้แทนคือ การมาคิดและตัดสินใจแทนปวงชนอย่างเป็นระบบประชาธิปไตย จึงไม่ใช่การที่ประชาชนมาร่วมกันตัดสินใจในประเด็นกฎหมายหรือนโยบายต่าง ๆ แต่มาร่วมกันเลือกผู้แทนที่จะไปตัดสินใจในประเด็นเหล่านั้นในนามของพวกเขา^{๒๑} ประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยประชาชน ในทางปฏิบัติ หมายถึงว่า อำนาจที่จะตัดสินใจประเด็นปัญหาสำคัญของนโยบายสาธารณะต้องอยู่กับคนจำนวนมากหรือข้างมากของชุมชนนั้น และในการตัดสินใจ เช่นนั้นแต่ละคนจะออกเสียงได้เสียงเดียวไม่มีใครจะมีเสียงได้มากกว่าหนึ่งเสียง ดังนั้นประชาธิปไตย จึงจะอธิบายว่าได้แก่ รัฐบาลโดยความยินยอมและความเสมอภาคทางการเมือง ประชาชนใช้อำนาจ โดยตรงหรือโดยอ้อมผ่านสถาบันตัวแทนซึ่งบทบาทของประชาชนจะมาจำกัดอยู่ที่บัตรเลือกตั้งที่จะบังคับความรับผิดชอบให้บังเกิดแก่ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจไป^{๒๒}

ตารางที่ ๒.๖ ความหมายของประชาธิปไตย

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (๒๕๓๔, หน้า ๕๑)	ระบอบประชาธิปไตย คือ การยอมรับนับถือ ความสำคัญและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
จรรณ สุภาพ (๒๕๒๒, หน้า ๕๒, ๕๓)	ประชาธิปไตยเป็นวิถีชีวิตแบบหนึ่งซึ่งมีแบบ แผนแห่งพฤติกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (๒๕๕๒, หน้า ๕๐)	ประชาธิปไตย ได้แก่ การจัดแจงทางสถาบัน เพื่อการตัดสินใจทางการเมือง
อมร รัชชาสัตย์ และคณะ (๒๕๓๙, หน้า ๒๙)	ประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยประชาชน

^{๒๐}จรรณ สุภาพ, **หลักรัฐศาสตร์**, ฉบับปรับปรุงแก้ไขใหม่ ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๕๒ - ๕๓.

^{๒๑}เอนก เหล่าธรรมทัศน์, **แปรถิ่น เปลี่ยนฐาน: สร้างการปกครองของท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๕๐.

^{๒๒}อมร รัชชาสัตย์ และคณะ, **ประชาธิปไตย อุดมการณ์ หลักการและแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๒๙.

๒.๓.๒ การปกครองระบอบประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองและวิธีการดำเนินชีวิตซึ่งยึดหลักของความเสมอภาค เสรีภาพ และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และอำนาจอธิปไตยต้องมาจากปวงชน ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสาร ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการเมืองการบริหารที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการควบคุมตรวจสอบ โดยการเลือกตัวแทนของตนให้เข้าไปทำหน้าที่แทนตนเองผ่านทางกระบวนการเลือกตั้ง จากความหมายข้างต้น ประชาธิปไตยมีเนื้อหาที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่

๑. ประชาธิปไตยของประชาชน หมายถึง ความเป็นเจ้าของอัน ได้แก่ ประชาชนสามารถทำให้รัฐบาลปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของตนได้ สามารถดำเนินการเพื่อให้มีรัฐบาลที่เป็นไปตามเจตจำนงของตนได้ รวมทั้งสามารถเปลี่ยนแปลงรัฐบาลให้เป็นตามที่ตนเองต้องการได้ เช่น การเลือกตั้ง การทำประชามติ การทำประชาพิจารณ์ การแสดงออกตามสื่อต่างๆ เป็นต้น ความรักและความหวงแหนในการเมืองและการบริหารตามระบอบประชาธิปไตย โดยการติดตามและตรวจสอบ การทำงานของรัฐบาล การถือว่าการบริหารบ้านเมืองเป็นธุระของตน ไม่บอกปิดโดยใช้คำว่าธุระไม่ใช่และผลักให้เป็นธุระของรัฐบาล

๒. ประชาธิปไตยโดยประชาชน หมายถึง กระบวนการอันได้แก่การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงได้แก่ การเข้าร่วมประชุมพร้อมกันทั้งหมดเพื่อตัดสินใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อบ้านเมืองหรือท้องถิ่นของตน สำหรับวิธีการที่สามารถนำมาใช้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง คือ การออกเสียงประชามติ ซึ่งประเทศไทยสามารถนำวิธีนี้มาใช้กับกิจการในท้องถิ่น เพราะจะมีประชาชนเป็นจำนวนน้อยและประชาชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกัน รวมทั้งมีมาตรฐานการครองชีพที่ไม่แตกต่างกันมาก การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยอ้อมหรือประชาธิปไตยแบบตัวแทนได้แก่ การเลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศแทนตนเอง ซึ่งลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยแบบตัวแทน มีดังนี้

๒.๑ มีพรรคการเมืองเสนอนโยบายให้ประชาชนเลือก

๒.๒ มีการเลือกตั้ง

๒.๓ มีการใช้สิทธิออกเสียงโดยประชาชน

๒.๔ มีรัฐบาลที่มาจากเสียงส่วนใหญ่ของผู้แทนราษฎรในสภาเข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศ และมีฝ่ายค้านที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

๓. ประชาธิปไตยเพื่อประชาชน คือ เป้าหมายหรือประโยชน์ที่ประชาชนจะต้องได้รับ กล่าวคือ รัฐบาลที่เข้าไปบริหารประเทศ ต้องมีเป้าหมายเพื่อความผาสุกของประชาชน

และสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ประเทศไทย โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่ใช่เข้าไปเพื่อกอบโกยหรือแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง^{๒๓}

โดยอดีตนายกาธิบดีของสหรัฐอเมริกา นายอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยไว้ว่า “รัฐบาลประชาธิปไตยคือ รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน” สามารถขยายความได้ ดังนี้

รัฐบาลของประชาชน (Rule of people) หมายถึง การที่ประชาชนอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของรัฐบาลคือ มีส่วนร่วมในการกำหนดผู้ที่จะเป็นผู้ปกครองสามารถเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ ถ้าผู้ปกครองไม่บริหารปกครองประเทศเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยมีส่วนร่วม รัฐบาลของประชาชนอาจขยายความถึงความผูกพันของประชาชนที่มีต่อระบอบการเมืองเป็นหลักยึดพื้นฐานในการแสวงหาสิ่งที่เป็นเป้าหมายสูงสุดของการเมืองการปกครอง ซึ่งเป็นนัยของการสร้างพันธะยึดเหนี่ยวที่เรียกว่า อุดมการณ์ทางการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งก็คือ การกำหนดให้อำนาจสูงสุดในการเมืองการปกครองหรืออำนาจอธิปไตยให้เป็นของประชาชน ไม่ใช่ของรัฐบาลนั่นเอง ดังเช่น การกำหนดให้ผู้ปกครองต้องมาจากการเลือกตั้งทั่วไป โดยการเปิดให้มีการใช้สิทธิออกเสียงเป็นการทั่วไปของประชาชน การกำหนดให้การใช้อำนาจของผู้ปกครองต้องอยู่บนพื้นฐานความยินยอมของประชาชน และการกำหนดให้ประชาชนเป็นผู้กำหนด ให้ความตกลงใจในการปกครองการเปลี่ยนแปลงและการยกเลิกสัญญาประชาคม เป็นต้น

รัฐบาลโดยประชาชน (Rule by people) หมายถึง ประชาชนหรือพลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นผู้ปกครองหากได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนโดยส่วนใหญ่ของประเทศ การเป็นผู้ปกครองหรือผู้แทนราษฎรต้องไม่ถูกจำกัดให้อยู่ในแวดวงของกลุ่มชนชั้นใดชั้นหนึ่ง โดยเฉพาะต้องมีการเปิดโอกาสให้ทุกคนโดยเท่าเทียมกัน เป็นหลักยึดพื้นฐานในการแสวงหาสิ่งที่เป็นกระบวนการวิถิทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเป็นนัยของกระบวนการสร้างกระบวนการทางการเมืองการปกครองให้รองรับกับการกำกับควบคุมของประชาชนในรูปของการสร้างวิถิทางการเมืองการใช้สิทธิเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนคู่ขนานกันไปกับวิถิทางการเมืองในการใช้อำนาจของผู้ปกครองที่ต้องรับผิดชอบและตอบสนองต่อประชาชนพร้อมกันไปด้วย ซึ่งเป็นวิถิทางของความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับประชาชนผู้รับการปกครองนั่นเอง ดังเช่น การกำหนดให้ใช้เสียงข้างมากในการปกครองโดยต้องเคารพเสียงข้างน้อยด้วย การยึดเจตนารมณ์ของฝ่ายประชาชนเป็นบรรทัดฐานอ้างอิงพันธะผูกพันสัญญาประชาคมแก่ฝ่ายผู้ปกครอง และการเคารพความเป็นสูงสุดของสัญญาประชาคมที่ผู้ปกครองจะละเมิดมิได้

รัฐบาลเพื่อประชาชน (Rule for people) หมายความว่า รัฐบาลหรือคณะบุคคลที่ปกครองประเทศนั้น จะต้องมิจุดประสงค์เพื่อความผาสุกของปวงชนเป็นหลัก และพยายามที่จะบริหารสังคมให้ดำเนินไปตามวิถิที่กำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายนั้น หลักการรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน เป็นหลักการที่ตรวจสอบว่ารัฐบาลที่ปกครองอยู่เป็น

^{๒๓} วรทิพย์ มีมาก และ ชีวินทร์ ฉายาขวลิต, **หน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑๐.

ประชาธิปไตยหรือไม่ การที่รัฐบาลใดจะได้รับการยอมรับว่าเป็นรัฐบาลประชาธิปไตยจะต้องมีลักษณะครบทั้ง ๓ ประการ คือ

- ๑) เป็นรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน
- ๒) การเลือกตั้งนั้นเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิเสนอตัวเข้ารับการเลือกตั้ง
- ๓) รัฐบาลจะต้องบริหารประเทศ ตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่เพื่อให้ประชาชนมีความสมบูรณ์พูนสุข

รัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตยจะมีเพียงลักษณะหนึ่งลักษณะใดหรือสองลักษณะไม่ได้จะต้องมีครบทั้งสามลักษณะ การปกครองเพื่อประชาชนเป็นหลัก ยึดพื้นฐานในการแสวงหาสิ่งที่เป็นความชอบธรรม รัฐบาลที่ยุติธรรมซึ่งเป็นนัยของการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางอำนาจขององค์กร รัฐบาล ให้สอดคล้องกันตามครรลองของระบอบการปกครองอันเป็นการสร้างหลักประกันขั้นพื้นฐานให้เกิดความเชื่อมั่นในการใช้อำนาจการปกครองที่ยุติธรรมของรัฐบาล และการได้รับคำยินยอมจากประชาชนในความชอบธรรมของการใช้อำนาจในการปกครองนั้นด้วย เพื่อให้ประชาชนเชื่อมั่นในการใช้อำนาจการปกครองของรัฐบาลไม่ให้บิดเบือนไปจากกฎหมายอันเป็นตัวแทนเจตนารมณ์ร่วมของสัญญาประชาคม ซึ่งจะเป็นหลักสำคัญในการเอื้อประโยชน์ให้เกิดความยุติธรรมในการปกครองได้ในที่สุด โดยเฉพาะรัฐบาลจะต้องทำหน้าที่ในการรักษาและสนองตอบเจตนารมณ์ตามสัญญาประชาคมของประชาชน ซึ่งถือว่ามีความสูงสุดโดยที่รัฐบาลจะละเมิดมิได้นั่นเอง ดังเช่นการกำหนดให้อำนาจนิติบัญญัติเป็นอำนาจสูงสุดในการออกกฎหมาย โดยที่ฝ่ายบริหารนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ของประชาชนในการทำหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายที่เป็นตัวแทนเจตนารมณ์ของประชาชนนั้นกำหนดให้รัฐบาลต้องสร้าง และรักษาความชอบธรรมในการปกครอง โดยการสงวนสิทธิ์ให้ประชาชนเป็นฝ่ายให้การยอมรับหรือปฏิเสธการมีอำนาจเหนือตนของรัฐบาลได้ รวมทั้งการกำหนดให้ถือประเด็นประโยชน์ด้านความปลอดภัย ความมั่นคง สิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาค เป็นเครื่องมือของประชาชนในการทำและยกเลิกสัญญาประชาคม^{๒๔}

มีนักวิชาการบางท่าน ได้ให้ความหมายของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคล้ายตามอดีตประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น แห่งสหรัฐอเมริกาว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การเป็นรัฐบาลหรือการปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

การเป็นของประชาชน คำนิยามในพจนานุกรมภาษาอังกฤษคำว่า Democracy แปลว่าการปกครองของประชาชน แต่ในความหมายที่ครอบคลุมกว่า การเป็นของประชาชน ไม่ได้หมายความว่าเพียงถึงการปกครองอย่างเดียว หากยังหมายถึงความถึงอำนาจอธิปไตยในแผ่นดินทรัพยากร แผ่นดิน มหาสมุทร น่านฟ้า ตลอดจนผลประโยชน์ทั้งหลายที่พึงมี ล้วนนับเป็นของประชาชนถ้วนทุกคน ทั้งบุคคลในปัจจุบันและที่จะเกิดมาในอนาคต อย่างไรก็ตามการเป็นเจ้าของยังหมายรวมถึงความรับผิดชอบ เพื่อปกป้องให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยทั่วกัน เป็นที่มาของการมีส่วนร่วมในการปกครอง

โดยประชาชน เป็นวิธีการปกครองระบอบประชาธิปไตย เมื่อแผ่นดินเป็นของประชาชน ความเป็นธรรมตลอดจนความร่มเย็นจะเกิดขึ้นในแผ่นดินได้ เมื่อการบริหารจัดการผลประโยชน์

^{๒๔}สนธิ เตชานนท์, **พื้นฐานทางรัฐศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: ฟันนี้พับลิชชิง, ๒๕๔๐), หน้า ๑๗๔.

ทั้งหลายอยู่ในการดูแลของประชาชนทุกคน เป็นที่มาของความสำคัญในการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน อย่างไรก็ตามโดยที่ประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารจัดการทุกคนได้ จึงได้เกิดสถาบันองค์กร ตลอดจนตัวแทนต่างๆที่เข้ามาทำหน้าที่แทนการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้สมเจตนารมณ์ เช่น สมาชิกสภาผู้แทนของประชาชน พรรคการเมืองผู้เป็นตัวแทนของกลุ่มความคิดเห็นและกลุ่มผลประโยชน์ ตลอดจนสมาชิกสภาและผู้บริหารท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเรื่องอื่น ๆ อีกมากมาย

เพื่อประชาชน เป็นวิธีการในระบอบประชาธิปไตย ที่จะประกันว่าความเสมอภาคและความเป็นธรรมจะเกิดขึ้นได้ สมตามปณิธานของระบบนั้น การบริหารแผ่นดินจะต้องมีเป้าหมายที่ ให้ผลประโยชน์ของแผ่นดินเป็นไปเพื่อประชาชน คือ ตกถึงมือประชาชนโดยเสมอภาคเท่าเทียม กันทุกคนไม่เฉพาะเพียงแต่บางคน หรือเพียงแต่ตกอยู่แก่คนข้างมาก ในสังคมประชาธิปไตยที่ยึดถือในเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ในเรื่องความเป็นธรรม ตลอดจนเรื่องความสมเหตุสมผลนั้น ผลประโยชน์ของแผ่นดินตกถึงมือประชาชนทุกคนอย่างแท้จริง^{๒๕}

ตารางที่ ๒.๗ การปกครองระบอบประชาธิปไตย

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วรทิพย์ มีมาก และชีวินทร์ ฉายาขวลิท (๒๕๔๗, หน้า ๔๖)	ประชาธิปไตยมีเนื้อหาที่สำคัญ ๓ ประการ ๑. ประชาธิปไตยของประชาชน ๒. ประชาธิปไตยโดยประชาชน ๓. ประชาธิปไตยเพื่อประชาชน
สนธิ เตชานนท์ (๒๕๔๐, หน้า ๑๗๔)	รัฐบาลประชาธิปไตยคือ รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน
อมร รักษาสัตย์ (๒๕๔๔, หน้า ๑๘ - ๑๙)	การปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การเป็น รัฐบาลหรือการปกครองที่เป็นของประชาชน โดย ประชาชน และเพื่อประชาชน

๒.๓.๓ หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตย มีหลักการที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. หลักการว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชน (popular sovereignty or sovereignty of the people) ประชาธิปไตยถือว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนทุกคนร่วมกัน และประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจเป็นผู้ร่วมกันใช้อำนาจนี้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเอง

^{๒๕}อมร รักษาสัตย์, การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘ - ๑๙.

๒. หลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ (right, liberty or freedom) ความสามารถของคนที่จะกระทำหรืองดเว้นกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ได้ภายในขอบเขตข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งกฎหมายนั้นออกโดยวิถีทางประชาธิปไตย คือ ออกโดยผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งมาอย่างเป็นประชาธิปไตย

๓. หลักว่าด้วยความเสมอภาค (equality) การที่ราษฎรทุกคนในประเทศมีความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันพื้นฐานในเรื่องสำคัญๆที่เป็นไปได้ในฐานะมนุษย์ปุถุชน อันจะทำให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม

๔. หลักว่าด้วยภราดรภาพ (fraternity) และหลักว่าด้วยการเคารพเหตุผล (respect for reason) การปกครองตนเองร่วมกันของประชาชนนั้น เมื่อคนในสังคมมีโอกาสและเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมได้อย่างกว้างขวาง การมีส่วนร่วมดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ หรือทางสังคม ย่อมทำอย่างสันติและหาข้อยุติที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับกัน ถ้าคนทั้งหลายมีความเคารพซึ่งกันและกัน และมีความรักความปรารถนาดีต่อกันเปรียบประดุจญาติพี่น้องที่เรียกว่ามีการดรภาพ หากประเด็นที่กล่าวยังไม่เป็นที่เข้าใจร่วมกันได้ ก็ต้องมีการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างรอบด้านอย่างกว้างขวางด้วยข้อเท็จจริงต่าง ๆ และใช้หลักเหตุผล ด้วยความสมเหตุสมผลมาเปรียบเทียบ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่น่าจะดีที่สุดร่วมกัน อันเป็นข้อยุติที่จะนำไปปฏิบัติต่อไป^{๒๖}

แต่มินักวิชาการบางท่าน ได้อธิบายว่า ระบอบประชาธิปไตย มีหลักการที่สำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนนั้น ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจที่มีตามกระบวนการการเลือกตั้งอย่างอิสระจริงและทั่วถึง ในการให้ได้มาซึ่งตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจในการคัดค้าน และถอดถอนผู้ปกครองและผู้แทนที่มีท่าทีทำให้ประชาชนเห็นว่า ได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เช่น มีพฤติกรรมร่ำรวยผิดปกติ

๒. หลักเสรีภาพ ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการจะกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลนั้นต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขานั้นไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และความมั่นคงของประเทศชาติ

๓. หลักความเสมอภาค การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากร และคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้นวรรณะทางสังคม ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือด้วยสาเหตุอื่น

๔. หลักการปกครองโดยกฎหมาย หรือหลักนิติธรรม การให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอหน้ากัน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และไม่สามารถใช้อำนาจอยู่เหนือกฎหมายหรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ได้

^{๒๖} อ้างแล้ว, หน้า ๕.

๕. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) ควบคู่ไปกับการเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights) การตัดสินใจใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อภาคประชาชนหมู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ตัดสินทางเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการ ข้อเรียกร้องของประชาชนหมู่มาก หลักการนี้ต้องควบคู่ไปกับการเคารพและคุ้มครองเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่า ฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีพวกมากลากไปตามผลประโยชน์ความเห็นหรือกระแสมโนห์มของพวกตนอย่างสุดโต่ง แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนเสียงข้างน้อยรวมทั้งชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข^{๒๗}

โดยหลักเกณฑ์สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยมี ๔ ประการ ดังนี้

๑. อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจในการออกกฎหมายบริหารและตุลาการ ทั้งนี้ในการใช้อำนาจนั้นอาจกระทำโดยตรง เช่น การชุมนุมของชาวเอเธนส์โบราณเพื่อร่วมกันตัดสินใจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือโดยวิธีอ้อม โดยประชาชนใช้อำนาจในการออกกฎหมายผ่านทางสภาผู้แทนราษฎร ใช้อำนาจบริหารผ่านทางฝ่ายบริหารและใช้อำนาจตุลาการ ผ่านทางศาล การใช้อำนาจของประชาชนโดยวิธีอ้อมซึ่งประเทศต่าง ๆ เกือบทั้งหมดในปัจจุบันซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นหลักการที่ฝ่ายปกครองจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใต้การปกครองหรือประชาชน

๒. หลักความเสมอภาคของบุคคล กล่าวคือ ถือว่าบุคคลมีฐานะทางสังคมเท่าเทียมกัน ทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในเรื่องฐานะของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นชาติวุฒิหรือคุณวุฒิของบุคคลนั้น ๆ จะเป็นอย่างไร โดยเฉพาะความเสมอภาคเท่าเทียมกันทางการเมือง หมายความว่า ประชาชนพลเมืองทุกคนมีโอกาสดำเนินการตัดสินใจในนโยบายการปกครองประเทศ โดยยึดหลักการสำคัญว่า “คนเดียวมีสหสิทธิคะแนนเสียงเดียว” และโอกาสเท่าเทียมกันเช่นว่านี้ จะต้องประกอบด้วยเสรีภาพไม่ถูกบังคับหรือกำหนดให้เลือก การมีสิทธิตามกฎหมายของประชาชนพลเมืองในการออกเสียงเลือกตั้งของประเทศสหภาพโซเวียตซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้กำหนดตัวเลือกมาให้ก็ไม่เรียกว่ามีความเสมอภาคกันทางการเมือง

๓. การยึดถือเจตนารมณ์ของปวงชน หลักการนี้ยืนยันอำนาจของประชาชนในข้อแรก กล่าวคือ ถือว่าในการที่จะพิสูจน์ให้เห็นโดยแน่ชัดว่าผู้ปกครองเป็นเพียงตัวแทนที่ใช้อำนาจแทนปวงชน ไม่ใช่อำนาจของตนเอง รัฐบาลจะต้องดำเนินการหรือจัดกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามเจตนารมณ์ของปวงชน โดยวิธีการปฏิบัติเพื่อย้ำหลักการนี้ ได้แก่ การบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้ประชาชนเลือกตั้งรัฐบาลเป็นครั้งคราวหรือการกำหนดให้มีกลไกทางสถาบันบางอย่าง เช่น การเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล บทบัญญัติคุ้มครองสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและอภิปราย เพื่อก่อประชุมติหรือวิธีการให้ประชาชนร่างกฎหมายโดยตรง เป็นต้น

^{๒๗} วิทยากร เชียงกุล, หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://witayakornclub.wordpress.com/๒๐๐๗/๐๖/๒๖/democratic/> [๑ กันยายน ๒๕๖๒].

๔. การยึดถือหลักการปกครองโดยเสียงข้างมาก และเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย เนื่องจากในสังคมหนึ่งๆนั้นมีสมาชิกจำนวนมาก ย่อมเป็นธรรมดาที่ทุกคนจะมีความเห็นพ้องหรือมีเจตนารมณ์อย่างเดียวกันไม่ได้ทั้งหมด การใช้อำนาจปกครองของประชาชนจะเป็นไปได้จะต้องใช้หลักการของเสียงข้างมาก และการเลือกตั้งการออกเสียงประชามติเป็นกรรมวิธีทางปฏิบัติของหลักเกณฑ์นี้ แต่เพราะเราไม่มีทางที่จะแน่ใจได้ว่าคนกลุ่มใหญ่จะใช้วิจารณญาณของเขาไปในทางที่ถูกที่ควรๆ ได้ทุกๆ คราวคนกลุ่มใหญ่ก็อาจถูกอิทธิพลของอารมณ์ได้ในบางโอกาส หรือเกิดความเชื่อมั่นในอำนาจซึ่งเป็นไปได้อย่างมากและเคยปรากฏมาหลายครั้งด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการมาตรการป้องกันมิให้มีการกดขี่ข่มเหงคนกลุ่มน้อยเกิดขึ้นซึ่งจะก่อให้เกิดระบบเผด็จการของคนส่วนใหญ่^{๒๘}

การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เจริญอยู่ในยุโรปตะวันตก และสหรัฐอเมริกา นั้นมีหลักการสำคัญ ดังนี้

๑. การยึดถือเหตุผล

ปรัชญาประชาธิปไตยถือว่า สัจธรรมย่อมขึ้นอยู่กับเหตุผล การวิพากวิจารณ์หรือแสดงความเห็นคัดค้านต่าง ๆ นั้นย่อมเป็นที่มาของการแสวงหาเหตุผล เป็นวิถีทางที่จะทำให้ประชาชนพลเมืองเจริญเติบโตทางสมองและจิตใจ และเป็นเหตุให้สังคมเจริญก้าวหน้า

๒. การเน้นความสำคัญของปัจเจกชน

โดยเห็นว่า บุคคลแต่ละคนเป็นศูนย์กลางของนโยบาย และลัทธิทั้งปวงบุคคลเป็นผู้สร้างสถาบันสังคมและสถาบันการเมือง เพื่อเป็นปัจจัยให้บุคคลมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่ละคนจึงควรเป็นตัวของตัวเองลิขิตชีวิตของตัวเองมากที่สุดกว่าผู้ใดหรือสถาบันใด

๓. การถือรัฐเป็นเครื่องมือของประชาชน

เมื่อถือว่าแต่ละคนเป็นผู้ลิขิตชีวิตของตนเองมากที่สุด รัฐก็คอยเข้าแทรกแซง แต่น้อยที่สุด รัฐเป็นเพียงเครื่องมือส่งเสริมให้บุคคลบรรลุจุดหมายปลายทาง ในส่วนที่เหนือความสามารถที่แต่ละบุคคลจะกระทำกันเองได้เท่านั้น เช่น การพิทักษ์รักษาสหิทธิมูลฐานของมนุษย์ การรักษาความยุติธรรม การรักษาความสงบเรียบร้อย

๔. การอาศัยความสมัครใจเป็นใหญ่

เป็นวิธีการปล่อยให้เอกชนดำเนินการทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมตามความสมัครใจระหว่างกันเอง เช่น การจัดตั้งพรรคการเมืองหรือการจัดตั้งสมาคมต่างๆ เป็นต้น

๕. การยึดถือกฎหมายเหนือกฎ

เรื่องนี้ย่อมเป็นไปตามแนวคิดเดิมที่ว่า ประชาชนสร้างรัฐขึ้นมาเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิสำคัญบางประการของประชาชน รัฐบาลผู้ปกครองจะบิดเบือนผันแปรไปตามใจตนมิได้ มิฉะนั้นแล้ว ประชาชนมีสิทธิล้มล้างรัฐบาลนั้นเพื่อจัดตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้นมาได้ ความจริงฝ่ายเผด็จการก็ถือเรื่องกฎหมายเหนือกฎ แต่เป็นกฎที่สร้างขึ้นตามใจตนจึงก่อความไม่สงบไม่สิ้นสุด

^{๒๘}ทินพันธุ์ นาคะตะ, ประชาธิปไตย ความหมายปัจจัยเอื้ออำนวย และการสร้างจิตใจ (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗), หน้า ๙ – ๑๐.

๖. การเน้นความสำคัญของวิธีการ

ถือว่าวิธีการนั้นจะต้องเหมาะสมในการดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทาง ซึ่งควรต้องยึดความผาสุกของประชาชนเป็นที่ตั้ง ซึ่งโดยนัยนี้จะต้องยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทา คือ ถ้อยสยกลาง ซึ่งตรงข้ามกับฝ่ายเผด็จการที่ชอบใช้วิธีรุนแรง ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความเกลียดชังมากกว่าที่จะสร้างภราดรภาพให้เกิดขึ้นตามอุดมการณ์ของตนเอง

๗. การถือความเห็นพ้องต้องกันเป็นหลักในมนุษย์สัมพันธ์

ประชาธิปไตยนิยมการประนีประนอมเป็นสำคัญ ซึ่งอาจทำได้โดยการอภิปรายหรือโต้เถียงกัน เพื่อหาข้อยุติร่วมกัน โดยถือฝ่ายข้างมากเป็นเกณฑ์ตัดสิน ทั้งนี้ โดยต้องยอมรับความเห็นของฝ่ายข้างมากเป็นฝ่ายชนะไปพลางก่อน อาจเป็นช่วงขณะหนึ่งเท่านั้น ฝ่ายข้างน้อยย่อมอาจหาทางชักจูงคนส่วนใหญ่ให้เห็นคล้อยตามและอาจกลายเป็นฝ่ายข้างมากภายหลังได้

๘. การถือสมภาพ หรือความเท่าเทียมกันขั้นมูลฐานของมนุษย์

ความเท่าเทียมกันหรือสมภาพในทัศนะของประชาธิปไตย หมายถึงความเท่าเทียมกันในโอกาส อย่างไรก็ตามในเรื่องนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องความจำเป็น และความขาดแคลนของแต่ละบุคคลไว้ด้วย^{๒๙}

ตารางที่ ๒.๘ หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น (๒๕๕๔, หน้า ๔๙)	หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ๔ ประการ ๑. หลักการว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชน ๒. หลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ ๓. หลักว่าด้วยความเสมอภาค ๔. หลักว่าด้วยภราดรภาพ
ทินพันธ์ นาคะตะ (๒๕๑๗, หน้า ๙ - ๑๐)	หลักเกณฑ์สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยมี ๔ ประการ ๑. อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ๒. หลักเสรีภาพ ๓. หลักความเสมอภาค ๔. หลักการปกครองโดยกฎหมาย ๕. หลักเสียงข้างมาก

^{๒๙} ประสาร ทองภักดี, หลักการปกครอง (หลักรัฐศาสตร์), (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๒๕), หน้า ๑๘ - ๑๑๙.

ตารางที่ ๒.๘ หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ประสาร ทองภักดี (๒๕๒๕, หน้า ๑๙ – ๑๑๙)	หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีหลักการสำคัญ ดังนี้ ๑. การยึดถือเหตุผล ๒. การเน้นความสำคัญของปัจเจกชน ๓. การถือรัฐเป็นเครื่องมือของประชาชน ๔. การอาศัยความสมัครใจเป็นใหญ่ ๕. การยึดถือกฎเหนือกฎ ๖. การเน้นความสำคัญของวิธีการ ๗. การถือความเห็นพ้องต้องกันเป็นหลักในมนุษย์สัมพันธ์ ๘. การถือสมภาพ หรือความเท่าเทียมกันขั้นมูลฐานของมนุษย์

๒.๓.๔ รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย มี ๓ แบบด้วยกัน คือ

๑. ประชาธิปไตยโดยตรง ประชาชนมาประชุมกันอภิปรายและลงคะแนนกันในเรื่องสำคัญ เช่น การประชุมเรื่องงบประมาณ กฎหมายในระดับท้องถิ่น หรือการลงประชามติในระดับประเทศ เช่น การรับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ

๒. ประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทน เนื่องจากประเทศส่วนใหญ่มีประชาชนมาก มีความซับซ้อน ต้องแบ่งงานกันทำ จึงมักใช้วิธีเลือกผู้แทนขึ้นไปเป็นฝ่ายบริหารและออกกฎหมาย

๓. ประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วม เป็นการผสมผสานทั้ง ๒ แบบแรก รวมทั้งการให้ประชาชนมีการปกครองตนเองระดับท้องถิ่นมีองค์กรอิสระที่รักษาผลประโยชน์ฝ่ายประชาชน มีสื่อสารมวลชนและองค์กรประชาชนที่เข้มแข็ง ภาคประชาชนหรือสังคมพลเมืองมีบทบาท ในการตัดสินใจเรื่องการบริหารประเทศค่อนข้างมาก ไม่ได้ปล่อยให้ผู้แทนทำทุกอย่างโดยประชาชนให้สิทธิแต่เลือกผู้แทนนาน ๆ ครั้งเท่านั้น^{๓๐}

^{๓๐}วิทยากร เชียงกุล, ๒๕๕๐, หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย, หน้า ๒๐.

ตารางที่ ๒.๙ รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิทยากร เชียงกุล (๒๕๕๐, หน้า ๒๐)	รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย ๓ ประการ คือ ๑. ประชาธิปไตยโดยตรง ๒. ประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทน ๓. ประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วม

๒.๔ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ทางการเมือง

๒.๔.๑ ความหมายของอุดมการณ์ทางการเมือง

อุดมการณ์ทางการเมือง หมายถึง การเน้นถึงเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ทางการเมือง เช่น การแพร่ขยายของอุดมการณ์ทางการเมือง จะได้รับการตอบ สนองของกลุ่มชนมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางสังคม อันได้แก่บุคลิกภาพ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม รวมทั้งความเชื่อถือดั้งเดิมโดยทั่วไปของคนในกลุ่มแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองอาจ พิจารณาใช้ประโยชน์ทางการเมืองได้หลายประการเช่น ใช้เพื่อการรวมกลุ่มและการปกครอง ใช้ เพื่อความชอบธรรมทางการเมือง เพื่อประโยชน์ของชนชั้นผู้นำทางการเมืองหรือแม้แต่การขยาย การใช้อำนาจของรัฐบาล เราอาจกำหนดประเภทของอุดมการณ์ทางการเมืองได้ ดังนี้^{๓๑}

๑. อนุรักษ์นิยม (conservatism) ลักษณะของอนุรักษ์นิยมคือพยายามที่จะป้องกันหรือลดความเร็วของการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเก่า ความเชื่อเก่า ขึ้นทางสังคมเก่า ไปสู่สังคมใหม่ อนุรักษ์นิยมเชื่อว่า ปัจเจกมีความไม่คงเส้นคงวาในการใช้เหตุผล (Consistently rational) เป็นเพราะคนมีอารมณ์ซึ่งบางครั้งอยู่เหนือเหตุผล เป็นเหตุให้การตัดสินใจของคนอาจไม่เป็นที่ยอมรับว่ามีเหตุผลเสมอไป อีกประการหนึ่งพวกอนุรักษ์นิยมเชื่อว่า ปัจเจกได้รับการถ่ายทอดความฉลาด ความชำนาญ และแม้แต่สถานะแตกต่างกัน ปัจเจกหรือกลุ่มบางกลุ่มมีสถานะความรู้ความชำนาญ สูงกว่า และกลุ่มที่ว่านี้คือกลุ่มที่เป็นผู้ใช้อำนาจในสังคมหรือเป็นรัฐบาลความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจก ชนกับสังคมอนุรักษ์นิยมเป็นไปภายใต้ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างปัจเจกหรือกลุ่มในด้านอำนาจ สถานภาพ และการถือครองทรัพย์สิน แต่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคมถูกกำหนดและขึ้นโดยค่านิยมดั้งเดิม จริยธรรมทางสังคม ซึ่งเป็นบทบาทในการชี้นำของสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว วัด หรือแม้แต่ว่ารัฐบาล ซึ่งทำหน้าที่สื่อความหมาย หรือบังคับใช้ค่านิยมเหล่านั้น เสรีภาพของปัจเจกชนในสังคมอนุรักษ์นิยมมีก็จริง แต่ไม่มีปัจเจกหรือกลุ่มใดๆ มีเสรีภาพเต็มที่ที่จะทำอะไรตามใจได้ต้องตกอยู่ภายใต้ประเพณีแห่งสังคม ศาสนาและประเพณีเป็นที่ยึดแห่งการชี้นำสังคมมากกว่าความเป็นเหตุเป็นผล ความเสมอภาคซึ่งปกติถูกมองในแง่ของที่มีอยู่ในธรรมชาติของสังคม สำหรับอนุรักษ์นิยมแล้ว

^{๓๑} ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ๒๕๒๐, ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย, หน้า ๒๔๔.

การใช้อำนาจของรัฐบาลทั้งปวงเพื่อรักษาไว้ซึ่งประเพณีและจริยธรรมทางสังคมมีผลเป็นความเสมอภาคในสังคมเช่นเดียวกัน^{๓๒}

ในทัศนะของการเมืองอนุรักษนิยม อาจพิจารณาในรูปแบบของการกำหนดลักษณะของอนุรักษนิยมได้ดังนี้

๑.๑ การสนับสนุนความมีระเบียบวินัย (Discipline) ซึ่งหมายความว่ามีการตีกรอบการปฏิบัติ เพื่อรักษาเสถียรภาพโดยวิธีการให้ยอมรับอำนาจในความชอบธรรมที่มีอยู่แล้วแต่เดิม (Traditional authority) เช่น นับถือพวกเกิดในตระกูลเก่าที่รู้จักกันมาช้านานยอมรับในเรื่องเครื่องแบบและเหรียญตรา

๑.๒ การลงโทษบุคคลนั้นเป็น วิธีการที่จะขจัดความชั่วร้ายที่เป็นสันดานของมนุษย์เพื่อให้ทราบจำ

๑.๓ การเน้นประสบการณ์มากกว่าเหตุผล หมายความว่า ไม่รับทฤษฎีทางวิชาการใหม่ๆ ที่ไกลตัวและมักจะเป็นพวกคิดซ้ำ ไม่ก้าวกระโดด

๑.๔ ไม่นิยมการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและรวดเร็ว ฉับพลัน และการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อสภาพเดิมอย่างมาก

๑.๕ ถือว่าความเสมอภาคเป็นอันตรายต่อ เสรีภาพ เมื่อทุกคนมีความเสมอภาคแล้วย่อมสามารถใช้เสียงส่วนใหญ่ หรือเสียงข้างมากในการจำกัดเสรีภาพของบุคคลได้

๑.๖ อนุรักษนิยมสนใจความเป็นมาทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ การบังคับใช้มาตรฐานเดียวกันที่เป็นลักษณะสากล (universality) โดยไม่พิจารณาถึงความเป็นมาของสังคมเป็นสิ่งไม่สมควรอย่างยิ่ง เช่น บางสังคมมีวัฒนธรรมจำกัดสิทธิสตรีในทางการเมือง เป็นต้น

๑.๗ สนับสนุนรัฐบาลในความเชื่อที่ว่ารัฐบาลเป็นผู้พิทักษ์และรักษาเสถียรภาพของสังคม นอกจากนี้ อาจพิจารณาในด้านมิติของอนุรักษนิยมที่มีต่อสังคมได้อีกด้านหนึ่งของการศึกษา การแบ่งมิติออกเป็นสามส่วน คือ

- มิติทางสังคม มีความเชื่อว่ามนุษย์ในสภาพธรรมชาติ มีความชั่วร้ายจึงต้องมีสัญญาะหว่างกันเพื่อจัดตั้งรัฐและรัฐบาล

- มิติทางสถาบัน สถาบันทางการเมืองต้องก่อตั้งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและความเป็นมาของสังคม การลอกเลียนแบบมาจากสังคมอื่นที่มีความเป็นมาที่แตกต่างกันเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

- มิติทางการเมือง อนุรักษนิยมยึดถือนโยบาย ผลการปฏิบัติ (Pragmatic) คือ เลือกนโยบายที่ปฏิบัติได้ มากกว่าที่สูงเกินความสามารถ ไม่สนับสนุนการกระทำใด ๆ อันละเมิดทรัพย์สินส่วนบุคคลและสนับสนุนการค้าเสรี เป็นต้น

๒. เสรีนิยม (liberalism) เป็นอุดมการณ์ที่เน้นเสรีภาพของปัจเจกชนอย่างสูงยิ่ง โดยบทบาทของรัฐบาลควรจะได้ถูกจำกัด เช่น สถาบันที่อาจทำให้กระทบกระเทือนเสรีภาพ ได้แก่ รัฐ องค์การศาสนา และแม้แต่กองทัพ จะต้องถูกจำกัดอำนาจลง อีกประการคือ เสรีนิยมเชื่อว่ามนุษย์โดยธรรมชาติมุ่งทำแต่สิ่งที่ดี มีหลักสนับสนุนความเท่าเทียมกันในโอกาส และถือว่าคุณนิยม

^{๓๒}Roskin, *Political Science*, (London : Prentice-Hall International, 2003), p. 96.

บางอย่างถือเป็นสากล เช่น สิทธิมนุษยชน (Human rights) อย่างไรก็ตาม เสรีนิยมก็ยังยอมรับว่ามีความจำเป็นต้องมีรัฐบาล เสรีนิยมอาจแบ่งออกได้เป็นสองแนวคิด เสรีนิยมดั้งเดิมที่เรียกว่า Classic liberals ที่เน้นเสรีภาพไม่ต้องการให้รัฐเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเอกชน โดยไม่จำเป็นส่วนเสรีนิยมใหม่ที่มีลักษณะคล้ายกับสังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic Socialism) คือ ยินยอมให้รัฐบาลเข้ามามีส่วนในกิจการบางอย่างที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสาธารณประโยชน์ คุณภาพสินค้า และกิจการสวัสดิการแรงงาน เป็นต้น ทั้งนี้รวมถึงเสรีนิยมด้านเศรษฐกิจ (Economic liberalism) ซึ่งเราอาจพิจารณาแนวคิดของจอห์น ล็อก (John Locks) ในศตวรรษที่ ๑๗ ได้ดังนี้^{๓๓}

๒.๑ เสรีนิยมดั้งเดิม (Classical liberalty) มีองค์ประกอบ ดังนี้

๑. การยอมรับเสรีภาพของปัจเจกชน (Individualism) โดยรวม เช่น การเมือง เศรษฐกิจ และการเชื่อถือในลัทธิใด ๆ ในเวลาเดียวกันจำกัดอำนาจของสถาบันทางการเมือง และสังคมทุกประเภทที่อาจทำให้กระทบต่อเสรีภาพส่วนบุคคล และในศตวรรษที่ ๑๙ (จอห์น สจ๊วต มิลล์) Jotun Stuart Mill นักปราชญ์อังกฤษ ยืนยันว่ารัฐไม่อาจละเลยเสี่ยงข้างน้อยแม้ว่าจะมีเพียงเสี่ยงเดียว

- เคารพในเหตุผล (Rationalist) เชื่อว่าปัญหาในสังคมทั้งปวงแก้ได้ด้วยเหตุ และผล โดยศึกษาให้ได้ความรู้ ความเข้าใจ และให้หลักเหตุผลในการแก้ปัญหา

- เชื่อในการเปลี่ยนแปลง (Change) เสรีนิยมเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความก้าวหน้า ไม่ยึดติดอยู่ในค่านิยม

- เชื่อในหลักสิทธิมนุษยชน (Human rights) และหลักสากลของการให้โอกาสในความเสมอภาค

๒.๒ เสรีนิยมแนวใหม่ (Neo-liberalism) เสรีนิยมใหม่เกิดในศตวรรษที่ ๒๐ โดยมีแนวคิดไปในทางประชาธิปไตยสังคมนิยม เช่น ยอมให้รัฐเข้ามาก้าวท้าวสิทธิเสรีภาพของเอกชนได้ ในกิจการที่เกี่ยวกับสาธารณะและรัฐสามารถวางมาตรการควบคุมด้านเศรษฐกิจและแรงงานได้ด้วย อาจพิจารณาเสรีนิยมใหม่ในเนื้อหาของเศรษฐกิจได้อีกด้วย เช่น รัฐบาลต้องสงเคราะห์ประชาชนในเรื่องการประกันสุขภาพ การจ่ายเงินทดแทนแรงงาน สนับสนุนองค์การกรรมกร การพิจารณาความเป็นธรรมในเรื่องภาษี เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าเสรีนิยมแนวใหม่มุ่งในปัจจัยด้านเศรษฐกิจคู่ควบไปกับปัจจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ (Norm-cor Hormic liberalism)

๓. สังคมนิยม (Socialism) เป็นอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นจากความไม่พึงพอใจทั้งในเสรีนิยมและอนุรักษนิยม เชื่อว่าอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองที่รัฐบาลได้ใช้ ก็เพื่อประโยชน์ของคนทุกหมู่เหล่าในสังคม รัฐบาลจะต้องไม่ใช้วิธีรุนแรงเข้าดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการต่าง ๆ รวมทั้งการจัดการแรงงานและค่าจ้าง และการจัดสวัสดิการคนชรา และคนว่างงานเป็นหน้าที่ของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนและสังคม ในอุดมการณ์สังคมนิยมนั้นพบว่ารัฐมีหน้าที่ต้องประกันด้านคุณภาพการศึกษาที่อยู่อาศัย การสาธารณสุข การมีงานทำและจัดการด้านการเงิน ในกรณีความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ประชาชน สังคมนิยมอาจแบ่งออกได้เป็นสองแนวคิด แนวคิดแรกเรียกว่า สังคมนิยมแบบอุดมคติ (Utopian socialism) แนวคิดนี้มีความ

^{๓๓} จรูญ สุภาพ, สารานุกรมรัฐศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๕), หน้า ๑๔๔ - ๑๔๕.

เชื่อว่าถ้าสังคมเพียบพร้อม และนำความสุขมาให้สมาชิกในสังคมได้เท่าเทียมกันแล้ว สมาชิกในสังคมจะไม่แข่งขัน แก่งแย่งกันในการถือครองปัจจัยการผลิต ดังนั้น รัฐจึงควรให้ประชาชนทุกคนถือครองกรรมสิทธิ์ร่วมกันและร่วมใจกันประกอบกิจการร่วมกัน รวมถึงการจัดสรรประโยชน์จึงเป็นอันว่ากรรมสิทธิ์ส่วนตัวเป็นอันยกเลิกไปทั้งสิ้น และไม่เป็นที่พึงปรารถนาของสังคมสำหรับแนวคิดที่สองคือสังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic socialism) เชื่อว่าการแข่งขันระหว่างสมาชิกในเชิงเศรษฐกิจในสังคมจะหมดไปโดยรัฐเข้าควบคุมกิจการขนาดใหญ่ด้านอุตสาหกรรมเสีย นอกจากนั้นประชาชนคงยังมีเสรีภาพ เสมอภาคในสังคมเช่นเดิม แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับกันอย่างแพร่หลาย^{๓๔}

สรุปได้ว่า อุดมการณ์ทางการเมือง เป็นระบบความคิดหรือแนวความคิดที่มีส่วนผลักดันให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นปฏิกิริยาระบบการเมืองอย่างที่เป็นอยู่หรือการวิพากษ์ระบบที่เป็นอยู่ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และการเกิดระบบใหม่

ตารางที่ ๒.๑๐ ความหมายของอุดมการณ์ทางการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ชัยอนันต์ สมุทวณิช (๒๕๒๐, หน้า ๒๔๔) Roskin (2003, p. 96)	อุดมการณ์ทางการเมือง หมายถึง การเน้นถึงเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ทางการเมือง อนุรักษนิยมคือพยายามที่จะป้องกันหรือลดความเร็วของการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเก่าไปสู่สังคมใหม่
จรรยา สุภาพ (๒๕๓๕, หน้า ๑๔๔-๑๔๕)	อุดมการณ์ที่เน้นเสรีภาพของปัจเจกชนอย่างสูง โดยบทบาทของรัฐบาลควรจะได้ถูกจำกัด
ชัยอนันต์ สมุทวณิช (๒๕๒๐, หน้า ๒๔๔)	สังคมนิยม เป็นอุดมการณ์ที่เกิดจากความไม่พึงพอใจทั้งในเสรีนิยมและอนุรักษนิยม เชื่อว่าอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองที่รัฐบาลได้ใช้เพื่อประโยชน์ของคนทุกหมู่เหล่า

๒.๕ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

๒.๕.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ตรงกันว่า คือกิจกรรมต่างๆ โดยสมัครใจ ซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อมในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกผู้ปกครองประเทศ การกำหนดนโยบายสาธารณะ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

^{๓๔}ชัยอนันต์ สมุทวณิช, “ระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดทรัพยากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปีที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๖.

อภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การติดตามข่าวสาร และเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น

อย่างไรก็ตามกิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลนั้น นักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่า การกระทำหรือความพยายามนั้นเป็นได้ทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง ทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจ รวมทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับการเลือกตั้งการร่วมรณรงค์หาเสียงหรือการรวมตัวกันเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันรัฐบาล^{๓๕}

ตารางที่ ๒.๑๑ ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Huntington, Samuel P. and Dominguez, George I (1975, p. 4)	การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ กิจกรรมต่างๆ โดยสมัครใจ ซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อมในกิจกรรมทางการเมือง

๒.๕.๒ รูปแบบและกิจกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง สามารถแบ่งออกได้เป็น ๖ รูปแบบ คือ

๑. การเลือกตั้ง (Voting) ผลจากการวิจัย มิลเบธ พบว่าการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อระบบมากกว่า เป็นการกระทำตามความต้องการของคนที่มิต่อระบบการเมือง

๒. การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง (Party and cramping workers) หมายถึง การเข้าร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและในการเลือกตั้งจากการ ศึกษาของ มิลเบธ พบว่าผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีน้อยมาก เนื่องจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวต้องอาศัยความตื่นตัว และความสนใจอย่างแท้จริง พวกที่เข้าร่วมกิจกรรมประเภทนี้จัดอยู่ใน “พวกนักสู้ (Gladiators)

๓. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community activists) ขอบเขตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ ได้แก่ การรวมกันขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาสังคม การทำงานร่วมกับกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับสังคม การเป็นสมาชิกที่มีความกระตือรือร้นขององค์การที่มีบทบาทเกี่ยวกับกิจการสาธารณะอื่น ๆ และติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม

๔. การติดต่อกับทางราชการ (Contracting officials) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีผลโดยตรงต่อบุคคลนั่นเองเท่านั้นการเข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวนี้เกือบจะไม่ใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความหมายที่แท้จริง นี่และเวอร์บาเรียการมีส่วนร่วมแบบนี้ว่า การมีส่วนร่วมอย่างแคบ (Parochial participation)

^{๓๕}Huntington, Samuel P., and Dominguez, Jorge I, *Political Development*, (Massachusetts: Addison-Wesley, 1975), p. 4.

๕. การเป็นผู้ประท้วง (Protestors) ขอบเขตของกิจกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ คือ การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือก่อให้เกิดการจลาจล เพื่อบังคับให้รัฐแก้ไขบางสิ่งบางอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองให้ถูกต้อง

๖. การเป็นผู้สื่อข่าว (Communicators) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะนี้มีขอบเขตของกิจกรรมคือ การเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง การส่งจดหมายสนับสนุนผู้นำให้ทำดี การเข้าร่วมอภิปรายทางการเมือง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มักเป็นพวกมีการศึกษาสูงมีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมาก และมีความสนใจการเมืองมาก^{๓๖}

โดยสามารถจำแนกรูปแบบและกิจกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ๔ รูปแบบ คือ

๑. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเห็นว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้ประชาชนมีอิทธิพลเหนือผู้นำ เพราะทำให้ผู้นำจำเป็นต้องปรับปรุงนโยบายเพื่อคะแนนเสียงของตน

๒. กิจกรรมการรณรงค์หาเสียง จากการศึกษาพบว่า การที่พลเมืองได้มีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนั้น ทำให้สามารถเพิ่มอิทธิพลเหนือผลการเลือกตั้งได้

๓. การติดต่อชั้นต้นของพลเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบนี้ หมายถึง การติดต่อเผชิญหน้าของบุคคลที่มีต่อรัฐบาล หรือหน่วยงานของรัฐบาลซึ่งเป็นการกระทำตามลำพังโดยตัดสินใจเกี่ยวกับเวลาเป้าหมาย และเนื้อหาสาระของการเข้ามีส่วนร่วมเอง

๔. กิจกรรมที่ร่วมมือกัน ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ คือ การกระทำร่วมกันเป็นกลุ่มหรือกลุ่มองค์กรในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาการเมืองและสังคม เพื่อที่จะมีอิทธิพลเหนือการดำเนินงานของรัฐบาล การกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในเวลาใดก็ได้ และเกี่ยวกับปัญหาใดของกลุ่มก็ได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อรัฐบาลมากกว่ารูปแบบที่ ๓ เนื่องจากมีคนจำนวนมากเข้าร่วมและอาจมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มได้^{๓๗}

^{๓๖}Milbrath, L. W., **Political Participation**, (New York: University of Buffalo Press, 1971), pp. 12-16.

^{๓๗}Nie, N. H. & Verba, S., **Political participation**, (Massachusetts: Addison Wesley, 1975), pp. 9-12.

ตารางที่ ๒.๑๒ รูปแบบและกิจกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Milbrath, L. W. (1971, pp.12 – 16)	รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง สามารถแบ่งออกเป็นได้เป็น ๖ รูปแบบ ๑.การเลือกตั้ง (Voting) ๒. การเป็นเจ้าของหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง (Party and cramping workers) ๓. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community activists) ๔. การติดต่อกับทางราชการ (Contracting officials) ๕. การเป็นผู้ประท้วง (Protestors) ๖. การเป็นผู้สื่อสาร (Communicators)
Nie, N. H. & Verba, S. (1975, pp. 9 - 12)	รูปแบบและกิจกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ๔ รูปแบบ ๑.การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ๒.กิจกรรมการรณรงค์หาเสียง ๓.การติดต่อขึ้นต้นของพลเมือง ๔.กิจกรรมที่ร่วมมือกัน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยความหมายที่เป็นรูปธรรม หมายถึง การแสดงออกซึ่งการกระทำทางการเมือง ซึ่งมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ได้แก่ ๑) การกำหนดตัวผู้ปกครอง ๒) การผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล ๓) การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล และ ๔) การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง

๒.๕.๓ ลำดับขั้นของการเกี่ยวพันทางการเมือง

ขั้นตอนของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเริ่มจากขั้นเตรียมการจนถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมตามลำดับ ดังนี้

๑. การกำหนดเป้าหมาย (Goal-Making) หมายถึง การกำหนดลักษณะและรูปแบบในการมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับระบอบการปกครอง เช่น การปกครองในระบอบประชาธิปไตย สังคมนิยมและเผด็จการ ซึ่งลักษณะในการกำหนดเป้าหมายต้องแตกต่างกันออกไป

๒. การแสวงหาวิธีทาง (Means) หนทางไปสู่เป้าหมายของการมีส่วนร่วมที่ดีที่สุด คือ การประหยักระยะทางและคุ่มค่ามากขึ้น วิธีทางแสดงถึงทิศทาง (Orientation) ซึ่งต้องมีข่าวสารการติดต่อที่ดี แล้วพิจารณาหาหนทางที่ดีที่สุดเพื่อกำหนดระดับของการมีส่วนร่วม (Level of inconvenient)

๓. มีการกระทำ (Action) ความสำเร็จของการเข้าร่วมอยู่ที่การกระทำโดยการประเมินจากสถานการณ์

๔. มีตัวเร่ง (Catalyst) ตัวเร่งของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดี คือ การปะทะสังสรรค์ทางการเมือง (Political Interaction) การสื่อสารทางการเมืองที่ดี และการเข้าถึงเพื่อให้อยู่ใกล้ศูนย์กลางอำนาจสำหรับการเจรจาต่อรอง

๕. มีการระดมพลัง (Mobilization) คือ การเตรียมการในเชิงหาสมัครพรรคพวกและเครื่องมือช่องทางสำหรับการเข้าร่วม

๖. มีการเปลี่ยนแปลง (Change) หมายถึง ผลของการกระทำที่เกิดจากการเข้าร่วม

๗. มีปรากฏการณ์ทางการเมือง (Political Phenomenal) ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเข้าร่วมให้ดูที่ปรากฏการณ์ทางการเมือง โดยพิจารณาความสำเร็จจากผลทางการเมือง (Political Output)

๘. การถดถอย (Regression) จะเกิดกรณีการเข้าร่วมทางการเมืองไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้การเข้ามีส่วนร่วมขาดความชอบธรรม พลังการเข้าร่วมอาจสลายไปในขณะนี้

๙. การปะทะ (Counteraction) ผลจากการถดถอยอาจก่อให้เกิดการปะทะจากกลุ่มอื่นที่เหนือกว่าได้^{๓๘}

โดยสามารถจัดลำดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเรียงจากสูงไปหาต่ำไว้ ๑๐ ระดับ ดังนี้

๑. การดำรงตำแหน่งด้านการบริหารหรือการเมือง (Holding Political or Administrative officer) ซึ่งได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๒. การแสวงหาตำแหน่งด้านการบริหารหรือการเมือง

๓. การเข้าร่วมในรูปการเป็นสมาชิกที่เข้มแข็ง (Active Membership) ขององค์การทางการเมือง (Political Organization) ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ในพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์

๔. การเข้าร่วมในรูปของการเป็นสมาชิกเฉยๆ (Passive Membership) ขององค์การทางการเมืองซึ่งหมายถึงการเป็นสมาชิก โดยไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่เพียงแต่เป็นการจ่ายค่าสมาชิกอยู่เป็นประจำเท่านั้น

๕. การมีส่วนร่วมในรูปของการเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งขององค์การที่คล้ายคลึงกับองค์การทางการเมือง (Quasi Political Organization) ได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลายที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการเมืองเป็นบางส่วนเท่านั้น

๖. การมีส่วนร่วมในรูปแบบของการเป็นสมาชิกเฉย ๆ ขององค์การที่คล้ายคลึงกับองค์การทางการเมือง

๗. การมีส่วนร่วมในรูปแบบการชุมนุมในที่สาธารณะหรือชุมนุมเพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การร่วมเดินขบวนต่าง ๆ (Demonstration)

^{๓๘}Roth, D.F. & Wilson, F.L., *The Comparative Study of Politics*, (Englewood Cliffs, New York: Prentice Hall, 1980), pp. 150-151.

๘. การเข้าร่วมในรูปการอภิปรายถกเถียงข้อปัญหาทางการเมือง ในรูปแบบไม่เป็นทางการ (Informal Political Discussion)

๙. การเข้าร่วมในรูปของการให้ความสนใจทั่วไปต่อเรื่องราวทางการเมือง

๑๐. การเข้าร่วมในรูปของการใช้สิทธิเลือกตั้ง (Voting)^{๓๙}

นักวิชาการบางท่าน แบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากระดับสูงไปหาระดับต่ำ ดังนี้

๑. ผู้มีตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกเทศมนตรี

๒. ผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งข้างต้นดังกล่าว

๓. การช่วยโฆษณาหาเสียง เช่น การช่วยแจกใบปลิว การวางแผนการเลือกตั้ง

๔. การเข้าร่วมโดยทางอ้อม เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ การดูโทรทัศน์เกี่ยวกับปัญหาทางการเมือง การอภิปรายทางการเมือง การติดกระดุมที่มีตราพรรคการเมือง

๕. การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

๖. การไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การไม่รู้ความเป็นไปทางการเมือง^{๔๐}

ดังนั้น จึงสามารถแบ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยส่วนใหญ่ออกได้เป็น ๓ ระดับตามพฤติกรรมของบุคคล คือ

๑. ระดับต่ำหรือกลุ่มผู้ดู (Onlookers) คือ การที่บุคคลให้ความสนใจต่อข่าวสารและการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การถกเถียงโต้แย้งหรือการอภิปรายปัญหาทางการเมือง การใช้สิทธิใช้เสียงในการไปเลือกตั้ง การเข้าร่วมการเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง

๒. ระดับกลางหรือระดับมีส่วนร่วม (Participants) คือ การมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ ของชุมชนที่ตนเองดำรงอยู่ การเข้าไปมีส่วนสำคัญหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มผลประโยชน์ การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมืองและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

๓. ระดับสูงหรือระดับนักกิจกรรม (Activists) คือ การก้าวไปสู่การเป็นผู้นำของกลุ่มที่มีผลประโยชน์ การมีตำแหน่งและทำงานเต็มเวลาให้กับพรรคการเมืองหรือได้รับตำแหน่งทางการเมือง

^{๔๑}

การมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นการกระทำของพลเมือง ในการมีส่วนให้เกิดกระบวนการก่อรูป (Formulation) การส่งผ่าน (Passage) และการนำไปปฏิบัติ (Implementation) ในนโยบายสาธารณะทั้งนี้ได้แบ่งระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ๕ ระดับ ดังนี้

^{๓๙}Rush, M, *Political and Society: An Introduction to Political Sociology*, (New York: Prentice Hall, 1992), p. 112.

^{๔๐}ณรงค์ สินสวัสดิ์, *จิตวิทยาการเมือง*, (กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, ๒๕๒๗), หน้า ๑๑๐.

^{๔๑}Roth, D. F., & Wilson, F. L., *The Comparative Study of Politics*, (New York: Prentice Hall Englewood Cliffs, 1980), p. 115.

๑. การเลือกตั้ง (Voting) ได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งที่เป็นการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น

๒. การรณรงค์แก่พรรคการเมือง (Party Campaigning) ได้แก่ การให้การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง การช่วยพรรคการเมืองรณรงค์หาเสียง

๓. กิจกรรมกลุ่ม (Group Activity) ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมที่จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเมือง

๔. การติดต่อ (Contacting) กับบุคคลต่างๆ ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนักการเมือง บุคคลรอบข้าง หรือการสื่อสารในประเด็นเกี่ยวกับการเมืองผ่านสื่อต่างๆ

๕. การคัดค้าน Protesting ได้แก่ การเข้าร่วมชุมนุมเพื่อคัดค้านประเด็นทางการเมืองต่าง ๆ การร่วมชุมนุมเพื่อคัดค้านประเด็นทางการเมืองต่าง ๆ รวมถึงการร่วมลงชื่อเพื่อร้องขอรัฐสภาให้พิจารณาร่างกฎหมายหรือถอดถอนบุคคลต่าง ๆ^{๔๒}

^{๔๒}Parry, G., Moyser, G., & Day, N., *Political Participation and Democracy in Britain*, (Cambridge: University Press, 1992), pp. 51-55.

ตารางที่ ๒.๑๓ ลำดับขั้นของการเกี่ยวพันทางการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Roth, D.F. & Wilson (1980, pp.150 - 151.)	ขั้นตอนของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้ ๑. การกำหนดเป้าหมาย (Goal-Making) ๒. การแสวงหาวิธีทาง (Means) ๓. มีการกระทำ (Action) ๔. มีตัวเร่ง (Catalyst) ๕. มีการระดมพลัง (Mobilization) ๖. มีการเปลี่ยนแปลง (Change) ๗. มีปรากฏการณ์ทางการเมือง (Political Phenomenal) ๘. การถดถอย (Regression) ๙. การปะทะ (Counteraction)
Rush, M (1992, p.112.)	จัดลำดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ๑๐ ระดับ ๑. การดำรงตำแหน่งด้านการบริหารหรือการเมือง ๒. การเสาะแสวงหาตำแหน่งด้านการบริหารหรือการเมือง ๓. การเข้าร่วมในรูปการเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งขององค์กรทางการเมือง ๔. การเข้าร่วมในรูปของการเป็นสมาชิก ๕. การมีส่วนร่วมในรูปของการเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งขององค์กรที่คล้ายคลึงกับองค์กรทางการเมือง ๖. การมีส่วนร่วมในรูปแบบองค์กรที่คล้ายคลึงกับองค์กรทางการเมือง ๗. การมีส่วนร่วมในรูปแบบการชุมนุมในที่สาธารณะ ๘. การเข้าร่วมในรูปการอภิปรายถกเถียงข้อปัญหาทางการเมือง ๙. การเข้าร่วมในรูปของการให้ความสนใจทั่วไป ๑๐. การเข้าร่วมในรูปของการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ตารางที่ ๒.๑๓ ลำดับชั้นของการเกี่ยวพันทางการเมือง (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ณรงค์ สินสวัสดิ์ (๒๕๒๗, หน้า ๑๑๐)	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ๑. ผู้มีตำแหน่งทางการเมือง ๒. ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ๓. การช่วยโฆษณาหาเสียง ๔. การเข้าร่วมโดยทางอ้อม ๕. การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ๖. การไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
Roth, D. F., & Wilson, F. L. (1980, p. 115)	การมีส่วนร่วมทางการเมือง ๓ ระดับ ๑. ระดับต่ำหรือกลุ่มผู้ดู (Onlookers) ๒. ระดับกลางหรือระดับมีส่วนร่วม (Participants) ๓. ระดับสูงหรือระดับนักกิจกรรม (Activists)
Parry, G., Moyser, G., & Day, N. (1992, pp. 51 - 55)	การมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ๕ ระดับ ๑. การเลือกตั้ง (Voting) ๒. การรณรงค์แก่พรรคการเมือง (Party Campaigning) ๓. กิจกรรมกลุ่ม (Group Activity) ๔. การติดต่อ (Contacting) ๕. การคัดค้าน Protesting

สรุปได้ว่า ลำดับชั้นของการเกี่ยวพันทางการเมือง โดยพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล จะเปลี่ยนแปลงจากผู้ไม่สนใจทางการเมืองไปสู่ผู้ที่สนใจทางการเมืองและในส่วนของผู้ที่สนใจทางการเมืองนั้น บุคคลจะมีพฤติกรรมการเกี่ยวพันทางการเมืองจากลำดับต่ำไปสู่ลำดับสูง การแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลอาจจะแตกต่างกันไปตามเวลาและสถานการณ์ หรือแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมแต่จะไม่แตกต่างกันเกินกว่าหนึ่งหรือสองลำดับชั้นเท่านั้น

๒.๕.๔ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง ขึ้นอยู่กับตัวแปร ๓ ประการ คือ

๑. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม (The Social environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ประกอบด้วยระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ และที่อยู่อาศัย

๒. ตัวแปรทางด้านจิตวิทยา (Psychological variables) การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะดำรงอยู่ได้ขึ้นอยู่กับ การให้รางวัล หรือผลตอบแทนแก่ผู้มีส่วนร่วม เช่น ความต้องการอำนาจ การแข่งขัน ความสำเร็จ การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น การมีศักดิ์ศรีและการยอมรับจากสังคม

๓. ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง (The political environment)

๓.๑. ระบบพรรคการเมือง (The party system) จะแสดงบทบาทที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ประการแรกบทบาทในลักษณะของการแสดงออกซึ่งความรู้สึกที่จะคัดค้านหรือต่อต้านผู้ที่อยู่ตรงกันข้ามหรือต่างพรรค ประการที่สอง พรรคการเมืองจะแสดงบทบาทเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์บางอย่าง

๓.๒. การรณรงค์หาเสียง (The campaign) ความเพียรพยายามของนักการเมืองในการชักจูงให้ประชาชนไปเลือกพรรคของตน โดยใช้วิธีการรณรงค์หาเสียงแบบต่างๆ

๓.๓. ประเด็นและอุดมการณ์ทางการเมือง

๓.๓.๑ ประเด็นทางการเมือง (Political issue) โดยเฉพาะประเด็นที่ประชาชนรู้จัก และเกี่ยวข้องจะเป็นแรงผลักดันให้ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจะไปลงคะแนนเสียงมากยิ่งขึ้น

๓.๓.๒ อุดมการณ์ทางการเมือง (Political ideology) เป็นความเชื่อโดยไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นความจริง แต่เป็นความเชื่อที่ถือปฏิบัติเป็นบรรทัดฐานบุคคลหรือสังคมที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งย่อมมีผลต่อการแสดงบทบาทหรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง^{๔๓}

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลโดยแบ่งเป็นปัจจัยออกเป็น ๒ ประการ ได้แก่

๑. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental stimuli) หมายถึง ลักษณะของระบบสังคม (Social system) และสภาพทางการเมือง (Political setting) ซึ่งไม่เพียงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีส่วนให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับขอบเขตและทางเลือกต่างๆ ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลแต่ละคนแม้อยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกันก็จะรับสิ่งเร้าจากระบบการเมืองและสังคมได้ไม่เท่ากัน เพราะเขาจะเลือกรับรู้และเลือกสรรเฉพาะสิ่งเร้าที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการของตนเท่านั้น

๒. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล (Personal factors) มี ๕ ประการด้วยกัน คือ พันธุกรรม แรงขับ ความต้องการทางบุคลิกภาพ ความต้องการทางจิตใจและร่างกาย และความเชื่อต่าง ๆ รวมทั้งทัศนคติทางการเมืองของแต่ละคน ซึ่งปัจจัยส่วนบุคคลเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยภายในของบุคคลที่ส่งผลให้บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกันออกไป^{๔๔}

^{๔๓}McClosky, Herbert, **Political Participation**, (New York: McMillan and Free Press, 1968), p. 252.

^{๔๔}Milbrath, Lester W. and Goel, M. L., **Political Participation: How and Why Do People Get involved in Politics Second Edition**, (Chicago: Rand McNally, 1997), p. 26.

ตารางที่ ๒.๑๔ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
McClosky, Herbert (1968, p. 252)	การมีส่วนร่วมทางการเมือง ๓ ประการ ๑. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ๒. ตัวแปรทางด้านจิตวิทยา ๓. ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง
Milbrath, Lester W. and Goel, M. L. (1997, p. 26)	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ๒ ประการ ๑. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ๒. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งได้ ๒ ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ ลักษณะของระบบสังคม (Social system) และสภาพทางการเมือง (Political settings) และปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล คือ พันธุกรรมแรงขับ ความต้องการทางบุคลิกภาพ ความต้องการทางจิตใจและร่างกาย ความเชื่อต่าง ๆ และทัศนคติทางการเมืองของแต่ละคน

๒.๖ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

๒.๖.๑ ความหมายของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง หมายถึง กระบวนการทางการเมืองที่เป็นกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตน เพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติ จัดทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อประชาชน^{๕๕} การเลือกตั้งจึงเป็นการที่บุคคลได้เลือกบุคคลหนึ่งหรือบุคคลจำนวนหนึ่งจากหลาย ๆ คน หรือเลือกจากบัญชีรายชื่อผู้เข้าสมัครรับเลือกตั้งบัญชีหนึ่ง หรือบัญชีจำนวนหนึ่ง จากบัญชีรายชื่อหลาย ๆ บัญชี เพื่อให้ไปกระทำการอันหนึ่งอันใดแทนตน^{๕๖} การเลือกตั้ง (Election) จึงเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง หมายถึง กิจกรรมทางการเมืองที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตน เพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาลเป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องและสนับสนุนให้มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน นอกจากนี้การเลือกตั้งยังหมายถึง การที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้คัดเลือก

^{๕๕}มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย หน่วยที่ ๑ - ๘, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๕๓๕.

^{๕๖}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๕๔๐.

ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนของตนโดยอิสระและสุจริต จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการเลือกตั้งคือการหาผู้แทนปวงชนส่วนใหญ่ไปบริหารประเทศหรือไปควบคุมการบริหารประเทศใช้อำนาจตามที่กฎหมายกำหนดแทนประชาชน^{๔๗}

การเลือกตั้ง จึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งในกระบวนการทางการเมืองและการปกครอง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการ ปกครองประเทศ เจตจำนงดังกล่าวปรากฏอยู่ในลักษณะของการเรียกร้องหรือสนับสนุนต่อการ ตัดสินใจทั้งหลายในระบบการเมือง^{๔๘} เป็นการที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการออกเสียงคะแนนตามความเห็นของตนเองโดยอิสระว่าจะเลือกผู้ใดเป็นผู้แทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยบริหารกิจการของประเทศ ผู้ที่จะได้รับการเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือกและผู้ที่ได้รับเลือกด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมด มีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน ให้เข้าร่วมเป็นคณะบุคคลดำเนินการบริหารและปกครอง^{๔๙} และสามารถ ถือได้ว่า การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ได้มีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้อง หรือสนับสนุนให้มีการกระทำ หรือการละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งทางการเมือง หรือตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยประชาชนจะเลือกผู้แทนหรือพรรคการเมือง ที่มีอุดมการณ์นโยบายและวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับตน ด้วยหวังว่าผู้แทนหรือพรรคการเมือง ที่ตนเลือกให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้น จะนำอุดมการณ์และนโยบายในการบริหารประเทศ เพื่อเข้าไปทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกในการเมืองปกครองของประชาชน^{๕๐}

^{๔๗}ปริญญา นาคฉัตรีย์, การเลือกตั้งท้องถิ่นระบบใหม่: ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการ แก้ไข, (สำนักบรรณสารสนเทศ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗), หน้า ๖.

^{๔๘}กระมล ทองธรรมชาติ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, ข้าราชการไทย: ความสำนึกและอุดมการณ์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓๑.

^{๔๙}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๔.

^{๕๐}วัชร ไชยสาร, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนอายุ ๑๘-๒๐ ปี: ศึกษากรณี อำเภอสี่คัว จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๘.

ตารางที่ ๒.๑๕ ความหมายของการเลือกตั้ง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (๒๕๔๕, หน้า ๕๓๕)	การเลือกตั้ง หมายถึง กระบวนการทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้วยการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
ปริญญา นาคฉัตรีย์ (๒๕๔๗, หน้า ๖)	การเลือกตั้ง เป็นกระบวนการทางการเมืองที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตน
กระมล ทองธรรมชาติ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (๒๕๔๗, หน้า ๓๑)	การเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการทางการเมืองและการปกครองเพราะเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ
วัชร ไซยสาร (๒๕๔๑, หน้า ๘)	การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกว่า

สรุปได้ว่า การเลือกตั้งจึงมีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กล่าวได้ว่าการเลือกตั้ง เป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้แก่สามัญชนทั่วไปมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะทางการเมืองการเลือกตั้งได้กลายเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นพลเมือง

๒.๖.๒ หลักในการเลือกตั้ง

นักวิชาการได้สรุปหลักการสำคัญของการเลือกตั้งเอาไว้ ดังนี้

๑. หลักความเสมอภาค (Equal Suffrage) หมายถึง การมีสิทธิในการเลือกตั้งของประชาชน มีความสำคัญและได้รับการยอมรับโดยเท่าเทียมกัน ไม่ว่าผู้เลือกตั้งนั้นจะมีสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างไร หลักการที่ใช้เป็นมาตรการให้ความเสมอภาคก็คือ การให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งคนหนึ่งๆมีคะแนนเพียงหนึ่งคะแนน (One man (One vote) และคะแนนเสียงทุกคะแนนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

๒. หลักการเลือกตั้งที่ยุติธรรม (Fair Election) หมายถึง การเลือกตั้งที่บริสุทธิ์เป็นไปตามตัวบทกฎหมายและเจตนารมณ์ของกฎหมายปราศจากการครอบงำทางการเมืองปราศจากการใช้อิทธิพลทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคม นอกจากนี้การต่อสู้แข่งขันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองจะต้องเป็นไปอย่างอิสระภายในขอบเขต และเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มีพื้นฐานอยู่บนความยุติธรรมและความเสมอภาค

๓. หลักการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลา (Periodical Election) หมายถึง การจัดให้มีการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลา ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปกครองว่าได้ปฏิบัติไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนหรือไม่ ซึ่งเป็นเงื่อนไขเพื่อให้ประชาชน มีโอกาสเปลี่ยนแปลงตัวผู้ปกครองได้โดยสันติวิธี ผู้ปกครองที่ใช้อำนาจโดยชอบธรรมในระหว่างอยู่ในอำนาจ เมื่อครบวาระแล้วก็มีโอกาสที่จะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและได้รับเลือกเข้ามาใหม่

๔. หลักการให้สิทธิเลือกตั้งเป็นการทั่วไป (Universal Suffrage) หมายถึง การให้สิทธิเลือกตั้งแก่ประชาชนทั่วไปโดยไม่มีการกีดกัน หรือจำกัดสิทธิบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นพิเศษ เนื่องจากเพศ ผิว สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม เงื่อนไขอื่นเนื่องจากเหตุผลที่ว่า เมื่อมีอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิในการเลือกตั้งตัวแทน เพื่อทำหน้าที่แทนตนตราบใดที่ประชาชนผู้นั้นไม่ขาดคุณสมบัติ

๕. หลักการลงคะแนนลับ (Secret Vote) หมายถึง การออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนเป็นเอกสิทธิของผู้เลือกตั้งโดยเด็ดขาด เอกสิทธินี้จะได้รับการปกป้องพิทักษ์ก็โดยการออกเสียงลับ โดยผู้ออกเสียงไม่จำเป็นต้องบอกผู้อื่นว่าตนเลือกใคร ทั้งนี้เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ปราศจากการข่มขู่ บีบคั้นจากอิทธิพลใดๆ ที่จะมีผลกระทบต่อเสรีภาพของผู้เลือกตั้ง

๖. หลักความเป็นอิสระแห่งการเลือกตั้ง (Free Election) หมายถึง การแสดงเจตนารมณ์ในการเลือกตั้งจะต้องเป็นไปอย่างอิสระและเสรีปราศจากการบีบบังคับ ข่มขู่ด้วยประการใด ๆ หลักการข้อนี้มีรากฐานมาจากความเชื่อที่ว่าสิทธิในการมีส่วนร่วมใช้อำนาจอธิปไตยนั้นเป็นของประชาชนทุกคนเมื่อประชาชนเป็นผู้ทรงสิทธิก็ย่อมจะขึ้นอยู่กับการณ์วินิจฉัยของประชาชนเองว่าต้องการจะใช้สิทธิของตนมากน้อยเพียงใด หากการเลือกตั้งที่ประชาชนขาดอิสระเสรีแล้ว ผู้ปกครองจะอ้างว่าตนมีอำนาจโดยชอบธรรมคงจะไม่ได้

๗. หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง (Genuine Election) หมายถึง การเลือกตั้งต้องแสดงถึงความบริสุทธิ์ยุติธรรม ไม่มีการคดโกง^{๕๑}

ตารางที่ ๒.๑๖ หลักในการเลือกตั้ง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สรญา คันธารัตนกุล (๒๕๔๘, หน้า ๒๓ - ๒๕)	หลักการสำคัญของการเลือกตั้ง ๑. หลักความเสมอภาค ๒. หลักการเลือกตั้งที่ยุติธรรม ๓. หลักการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลา ๔. หลักการให้สิทธิเลือกตั้งเป็นการทั่วไป ๕. หลักการลงคะแนนลับ ๖. หลักความเป็นอิสระแห่งการเลือกตั้ง ๗. หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง

๒.๗ หลักสังคหวัตถุ ๔

สังคหวัตถุ ๔ คือ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี หลักการสงเคราะห์ ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ ดังนี้

๑. ทาน คือ การให้ หมายถึง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน ด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

๒. ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ หมายถึง การมีวาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยม ยอมตาม

๓. อตถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

๔. สมานัตตตา คือ ความมีตนเสมอ หมายถึง ทำตนเสมอด้วยปลายปฏิบัติ สม่่าเสมอกันในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตน เหมาะแก่ฐานะภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี^{๕๒}

^{๕๑}สรญา คันธารัตนกุล, “ปัญหาทางกฎหมายในการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภา ท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๘, หน้า ๒๓ - ๒๕.

^{๕๒}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๕.

ตารางที่ ๒.๑๗ หลักสังคหวัตถุ ๔

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๖๐, หน้า ๑๑๕)	สังคหวัตถุ ๔ คือ ๑. ทาน คือ การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน การให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอน ๒. ปิยวาจา คือ การมีวาจาเป็นที่รัก กล่าวคำ สุภาพไพเราะอ่อนหวาน ๓. อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ ช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ๔. สมานัตตตา คือ การสม่ำเสมอทั้งในชน ทั้งหลาย การวางตน เหมาะแก่ฐานะ เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุ ๔ ว่าด้วยการครองคน เป็นธรรมยึดเหนี่ยวใจบุคคลและ
ประสาน หมู่ชนไว้สามัคคี มีข้อธรรม ๔ ข้อ ประกอบด้วย ทาน คือ การให้ ปิยวาจา คือ วาจาอันเป็น
ที่รัก อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ สมานัตตตา คือ ความมีตนเสมอหรือทำตนเสมอดัน
เสมอปลาย

๒.๘ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

๒.๘.๑ สภาพทั่วไป

๑. ประวัติความเป็นมา

เดิมเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกระบือ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ต่อมา
ในปีพุทธศักราช ๒๔๖๐ ได้ย้ายมาตั้งอยู่ที่ ตำบลบางปรอก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ต่อมาสถานที่
ที่ตั้งที่ตำบลบางปรอกเก่าทรุดโทรม และมีพื้นที่คับแคบ จึงย้ายมาอยู่ที่แห่งใหม่ที่ตำบลบางกระบือ
เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๓๕ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย อำเภอรวม ๗ อำเภอ คือ อำเภอเมือง
จังหวัดปทุมธานี อำเภอสสามโคก อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอธัญบุรี อำเภอคลองหลวง อำเภอหนองเสือ
และอำเภอลำลูกกา โดยเรือนจำจังหวัดปทุมธานี มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมผู้ต้องขังของศาล
จังหวัดปทุมธานี ครอบคลุมพื้นที่ ๓ อำเภอ คือ อำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอสสามโคก อำเภอลาดหลุมแก้ว

๒. ลักษณะที่ตั้ง

เรือนจำจังหวัดปทุมธานี ตั้งอยู่เลขที่ ๒๐ หมู่ ๑ ถนนสามโคก - เสนา ตำบลบางกระบือ
อำเภอสสามโคก จังหวัดปทุมธานี ระยะห่างจากศาลากลางจังหวัดปทุมธานี ๑๐ กิโลเมตร^{๕๓}

^{๕๓}ธนวัฒน์ จันทรปรณิก และยงยุทธ ผันเผ่าเลิศ, *ตำนานคุกไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรมราชทัณฑ์:
โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๘๗.

๓. โครงสร้างองค์กรเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

เรือนจำจังหวัดปทุมธานี มีผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นผู้บริหารองค์กร และมีฝ่ายที่ขึ้นตรงต่อผู้บัญชาการเรือนจำ ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารทั่วไป และสถานพยาบาลเรือนจำ โดยแบ่งอำนาจในการบริหารงานออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๓.๑ ส่วนควบคุมและทัณฑปฏิบัติ มีฝ่ายที่รับผิดชอบ จำนวน ๔ ฝ่าย/แดน คือ ฝ่ายควบคุมผู้ต้องขัง ฝ่ายรักษาการณ์ ฝ่ายสวัสดิการและร้านค้าสงเคราะห์ และแดนหญิง

๓.๒ ส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง มีฝ่ายที่รับผิดชอบ จำนวน ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายฝึกวิชาชีพ และฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง

๒.๘.๒ ด้านประชากร

ข้อมูลเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ เรือนจำจังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ ๒.๑๘ แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามลักษณะของผู้ต้องขัง

ลักษณะของผู้ต้องขัง	จำนวนประชากร
นักโทษเด็ดขาด	๑,๙๐๖
ผู้ต้องขังระหว่างฯ	๔๑๓
รวม	๒,๓๑๙

ตารางที่ ๒.๑๙ แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามลักษณะของผู้ต้องขัง

ลักษณะของผู้ต้องขัง	จำนวนประชากร
นักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม	๔๒๕
นักโทษเด็ดขาดชั้นดีมาก	๓๐๑
นักโทษเด็ดขาดชั้นดี	๓๕๙
นักโทษเด็ดขาดชั้นกลาง	๔๓๗
นักโทษเด็ดขาดชั้นเลว	๓๓๐
นักโทษเด็ดขาดชั้นเลวมาก	๕๔
รวม	๑,๙๐๖

๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของ นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ศราวุธ ศรีประเสริฐ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขต เทศบาล ตำบลปลายมาศ จังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบล ปลายมาศ จังหวัดสุรินทร์ มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลปลายมาศ จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ รายได้ระยะเวลา ที่อาศัยในเขตเทศบาล อาชีพ ประโยชน์ที่ได้รับจากเทศบาล ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมี ส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปลายมาศ จังหวัด สุรินทร์ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอุดมการณ์ประชาธิปไตย^{๔๔}

กรุณา ชันทอง ได้วิจัยเรื่อง “ความรู้เรื่องประชาธิปไตยของพนักงานบริษัท รอยัลอินดัสตรีส์ (ไทยแลนด์) จำกัด มหาชน” ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เรื่องประชาธิปไตยของพนักงาน บริษัท รอยัล อินดัสตรีส์ (ไทยแลนด์) จำกัดมหาชน โดยรวมทั้ง ๓ ด้าน ๑. ด้านรูปแบบการปกครอง แบบประชาธิปไตย ๒. ด้านอุดมการณ์ของประชาธิปไตย และ ๓. ด้านการเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก พนักงาน บริษัท รอยัลอินดัสตรีส์ (ไทยแลนด์) จำกัดมหาชน ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ต่อเดือน และภูมิฐานะแตกต่างกัน มีความรู้เรื่องประชาธิปไตย โดยรวมทั้ง ๓ ด้าน ไม่แตกต่างกัน^{๔๕}

พรอนงค์ เพ็ชรรัตน์ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานเทศบาล นครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง ของพนักงานเทศบาลสุราษฎร์ธานี โดยรวมของทุกค่านอยู่ใน ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ระดับมาก คือ ด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้งนอกนั้นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุตั้งแต่ ๓๖ ปี ขึ้นไป มีระดับการ ศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป มีอายุราชการ น้อยกว่า ๑๖ ปี และมีรายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๐ บาทขึ้นไป

เปรียบเทียบผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานเทศบาลสุราษฎร์ธานีที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุราชการ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ พนักงานเทศบาลสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๔๖}

^{๔๔}ศราวุธ ศรีประเสริฐ, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓).

^{๔๕}กรุณา ชันทอง, “ความรู้เรื่องประชาธิปไตยของพนักงาน บริษัท รอยัลอินดัสตรีส์ (ไทย แลนด์) จำกัด มหาชน”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๔๖}พรอนงค์ เพ็ชรรัตน์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

จรรยา แคนนาเล็ค ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มคนอีสานในตำบลอ่างทอง อำเภอยางคำจังหวัดพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นชาติพันธุ์ของคนอีสานมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มคนอีสานในตำบลอ่างทอง ถือว่าส่วนใหญ่มีส่วนร่วมกิจกรรมของผู้สนใจทางการเมือง ซึ่งประกอบ ไปด้วยการแสดงออกความสนใจทางการเมืองในระดับ ประเทศและท้องถิ่นของตนเอง การใช้สิทธิเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนดทั้งในระดับท้องถิ่นและ ระดับประเทศ การริเริ่มประเด็นพูดคุยทางการเมืองที่ตนเองสนใจ ชักจูงผู้อื่นให้เลือกตั้งผู้ที่ตนเองสนับสนุน และการติดกระดุมหรือการติดสติ๊กเกอร์เพื่อการสนับสนุน ซึ่งกลุ่มคนอีสานในตำบลอ่างทองได้แสดงออกอย่างเป็นลำดับ ซึ่งมีความชัดเจนในเรื่องของการไปใช้สิทธิเลือกตั้งซึ่งคนอีสานจะสนับสนุนคนอีสานด้วยกัน แต่หากจะต้องตัดสินใจเมื่อเกิดข้อขัดแย้งทางการเมือง คนอีสานจะยึดความถูกต้องมาเป็นอันดับแรก การแสดงออกทางการเมืองของคนอีสานถือว่าเป็นการแสดงออกทางการเมืองในรูปแบบของกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อปกป้องอำนาจทางการเมือง แสดงบทบาทในการเรียกร้องและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ต่อกลุ่มการเมืองใน ตำบลอ่างทอง จะเป็นการรวมตัวที่เข้มแข็งของชุมชนรวมถึงการสร้างระบบเครือข่ายระหว่างชุมชนอีสานโดยใช้ระบบเครือญาติอุปถัมภ์ ส่งผลให้กลุ่มต่างๆ หรือชุมชนตระหนักดีขึ้นในเรื่องของอำนาจจากการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องและสนับสนุนคนอีสานที่มีชาติพันธุ์เดียวกัน^{๕๗}

ภูสิทธิ์ ชันติกุล ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ส่วนรายด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียง ๒ ระดับเท่านั้น ได้แก่ ระดับปานกลาง และต่ำ ซึ่งรายด้านที่อยู่ระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง และด้านการสนทนาเรื่องการเมือง ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และสถานภาพ ปัจจัยทางสังคม และเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ^{๕๘}

สริลลา พลอยสีธรรมชาติ ได้วิจัยเรื่อง “การเรียนรู้ทางการเมือง : ศึกษากรณีของนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนเตรียมทหารที่มีอายุต่างกัน จะมีค่าเฉลี่ยของการเรียนรู้ทางการเมืองไม่แตกต่างกัน นักเรียนเตรียมทหารที่ศึกษาจากสถาบันการศึกษา ก่อนเข้าเป็นนักเรียนเตรียมทหารจะมีค่าเฉลี่ยของการเรียนรู้ทางการเมืองไม่แตกต่างกัน นักเรียนเตรียมทหารที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกันจะมีค่าเฉลี่ยของการเรียนรู้ทางการเมืองไม่แตกต่างกัน นักเรียนเตรียมทหารที่มีบิดามีอาชีพต่างกันจะมีค่าเฉลี่ยของการเรียนรู้ทางการเมืองไม่แตกต่างกัน นักเรียนเตรียมทหารที่มีมารดามีอาชีพต่างกันจะมีค่าเฉลี่ยของการเรียนรู้ทางการเมืองไม่แตกต่างกัน นักเรียนเตรียมทหารที่มีภูมิลำเนาต่างกันจะมีค่าเฉลี่ยของ

^{๕๗}จรรยา แคนนาเล็ค, “พฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มคนอีสานในตำบลอ่างทอง อำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา”, การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔).

^{๕๘}ภูสิทธิ์ ชันติกุล, “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๓).

การเรียนรู้ทางการเมืองไม่แตกต่างกัน นักเรียนเตรียมทหารที่มีสังกัดเหล่าทัพต่างกันจะมีค่าเฉลี่ยของการเรียนรู้ทางการเมืองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๕๙}

คุณลักษณะ จงปียรรงค์ ได้วิจัยเรื่อง “ความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มเจนเอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า มีค่าระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมน้อย โดยแบ่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการรณรงค์แก่พรรคการเมืองอยู่ในระดับน้อย การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอยู่ในระดับน้อย การมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสารอยู่ในระดับน้อย และการมีส่วนร่วมในการคัดค้านอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้การศึกษาได้ใช้ตัวแปรอิสระในด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ และรายได้^{๖๐}

จำลอง พรหมสวัสดิ์ ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในช่วง พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๕๓” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การไปรวมกลุ่มหรือเป็นแนวร่วมกับองค์กรทางการเมือง และการสนับสนุนพรรคการเมืองของชนชั้นล่าง มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก รวมถึงความสนใจในเรื่องของสถาบันการเมือง และการเลือกตั้ง มีผลอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน^{๖๑}

อริสรา กาญจนอุดม ได้ศึกษาเรื่อง “ความรู้ ทักษะ และแนวโน้มพฤติกรรมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมทางการเมืองไทย” ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการใช้สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการใช้สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมทางการเมืองโดยเป็น ความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำ และพบว่าทัศนคติที่มีต่อการใช้สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการใช้สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมทางการเมืองโดยเป็นความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง^{๖๒}

^{๕๙} สริลลา พลอยสีธรรมชาติ, “การเรียนรู้ทางการเมือง: ศึกษากรณีของนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓).

^{๖๐} คุณลักษณะ จงปียรรงค์, “ความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่ม เจนเอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร*, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕).

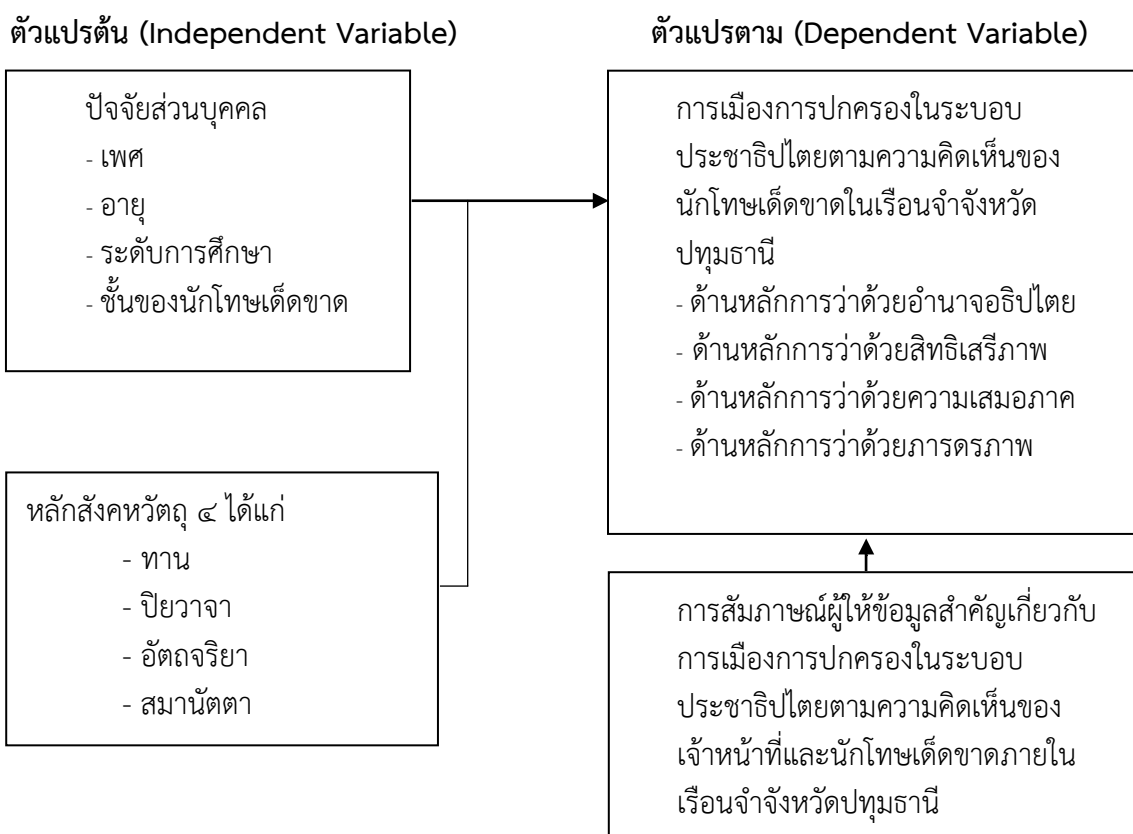
^{๖๑} จำลอง พรหมสวัสดิ์, “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยของไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช ๒๕๕๑ – ๒๕๕๓”, *วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง*, (วิทยาลัยสื่อสารการเมือง: มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๔).

^{๖๒} อริสรา กาญจนอุดม, “ความรู้ ทักษะ และแนวโน้มพฤติกรรมของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานครที่มีต่อการใช้สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมทางการเมือง”, *รายงานโครงการเฉพาะบุคคลปริญญาโท*, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓).

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนนั้น จะแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อม หรือองค์ประกอบอื่นๆ ของแต่ละบุคคล หน่วยงานหรือองค์กรที่มีความแตกต่างกัน เช่น บางหน่วยงานอาจมีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระดับสูง เป็นเพราะว่าบุคลากรมีระดับการศึกษาสูง การรับรู้ ข่าวสารลักษณะงานที่ทำ ประสบการณ์ทางด้านการเมืองการปกครอง เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลต่อความคิดเห็น หรือความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน

๒.๑๐ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของวิสุทธิ โพธิ์แท่น^{๒๓} ผู้วิจัยจึงนำหลักการสำคัญของประชาธิปไตยมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ๔ ด้าน หน้า ๒๓ - ๒๔ ได้แก่ ๑. ด้านหลักการว่าด้วย อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ๒. ด้านหลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ ๓. ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค และ ๔. ด้านหลักว่าด้วยการดรรภาพ ดังแผนภูมิที่ ๒.๑

แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

^{๒๓}วิสุทธิ โพธิ์แท่น, แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔), หน้า ๔๙.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินงานวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง “การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักโทษเด็ดขาดภายในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ตำบลบางกระบือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีจำนวน ๑,๙๐๖ คน^๑

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster sampling) ประชาชน จำนวน ๓๓๑ คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ ๙๕ % และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ๐.๐๕ ดังนี้

^๑เรือนจำจังหวัดปทุมธานี ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ งานทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง, เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓. (อัดสำเนา).

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมด ๑,๙๐๖ คน เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ ดังนี้

$$n = \frac{1,906}{1+1,906(0.05)^2}$$

$$n = \frac{1,906}{5.765}$$

$$n = 330.61$$

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ ๓๓๑ คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นส่วน โดยพิจารณาจากจำนวนประชากร เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้ชั้นของนักโทษเด็ดขาดเป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นสัดส่วน โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้น} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละชั้น}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

จากสูตรจะได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำ จังหวัดปทุมธานี อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี รวม ๓๓๑ คน รายละเอียดดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ลำดับที่	ชั้นของนักโทษเด็ดขาด	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๑	ชั้นเยี่ยม	๔๒๕	๗๔
๒	ชั้นดีมาก	๓๐๑	๕๒
๓	ชั้นดี	๓๕๙	๖๒
๔	ชั้นกลาง	๔๓๗	๗๖
๕	ชั้นเลว	๓๓๐	๕๘
๖	ชั้นเลวมาก	๕๔	๙
	รวม	๑,๙๐๖	๓๓๑

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๘ ท่าน โดยแบ่งเป็น

๑. นายมนตรี	หนูดำ	นักทฤษฎีวิทยาชำนาญการ
๒. นายสมศักดิ์	วงศ์ไทย	เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน
๓. นายสุรพล	ปิ่นทอง	เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน
๔. นายจตุพนธ์	สังข์เศรษฐ์	เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน
๕. นายจารุพัฒน์	วรรณทวี	อนุศาสนาจารย์ปฏิบัติงาน
๖. นายพงศ์ศักดิ์	บุชาพันธ์	เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ปฏิบัติงาน
๗. ตัวแทนนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม		จำนวน ๑ คน
๘. ตัวแทนนักโทษเด็ดขาดชั้นดีมาก		จำนวน ๑ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้าง ลักษณะ และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๓.๓.๑.๑ แบบสอบถาม

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๔) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๕) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๗) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๘) รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

๓.๓.๑.๒ แบบสัมภาษณ์

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

๑) ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการแจกแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และชั้นของนักโทษเด็ดขาด

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแบบสอบถามเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อำเภอสสามโคก จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๒๐ ข้อ โดย จำแนกออกเป็น

๑) ด้านหลักการว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชน	๕	ข้อ
๒) ด้านหลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ	๕	ข้อ
๓) ด้านหลักการว่าด้วยความเสมอภาค	๕	ข้อ
๔) ด้านหลักการว่าด้วยการตรวจตรา	๕	ข้อ

การตอบแบบสอบถามผู้วิจัยใช้เกณฑ์การวัดค่าตัวแปรแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ทั้งหมด มีจำนวน ๕ อันดับ ซึ่งได้ดัดแปลงมาจากแบบของ Likert Scale โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างของข้อความนั้น ๆ แล้วให้คะแนนดังนี้ คือ

๑	หมายถึง	น้อยที่สุด
๒	หมายถึง	น้อย
๓	หมายถึง	ปานกลาง
๔	หมายถึง	มาก
๕	หมายถึง	มากที่สุด

คำนวณช่วงความกว้างระหว่างชั้น ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนทั้งหมด}} = \frac{๕ - ๑}{๕} = \frac{๔}{๕} = ๐.๘๐$$

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๒ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
๑.๐๐ - ๑.๘๐	หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด
๑.๘๑ - ๒.๖๐	หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
๒.๖๑ - ๓.๔๐	หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง
๓.๔๑ - ๔.๒๐	หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก
๔.๒๑ - ๕.๐๐	หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจในระบอบการปกครองประชาธิปไตย ผู้วิจัยใช้ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

๒) ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์

ในการวิจัยนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายพัฒนากฎปฏิบัติ หัวหน้าฝ่ายการศึกษา หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการ อดีตหัวหน้าฝ่ายการศึกษาและหัวหน้าฝ่ายควบคุม หัวหน้างานการศึกษา เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา นักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม และนักโทษเด็ดขาดชั้นดีมาก จำนวน ๘ ท่าน

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

แบบสอบถาม

- ๑.๑ ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎี ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๑.๒ ศึกษาการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร แนวคิดทฤษฎี ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๑.๓ นำผลการศึกษาจากทั้ง ๒ ข้อ ข้างต้นมาสร้างเป็นแบบสอบถาม
- ๑.๔ ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้
- ๑.๕ หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญให้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่
 - ๑) ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - ๒) รศ.ดร.พรรษา พุฒยงกูร ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๒ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธา การพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

๓) ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕) ดร.กาญจนา คำจตุ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นำแบบสอบถามหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC)^๓ ของแบบสอบถาม

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ + ๑ แนใจว่าสอดคล้อง

๐ ไม่แนใจว่าสอดคล้อง

- ๑ แนใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน ๒๐ ข้อใช้ได้จำนวน ๒๐ ข้อ เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item-Objective Congruence : IOC)^๓ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ ๑.๐๐

๑.๖ หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มนักโทษเด็ดขาดภายในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๔ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ ๐.๘๘๓

๑.๗ นำแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา โครงการวิจัย เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย

^๓ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ, เครื่องมือวิจัยทางการศึกษาการสร้างและการพัฒนา, (นครปฐม: ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙), หน้า ๖๕.

^๔Cronbach, Lee J., *Essentials of Psychological Testing*, 4th ed., (New York: Harper & Row), p. 1971.

แบบสัมภาษณ์

นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

๑) ผู้วิจัยทำการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้หาความเที่ยงตรง ตามเนื้อหา (Content validity) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา จำนวน ๕ ท่าน

๒) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

๓) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายในการศึกษาวิจัยต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี และอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๓๑ ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน ๓๓๑ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาต ใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลัก โดยดำเนินการขั้นแรก คือ นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ จำนวน ๓๓๑ ชุด นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบแบบสำรวจเพื่อความถูกต้องอีก ๑ ครั้ง แล้วจึงดำเนินการถ่ายรหัสทั้งหลายลงในแบบฟอร์มถ่ายข้อมูล (Transfer Sheet) บรรจุข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติ

๒) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

- ๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- ๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- ๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
- ๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เสนอข้อมูล ดังนี้

- ๑) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ชั้นของนักโทษเด็ดขาด สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
- ๒) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ในด้านต่างๆ ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)
- ๓) เปรียบเทียบความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีผลแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่าง ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔) ข้อมูลข้อเสนอแนะแนวทางจากคำถามปลายเปิด และข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ นำมาจัดกลุ่มคำตอบวิเคราะห์รายชื่อ วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง

๓.๕.๓ สูตรการหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย

๑) การหาค่าเฉลี่ยร้อยละ (Percentage)^๕

$$P = \frac{X}{N} \times 100$$

เมื่อ	P	=	ค่าร้อยละ
	X	=	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
	N	=	จำนวนประชากร

๒) การหาค่าเฉลี่ย (Average)^๖

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	=	ค่าเฉลี่ยที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	=	ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามที่มี N ค่า
	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด (เท่ากับ $\sum f$)

๓) การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)^๗

$$S = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}$$

เมื่อ	S	=	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
	X_i	=	ข้อมูลตัวที่ i (i = ๑, ๒, ..., N)
	$\bar{X}$	=	ค่าเฉลี่ยที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง

๔) การสมมติฐาน (t-test)^๘

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ	t	=	ค่า t-test
	$\bar{X}_1, \bar{X}_2$	=	ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ
	S_1^2, S_2^2	=	ค่าความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒

ตามลำดับ

^๕มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, เอกสารการสอนชุดวิชาสถิติเศรษฐศาสตร์และธุรกิจ, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓๒.

^๖เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๗.

^๗เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๐.

^๘สายชล สนิสมบูรณ์ทอง, การวิเคราะห์เชิงสถิติ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘.

n_1, n_2 = จำนวนคะแนนของกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ
 ๕) การคำนวณวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หรือ (F-test)^๙

$$F = \frac{MS(B)}{MS(W)}$$

เมื่อ F = อัตราส่วนของความแปรปรวน

MS (B) = ผลรวมกำลังสองเฉลี่ยระหว่างชุดของประชากร

MS (W) = ผลรวมกำลังสองเฉลี่ยภายในประชากรชุดเดียวกัน

^๙อ้างแล้ว, หน้า ๓๙๓.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และ ๓) เพื่อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาด

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักโทษเด็ดขาดภายในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๓๓๑ คน จากประชากรทั้งหมดจำนวน ๑,๙๐๖ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๔.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๔.๕ ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๔.๖ องค์ความรู้

๔.๖.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๖.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๓๑ คน จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา ระดับชั้นของนักโทษเด็ดขาด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๓๓๑)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๒๘๘	๘๗.๐
หญิง	๔๓	๑๓.๐
รวม	๓๓๑	๑๐๐.๐
๒. อายุ		
๑๘ - ๒๘ ปี	๖๗	๒๐.๒
๒๙ - ๓๙ ปี	๑๙๒	๕๘.๐
๔๐ - ๔๙ ปี	๖๐	๑๘.๑
๕๐ ปี ขึ้นไป	๑๒	๓.๖
รวม	๓๓๑	๑๐๐.๐
๓. การศึกษา		
ประถมศึกษา	๑๒๙	๓๙.๐
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	๑๘๙	๕๗.๑
ปริญญาตรี	๑๑	๓.๓
ปริญญาตรีขึ้นไป	๒	.๖
รวม	๓๓๑	๑๐๐.๐
๔. ชั้นของนักโทษเด็ดขาด		
ชั้นเยี่ยม	๗๔	๒๒.๔
ชั้นดีมาก	๕๒	๑๕.๗
ชั้นดี	๖๒	๑๘.๗
ชั้นกลาง	๗๖	๒๓.๐
ชั้นเลว	๕๘	๑๗.๕
ชั้นเลวมาก	๙	๒.๗
รวม	๓๓๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่อง การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำ จังหวัดปทุมธานี จำแนกได้ ดังนี้

เพศ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศชาย จำนวน ๒๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๐ รองลงมาคือ เพศหญิง จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐ ตามลำดับ

อายุ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๒๙ - ๓๙ ปี จำนวน ๑๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๐ รองลงมาคือ อายุ ๑๘ - ๒๘ ปี จำนวน ๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๒,

อายุ ๔๐ – ๔๙ ปี จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑ และน้อยที่สุดมีอายุ ๕๐ ปี ขึ้นไป จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๖ ตามลำดับ

การศึกษา พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน ๑๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๑ รองลงมาระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน ๑๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๐, รองลงมาระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๑ คน และน้อยที่สุดระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๖ ตามลำดับ

ชั้นของนักโทษเด็ดขาด พบว่า นักโทษเด็ดขาดผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นกลาง จำนวน ๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๐ รองลงมาคืออยู่ในระดับชั้นเยี่ยม จำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๔, รองลงมาอยู่ในระดับชั้นดี จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๗, รองลงมาอยู่ในระดับชั้นเลว จำนวน ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕, รองลงมาอยู่ในระดับชั้นดีมาก จำนวน ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๗ และน้อยที่สุดอยู่ในระดับชั้นเลวมาก จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๗ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน ๒) ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ ๓) ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค และ ๔) ด้านหลักว่าด้วยภารดรภาพ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวม

(n=๓๓๑)

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาด ในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน	๓.๗๗	๐.๗๖	มาก
๒. ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ	๔.๑๒	๐.๗๔	มาก
๓. ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค	๓.๕๒	๐.๕๗	มาก
๔. ด้านหลักว่าด้วยภารดรภาพ	๔.๑๙	๐.๗๖	มาก
โดยรวม	๓.๙๐	๐.๖๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$, $S.D.=0.62$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านหลักว่าด้วยการตรึงภาพ ($\bar{X}=4.19$, $S.D.=0.76$) ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ ($\bar{X}=4.12$, $S.D.=0.74$) ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=0.76$) ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค ($\bar{X}=3.52$, $S.D.=0.57$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (n=๓๓๑)

ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง	3.77	0.62	มาก
๒. การมีส่วนเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลายของสังคม	3.77	0.57	มาก
๓. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจในการจะกระทำกิจกรรมทางการเมืองต่างๆร่วมกัน	3.67	0.55	มาก
๔. การปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย	3.57	0.61	มาก
๕. การรู้สิทธิและการตระหนักในหน้าที่ของตนเอง	4.10	0.84	มาก
โดยรวม	3.77	0.76	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=0.76$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ การรู้สิทธิและการตระหนักในหน้าที่ของตนเอง ($\bar{X}=4.10$, $S.D.=0.84$) รองลงมาได้แก่ การมีส่วนเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลายของสังคม ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=0.57$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย ($\bar{X}=3.57$, $S.D.=0.61$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ

(n=๓๓๑)

ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การมีเสรีภาพในการคิดและแสดงออก	๓.๘๗	๑.๐๑	มาก
๒. การมีสิทธิในการเป็นราษฎรของรัฐ	๔.๐๓	๐.๙๓	มาก
๓. การมีเสรีภาพในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	๔.๓๗	๐.๘๙	มากที่สุด
๔. การมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา	๔.๘๓	๐.๓๘	มากที่สุด
๕. การมีเสรีภาพในการที่จะไม่ถูกรัฐหรือใคร กระทำการใดๆต่อตนตามอำเภอใจ	๓.๕๐	๐.๙๗	มาก
โดยรวม	๔.๑๒	๐.๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$, S.D.=0.74) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา ($\bar{X}=4.83$, S.D.=0.38) รองลงมา ได้แก่ การมีเสรีภาพในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.89) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ได้แก่ การมีเสรีภาพในการที่จะไม่ถูกรัฐหรือใครกระทำการใด ๆ ต่อตนตามอำเภอใจ ($\bar{X}=3.50$, S.D.=0.97) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของ
นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค

(n=๓๓๑)

ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การรับทราบถึงความเสมอภาคทางการเมือง ของประชาชนทุกคน	๓.๒๐	๐.๙๖	ปานกลาง
๒. การรับทราบถึงความเสมอภาคตามกฎหมาย ของประชาชนทุกคน	๓.๔๓	๑.๐๗	มาก
๓. การรับทราบถึงความเสมอภาคในโอกาส ของประชาชนทุกคน	๓.๗๗	๐.๙๗	มาก
๔. การรับทราบถึงความเสมอภาคทางสังคม ของประชาชนทุกคน	๓.๖๐	๑.๐๐	มาก
๕. การรับทราบถึงความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ของประชาชนทุกคน	๓.๖๐	๐.๙๓	มาก
โดยรวม	๓.๕๒	๐.๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาด
ในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๕๒,
S.D.=๐.๕๗) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง
ที่สุดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การรับทราบถึงความเสมอภาคในโอกาสของประชาชนทุกคน
($\bar{X}$ =๓.๗๗, S.D.=๐.๙๗) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยระดับมากได้แก่ การรับทราบถึงความเสมอภาค
ทางสังคมของประชาชนทุกคน ($\bar{X}$ =๓.๖๐, S.D.=๑.๐๐) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ใน
ระดับปานกลางได้แก่การรับทราบถึงความเสมอภาคทางการเมืองการปกครองของประชาชนทุกคน ($\bar{X}$ =๓.๒๐,
S.D.=๐.๙๖) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี **ด้านหลักว่าด้วยภราดรภาพ**

(n=๓๓๑)

ด้านหลักว่าด้วยภราดรภาพ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การมีความเคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน	๔.๒๓	๑.๐๑	มากที่สุด
๒. การมีความรักและปรารถนาดีต่อกัน	๔.๓๐	๐.๗๙	มากที่สุด
๓. การมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	๔.๐๓	๐.๘๕	มาก
๔. การใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหา	๔.๒๓	๐.๖๘	มากที่สุด
๕. การมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน			
และการสนับสนุนส่งเสริมความดีงามของกันและกัน	๔.๑๗	๐.๙๕	มาก
โดยรวม	๔.๑๙	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยภราดรภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๙$, S.D.=๐.๗๖) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีความรักและปรารถนาดีต่อกัน ($\bar{X}=๔.๓๐$, S.D.=๐.๗๙) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ การมีความเคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=๔.๒๓$, S.D.=๑.๐๑) และการใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหา ($\bar{X}=๔.๒๓$, S.D.=๐.๖๘) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากได้แก่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=๔.๐๓$, S.D.=๐.๘๕) ตามลำดับ

๔.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลมหาพรหมณ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพการสมรสต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ๒ กลุ่ม ในเรื่อง เพศ โดยการทดสอบค่า F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มีมากกว่า ๒ กลุ่ม ในเรื่อง อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพการสมรส ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ นักโทษเด็ดขาดที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๑ ใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ โดยรวม

(n=๓๓๑)

เพศ	n	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ชาย	๒๘๘	๓.๙๒	๐.๖๓	มาก
หญิง	๔๓	๓.๕๖	๐.๕๑	มาก
โดยรวม	๓๓๑	๓.๙๐	๐.๖๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวม จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๙๐, S.D.=๐.๖๒)

ตารางที่ ๔.๘ แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศโดยรวม

(n = ๓๓๑)

ความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี		n	$\bar{X}$	SD.	t	Sig.
๑. ด้านหลักอำนาจ	ชาย	๒๘๘	๓.๕๒	๐.๗๐	๒.๐๕๕	๐.๐๔๑*
อธิปไตยของ	หญิง	๔๓	๓.๒๘	๐.๗๓		
ปวงชน						
๒. ด้านหลักว่าด้วย	ชาย	๒๘๘	๓.๙๕	๐.๗๓	๐.๖๘๔	๐.๔๙๔
สิทธิเสรีภาพ	หญิง	๔๓	๓.๘๗	๐.๕๙		
๓. ด้านหลักว่าด้วย	ชาย	๒๘๘	๓.๔๓	๐.๘๘	๑.๕๕๗	๐.๑๒๐
ความเสมอภาค	หญิง	๔๓	๓.๒๑	๐.๗๗		
๔. ด้านหลักว่าด้วย	ชาย	๒๘๘	๓.๙๘	๐.๗๕	๐.๗๙๘	๐.๔๒๖
การตรวจภาพ	หญิง	๔๓	๓.๘๙	๐.๖๑		
	ชาย	๒๘๘	๓.๗๒	๐.๖๓	๑.๕๖๙	๐.๑๑๘
รวม	หญิง	๔๓	๓.๕๖	๐.๕๑		
	รวม	๓๓๑	๓.๗๐	๐.๖๒		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า นักโทษเด็ดขาดที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๒ ใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอายุ โดยรวม

(n=๓๓๑)

อายุ	n	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑๘ - ๓๐ ปี	๖๗	๓.๙๑	๐.๖๕	มาก
๓๑ - ๔๐ ปี	๑๙๒	๓.๙๗	๐.๕๙	มาก
๔๑ - ๕๐ ปี	๖๐	๓.๘๐	๐.๖๓	มาก
มากกว่า ๕๑ ปี	๑๒	๓.๖๒	๐.๗๘	มาก
โดยรวม	๓๓๑	๓.๙๐	๐.๖๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวม จำแนกตามอายุอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๙๐, S.D.=๐.๖๒)

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง
 ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนก
 ตามอายุ

(n = ๓๓๑)

ความคิดเห็นทางการเมืองการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ของนักโทษเด็ดขาด		SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านหลักอำนาจ	ระหว่างกลุ่ม	๑.๓๔๖	๓	๐.๔๔๙	๐.๙๐๗	๐.๔๓๘
อิตีไต้ยของ	ภายในกลุ่ม	๑๖๑.๗๕๘	๓๒๗	๐.๔๙๕		
ปวงชน	รวม	๑๖๓.๑๐๔	๓๓๐			
๒. ด้านหลักว่าด้วย	ระหว่างกลุ่ม	๘.๓๖๖	๓	๒.๗๘๙	๕.๗๖๔	๐.๐๐๑*
สิทธิเสรีภาพ	ภายในกลุ่ม	๑๕๘.๒๐๑	๓๒๗	๐.๔๘๔		
	รวม	๑๖๖.๕๖๗	๓๓๐			
๓. ด้านหลักว่าด้วย	ระหว่างกลุ่ม	๓.๓๘๘	๓	๑.๑๒๙	๑.๕๑๒	๐.๒๑๑
ความเสมอภาค	ภายในกลุ่ม	๒๔๔.๒๔๒	๓๒๗	๐.๗๔๗		
	รวม	๒๔๗.๖๓๐	๓๓๐			
๔. ด้านหลักว่าด้วย	ระหว่างกลุ่ม	.๓๐๕	๓	๐.๑๐๒	๐.๑๘๘	๐.๙๐๕
การตรวจ	ภายในกลุ่ม	๑๗๗.๐๖๘	๓๒๗	๐.๕๔๑		
	รวม	๑๗๗.๓๗๓	๓๓๐			
	ระหว่างกลุ่ม	.๘๑๖	๓	๐.๒๗๒	๐.๗๑๖	๐.๕๔๓
รวม	ภายในกลุ่ม	๑๒๔.๒๐๖	๓๒๗	๐.๓๘๐		
	รวม	๑๒๕.๐๒๒	๓๓๐			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีอายุต่างกัน
 มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ
 สมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๓ ใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามการศึกษา โดยรวม

(n=๓๓๑)

การศึกษา	n	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ประถมศึกษา	๑๒๙	๓.๘๒	๐.๖๑	มาก
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	๑๘๙	๓.๖๗	๐.๖๒	มาก
ปริญญาตรี	๑๑	๓.๙๙	๐.๗๑	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	๒	๔.๑๐	๐.๐๐	มาก
รวม	๓๓๑	๓.๙๐	๐.๖๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวม จำแนกตามการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๙๐$, S.D.=๐.๖๒)

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง
ในระบบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม
การศึกษา

(n = ๓๓๑)

ความคิดเห็นทางการเมืองการ ปกครองในระบบประชาธิปไตย ของนักโทษเด็ดขาด		SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านหลักอำนาจ อธิปไตยของ ปวงชน	ระหว่างกลุ่ม	๓.๘๘๗	๓	๑.๒๙๖	๒.๖๖๑	๐.๐๔๘*
	ภายในกลุ่ม	๑๕๙.๒๑๗	๓๒๗	๐.๔๘๗		
	รวม	๑๖๓.๑๐๔	๓๓๐			
๒. ด้านหลักว่าด้วย สิทธิเสรีภาพ	ระหว่างกลุ่ม	๔.๕๘๐	๓	๑.๕๒๗	๓.๐๘๒	๐.๐๒๘*
	ภายในกลุ่ม	๑๖๑.๙๘๘	๓๒๗	๐.๔๙๕		
	รวม	๑๖๖.๕๖๗	๓๓๐			
๓. ด้านหลักว่าด้วย ความเสมอภาค	ระหว่างกลุ่ม	๗.๐๖๔	๓	๒.๓๕๕	๓.๒๐๑	๐.๐๒๔*
	ภายในกลุ่ม	๒๔๐.๕๖๖	๓๒๗	๐.๗๓๖		
	รวม	๒๔๗.๖๓๐	๓๓๐			
๔. ด้านหลักว่าด้วย การตรวจภาพ	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๐๔	๓	๐.๐๓๕	๐.๐๖๔	๐.๙๗๙
	ภายในกลุ่ม	๑๗๗.๒๖๙	๓๒๗	๐.๕๔๒		
	รวม	๑๗๗.๓๗๓	๓๓๐			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๓.๙๖	๓	๑.๓๒	๓.๔๙๒	๐.๐๓๕*
	ภายในกลุ่ม	๑๒๓.๖๐๖	๓๒๗	๐.๓๗๘		
	รวม	๑๒๗.๕๖๖	๓๓๐			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีการศึกษา
ต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมี
นัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง
 ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่
 ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference)
 จำแนกตามการศึกษา โดยรวม

(n = ๓๓๑)

การศึกษา		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี ขึ้นไป
	$\bar{X}$	๓.๗๒	๓.๖๗	๓.๙๙	๔.๑๐
ประถมศึกษา	๓.๗๒	-	-๐.๐๕	๐.๒๗	๐.๓๘*
มัธยมศึกษาหรือ เทียบเท่า	๓.๖๗		-	๐.๓๒	๐.๔๓*
ปริญญาตรี	๓.๙๙			-	๐.๑๑
ปริญญาตรีขึ้นไป	๔.๑๐				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีระดับการศึกษา
 ต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๒ คู่ ได้แก่

นักโทษเด็ดขาดที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความคิดเห็นทางการเมืองการ
 ปกครองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาด ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และ
 นักโทษเด็ดขาดที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕
 นอกจากนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง
 ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่
 ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference)
จำแนกตามการศึกษา ด้านหลักอำนาจธิปไตยของปวงชน

(n = ๓๓๑)

การศึกษา		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี ขึ้นไป
	$\bar{X}$	๓.๔๘	๓.๔๗	๔.๐๐	๒.๘๐
ประถมศึกษา	๓.๔๘	-	-๐.๐๑	๐.๕๒	-๐.๖๘*
มัธยมศึกษาหรือ เทียบเท่า	๓.๔๗		-	๐.๕๓	-๐.๖๗*
ปริญญาตรี	๔.๐๐			-	-๑.๒๐*
ปริญญาตรีขึ้นไป	๒.๘๐				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านหลักอำนาจธิปไตยของปวงชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๓ คู่ ได้แก่

นักโทษเด็ดขาดที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา นักโทษเด็ดขาดที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า และปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกจากนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง
 ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่
 ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference)
จำแนกตามการศึกษา ด้านหลักกว่าด้วยสถิติเสรีภาพ

(n = ๓๓๑)

การศึกษา		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี ขึ้นไป
	$\bar{X}$	๓.๙๒	๓.๙๑	๔.๔๕	๔.๘๐
ประถมศึกษา	๓.๙๒	-	-๐.๐๑	๐.๕๒	-๐.๖๘*
มัธยมศึกษาหรือ เทียบเท่า	๓.๙๑		-	๐.๕๓	-๐.๖๗*
ปริญญาตรี	๔.๔๕			-	-๐.๒๐*
ปริญญาตรีขึ้นไป	๔.๘๐				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านหลักกว่าด้วยสถิติเสรีภาพ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๓ คู่ ได้แก่ นักโทษเด็ดขาดที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา นักโทษเด็ดขาดที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า และปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกจากนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง
 ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่
 ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference)
จำแนกตามการศึกษา ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค

(n = ๓๓๑)

การศึกษา		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี ขึ้นไป
	$\bar{X}$	๓.๕๑	๓.๓๑	๓.๔๕	๔.๘๐
ประถมศึกษา	๓.๕๑	-	-๐.๒๐	-๐.๐๖	๑.๒๙*
มัธยมศึกษาหรือ เทียบเท่า	๓.๓๑		-	๐.๑๔	๑.๔๙*
ปริญญาตรี	๓.๔๕			-	๑.๓๕*
ปริญญาตรีขึ้นไป	๔.๘๐				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๓ คู่ ได้แก่ นักโทษเด็ดขาดที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา นักโทษเด็ดขาดที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าและปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกจากนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

สมมติฐานที่ ๔ นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่ระดับชั้นของนักโทษเด็ดขาดที่ต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๔ ใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระดับชั้นของนักโทษเด็ดขาด โดยรวม

(n=๓๓๑)

ชั้นของนักโทษเด็ดขาด	n	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ชั้นเยี่ยม	๗๔	๓.๗๕	๐.๖๐	มาก
ชั้นดีมาก	๕๒	๓.๖๙	๐.๖๒	มาก
ชั้นดี	๖๒	๔.๐๓	๐.๕๘	มาก
ชั้นกลาง	๗๖	๓.๕๔	๐.๕๐	มาก
ชั้นเลว	๕๘	๓.๕๐	๐.๖๙	มาก
เลวมาก	๙	๓.๗๔	๐.๓๖	มาก
โดยรวม	๓๓๑	๓.๙๐	๐.๖๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระดับชั้นของนักโทษเด็ดขาด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๙๐$, S.D.=๐.๖๒)

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง
 ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม
 ระดับชั้นของนักโทษเด็ดขาด โดยรวม

(n = ๓๓๑)

ความคิดเห็นทางการเมืองการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ของนักโทษเด็ดขาด		SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านหลักอำนาจ	ระหว่างกลุ่ม	๑๒.๒๐	๕.๐๐	๒.๔๔	๕.๒๕	๐.๐๐๐*
อติปไตยของ	ภายในกลุ่ม	๑๕๐.๙๑	๓๒๕.๐๐	๐.๔๖		
ปวงชน	รวม	๑๖๓.๑๐	๓๓๐.๐๐			
๒. ด้านหลักว่าด้วย	ระหว่างกลุ่ม	๑๔.๖๒	๕.๐๐	๒.๙๒	๖.๒๕	๐.๐๐๐*
สิทธิเสรีภาพ	ภายในกลุ่ม	๑๕๑.๙๕	๓๒๕.๐๐	๐.๔๗		
	รวม	๑๖๖.๕๗	๓๓๐.๐๐			
๓. ด้านหลักว่าด้วย	ระหว่างกลุ่ม	๒๒.๐๗	๕.๐๐	๔.๔๑	๖.๓๖	๐.๐๐๐*
ความเสมอภาค	ภายในกลุ่ม	๒๒๕.๕๖	๓๒๕.๐๐	๐.๖๙		
	รวม	๒๔๗.๖๓	๓๓๐.๐๐			
๔. ด้านหลักว่าด้วย	ระหว่างกลุ่ม	๗.๗๘	๕.๐๐	๑.๕๖	๒.๙๘	๐.๐๑๒*
การตรวจ	ภายในกลุ่ม	๑๖๙.๕๙	๓๒๕.๐๐	๐.๕๒		
	รวม	๑๗๗.๓๗	๓๓๐.๐๐			
	ระหว่างกลุ่ม	๑๑.๕๔	๕.๐๐	๒.๓๑	๖.๖๑	๐.๐๐๐*
รวม	ภายในกลุ่ม	๑๑๓.๔๘	๓๒๕.๐๐	๐.๓๕		
	รวม	๑๒๕.๐๒	๓๓๐.๐๐			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีระดับชั้น
 ของนักโทษเด็ดขาดต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวม
 แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง
 ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่
 ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference)
 จำแนกตามชั้นของนักโทษเด็ดขาด โดยรวม

(n = ๓๓๑)

ชั้นของนักโทษ เด็ดขาด	$\bar{X}$	ชั้นเยี่ยม ๓.๗๕	ชั้นดีมาก ๓.๖๙	ชั้นดี ๔.๐๓	ชั้นกลาง ๓.๕๔	ชั้นเลว ๓.๕๐	ชั้นเลวมาก ๓.๗๔
ชั้นเยี่ยม	๓.๗๕	-	-๐.๐๖	๐.๒๘*	-๐.๒๑	-๐.๒๕*	-๐.๐๑
ชั้นดีมาก	๓.๖๙		-	๐.๓๔*	-๐.๑๕	-๐.๑๙	๐.๐๕
ชั้นดี	๔.๐๓			-	-๐.๔๙*	-๐.๕๓*	-๐.๒๙*
ชั้นกลาง	๓.๕๔				-	-๐.๐๔	๐.๒๐*
ชั้นเลว	๓.๕๐					-	๐.๒๔*
ชั้นเลวมาก	๓.๗๔						-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีระดับชั้นของ
 นักโทษเด็ดขาดต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวม
 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๘ คู่ ได้แก่

นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นดี มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบ
 ประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเยี่ยม และชั้นดีมาก นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ใน
 ในระดับชั้นกลาง มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับ
 นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นดี นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเลว มีความคิดเห็นทางการเมือง
 การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเยี่ยม และชั้นดี
 นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเลวมาก มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบ
 ประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นดี ชั้นกลาง และชั้นเลว อย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง
 ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่
 ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference)
 จำแนกตามชั้นของนักโทษเด็ดขาด ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน
 (n = ๓๓๑)

ชั้นของ นักโทษ เด็ดขาด	$\bar{X}$	ชั้นเยี่ยม ๓.๔๔	ชั้นดีมาก ๓.๕๓	ชั้นดี ๓.๘๐	ชั้นกลาง ๓.๒๔	ชั้นเลว ๓.๔๔	ชั้นเลวมาก ๓.๘๗
ชั้นเยี่ยม	๓.๔๔	-	๐.๐๙	๐.๓๖*	-๐.๒๐	๐.๐๐	๐.๔๓*
ชั้นดีมาก	๓.๕๓		-	๐.๒๗	-๐.๒๙	-๐.๐๙	๐.๓๔*
ชั้นดี	๓.๘๐			-	-๐.๕๖*	-๐.๓๖*	๐.๐๗
ชั้นกลาง	๓.๒๔				-	๐.๒๐	๐.๖๓*
ชั้นเลว	๓.๔๔					-	๐.๔๓
ชั้นเลวมาก	๓.๘๗						-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีระดับชั้นของ
 นักโทษเด็ดขาดต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านหลัก
 อำนาจอธิปไตยของปวงชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๖ คู่ ได้แก่

นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นดี มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบ
 ประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเยี่ยม นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นกลาง
 มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ใน
 ระดับชั้นดี นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเลว มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบ
 ประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นดี นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเลวมาก
 มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ใน
 ระดับชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก และชั้นกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบ
 ความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่
ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference)
จำแนกตามชั้นของนักโทษเด็ดขาด ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ

(n = ๓๓๑)

ชั้นของ นักโทษ เด็ดขาด	$\bar{X}$	ชั้นเยี่ยม	ชั้นดีมาก	ชั้นดี	ชั้นกลาง	ชั้นเลว	ชั้นเลวมาก
ชั้นเยี่ยม	๔.๐๔	-	-๐.๑๓	๐.๒๓	-๐.๒๐	-๐.๔๓*	-๐.๐๔
ชั้นดีมาก	๓.๙๑		-	๐.๓๖	-๐.๐๗	-๐.๓๐	๐.๐๙
ชั้นดี	๔.๒๗			-	-๐.๔๓*	-๐.๖๖*	-๐.๒๗
ชั้นกลาง	๓.๘๔				-	-๐.๒๓	๐.๑๖
ชั้นเลว	๓.๖๑					-	๐.๓๙*
ชั้นเลวมาก	๔.๐๐						-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีระดับชั้นของ
นักโทษเด็ดขาดต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านหลักว่า
ด้วยสิทธิเสรีภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๔ คู่ ได้แก่

นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นกลาง มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นดี นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเลว มี
ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ใน
ระดับชั้นเยี่ยม และชั้นดี นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเลวมาก มีความคิดเห็นทางการเมืองการ
ปกครองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเลว อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง
 ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่
 ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference)
 จำแนกตามชั้นของนักโทษเด็ดขาด ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค

(n = ๓๓๑)

ชั้นของ นักโทษ เด็ดขาด	$\bar{X}$	ชั้นเยี่ยม ๓.๔๗	ชั้นดีมาก ๓.๔๓	ชั้นดี ๓.๘๖	ชั้นกลาง ๓.๑๓	ชั้นเลว ๓.๒๒	ชั้นเลวมาก ๓.๐๙
ชั้นเยี่ยม	๓.๔๗	-	-๐.๐๔	๐.๓๙	-๐.๓๔	-๐.๒๕	-๐.๓๘
ชั้นดีมาก	๓.๔๓		-	๐.๔๓	-๐.๓๐	-๐.๒๑	-๐.๓๔
ชั้นดี	๓.๘๖			-	-๐.๗๓*	-๐.๖๔*	-๐.๗๗*
ชั้นกลาง	๓.๑๓				-	๐.๐๙	-๐.๐๔
ชั้นเลว	๓.๒๒					-	-๐.๐๓
ชั้นเลวมาก	๓.๐๙						-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีระดับชั้นของ
 นักโทษเด็ดขาดต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านหลักว่า
 ด้วยความเสมอภาค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๓ คู่ ได้แก่

นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นกลาง มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบ
 ประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นดี นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเลว
 มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ใน
 ในระดับชั้นดี นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเลวมาก มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง
 ในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง
 ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่
 ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference)
 จำแนกตามชั้นของนักโทษเด็ดขาด ด้านหลักว่าด้วยความภาวทรภาพ

(n = ๓๓๑)

ชั้นของ นักโทษ เด็ดขาด	$\bar{X}$	ชั้นเยี่ยม ๔.๐๕	ชั้นดีมาก ๓.๙๐	ชั้นดี ๔.๒๑	ชั้นกลาง ๓.๙๓	ชั้นเลว ๓.๗๒	ชั้นเลวมาก ๔.๐๒
ชั้นเยี่ยม	๔.๐๕	-	-๐.๑๕	๐.๑๖	-๐.๑๒	-๐.๓๓*	-๐.๐๓
ชั้นดีมาก	๓.๙๐		-	๐.๓๑*	๐.๐๓	-๐.๑๘	๐.๑๒
ชั้นดี	๔.๒๑			-	-๐.๒๘*	-๐.๔๙*	-๐.๑๙
ชั้นกลาง	๓.๙๓				-	-๐.๒๑	๐.๐๙
ชั้นเลว	๓.๗๒					-	๐.๓๐
ชั้นเลวมาก	๔.๐๒						-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีระดับชั้น
 ของนักโทษเด็ดขาดต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้าน
 หลักว่าด้วยความภาวทรภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๔ คู่ ได้แก่

นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นดี มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองใน
 ระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นดีมาก นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ใน
 ระดับชั้นกลาง มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษ
 เด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นดี นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเลว มีความคิดเห็นทางการเมืองการ
 ปกครองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นเยี่ยม และชั้นดี อย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด (Open-Ended) ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง ดังนี้

๔.๔.๑ ด้านหลักการอธิปไตยของปวงชน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักการอธิปไตยของปวงชน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักการอธิปไตยของปวงชน

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลายของสังคม	๒๐
๒. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้สิทธิและตระหนักในหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดีของรัฐ	๑๑

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า นักโทษเด็ดขาดผู้ตอบแบบสอบถาม เสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักการอธิปไตยของปวงชน ดังนี้ ปัญหาคือ ๑) ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลายของสังคม จำนวน ๒๐ คน ๒) ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้สิทธิและตระหนักในหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดีของรัฐ จำนวน ๑๑ คน

๔.๔.๒ ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ

ข้อเสนอแนะแนวเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี **ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ** มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๕ ข้อเสนอแนะแนวเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี **ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ**

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิในการเป็นราษฎรของรัฐผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การจัดอบรม การเผยแพร่ผ่านสื่อหลักและสื่อรอง เป็นต้น	๒๓
๒. ทางภาครัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนได้มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา และสนับสนุนให้ประชาชนดำเนินกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ	๙

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า นักโทษเด็ดขาดผู้ตอบแบบสอบถาม เสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ ดังนี้ ปัญหาคือ ๑) ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิในการเป็นราษฎรของรัฐผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การจัดอบรม การเผยแพร่ผ่านสื่อหลักและสื่อรอง เป็นต้น จำนวน ๒๓ คน ๒) ทางภาครัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนได้มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา และสนับสนุนให้ประชาชนดำเนินกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ จำนวน ๙ คน

๔.๔.๓ ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค

ข้อเสนอแนะแนวเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี **ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค** มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๖ ข้อเสนอแนะแนวเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี **ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค**

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. ทางภาครัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนได้รับทราบถึงความเสมอภาคทางสังคมโดยไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก	๒๓
๒. ทางภาครัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนได้รับทราบถึงความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ทุกคนสามารถประกอบอาชีพตามที่ตนเองถนัดและสนใจ	๑๑

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า นักโทษเด็ดขาดผู้ตอบแบบสอบถาม เสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค ดังนี้ ปัญหาคือ ๑) ทางภาครัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนได้รับทราบถึงความเสมอภาคทางสังคมโดยไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก จำนวน ๒๓ คน ๒) ทางภาครัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนได้รับทราบถึงความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ทุกคนสามารถประกอบอาชีพตามที่ตนเองถนัดและสนใจ จำนวน ๑๑ คน

๔.๔.๔ ด้านหลักว่าด้วยการตรวจภาพ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยการตรวจภาพ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๗ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยการตรวจภาพ

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. ประชาชนควรใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหา ไม่ใช่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา	๒๓
๒. ทางภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน	๑๑

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า นักโทษเด็ดขาดผู้ตอบแบบสอบถาม เสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยการตรวจภาพ ดังนี้ ปัญหาคือ ๑) ประชาชนควรใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหา ไม่ใช่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา จำนวน ๒๓ คน ๒) ทางภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน จำนวน ๑๑ คน

ตารางที่ ๔.๒๘ สรุปผลทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐาน ที่	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	สถิติ ทดสอบ	ค่า Sig	ผลการทดสอบ	
					สมมติฐาน ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	เพศ	ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	t-test	๐.๑๑๘	-	/
๒	อายุ	ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	F-test	๐.๕๔๓	-	/
๓	การศึกษา	ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	F-test	๐.๐๓๕*	/	-
๔	ชั้นของ นักโทษ เด็ดขาด	ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	F-test	๐.๐๐๐*	/	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีการศึกษา และอยู่ในระดับชั้นที่ต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนนักโทษเด็ดขาดที่มีเพศ อายุ และสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน

๔.๕ ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๘ คน ผลการสัมภาษณ์พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี มีรายละเอียดดังนี้

๔.๕.๑ ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน

ประเด็นคำถาม ท่านมีแนวทางในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชนอย่างไร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

๑. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชนผ่านสื่อหลักและสื่อรอง^๑

๒. ทางเรือนจำควรส่งเสริมให้นักโทษเด็ดขาดเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองและสังคม เช่น การอบรมด้านกฎหมาย การอบรมเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง เป็นต้น^๒

๓. เรือนจำควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้มีความเข้าใจในการแสดงออกทางการเมืองภายใต้หลักของกฎหมาย เช่น การส่งเสริมให้ผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษตระหนักถึงการออกไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น^๓

๔. เรือนจำฯ ควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมกิจกรรมอบรมที่ทางเรือนจำจัดขึ้น เช่น โครงการอบรมเกี่ยวกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเชิญวิทยากรที่มีองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวมาให้การอบรมแก่ผู้ต้องขังที่มีความสนใจ^๔

๕. เรือนจำฯ ควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความเข้าใจว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชนทุกคนร่วมกัน และประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจดังกล่าวเป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าวร่วมกัน ภายใต้รัฐธรรมนูญ^๕

^๑สัมภาษณ์ นายสุรพล ปิ่นทอง, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^๒สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ วงศ์ไทย, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^๓สัมภาษณ์ นายจารุพัฒน์ วรรณทวี, อนุศาสนาจารย์ปฏิบัติงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^๔สัมภาษณ์ นายพงศ์ศักดิ์ บูชาพันธ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ปฏิบัติงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^๕สัมภาษณ์ นายมนตรี หนูดำ, นักทัณฑวิทยาชำนาญการ สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

๖. ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเองในการเป็นพลเมืองที่ดีของรัฐตามหลักการในระบอบประชาธิปไตย^๖

๗. ภาครัฐควรปลูกฝังให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองบนพื้นฐานของความสมัครใจ^๗

๘. ภาครัฐควรดำเนินนโยบายตามเจตนารมณ์ของประชาชนส่วนใหญ่ โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนส่วนน้อย^๘

ตารางที่ ๔.๒๙ สรุปประเด็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านอำนาจอธิปไตยของปวงชน

ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ให้สัมภาษณ์	
	ความถี่	คน
๑. ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชนผ่านช่องทางต่างๆ	๕	๑, ๒, ๓, ๔, ๕
๒. ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเอง	๑	๖
๓. ภาครัฐส่งเสริมให้ทำกิจกรรมทางการเมือง	๑	๗
๔. ภาครัฐควรดำเนินนโยบายตามเจตนารมณ์ของประชาชนส่วนใหญ่ โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนส่วนน้อย	๑	๘

^๖สัมภาษณ์ นายจตุพันธ์ สังข์เศรษฐ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^๗สัมภาษณ์ ตัวแทนนักโทษเด็ดขาดชั้นดีมาก, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^๘สัมภาษณ์ ตัวแทนนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

แผนภาพที่ ๔.๑ แนวทางในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน

๔.๕.๒ ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ

ประเด็นคำถาม ท่านมีแนวทางในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพอย่างไร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า

๑. ภาครัฐควรเคารพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน และการแสดงกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนโดยไม่ปิดกั้น^๙

๒. เจ้าหน้าที่ของรัฐควรใช้อำนาจภายใต้หลักของกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่อันจะส่งผลต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน^{๑๐}

๓. ภาครัฐควรสนับสนุนการปฏิบัติศาสนกิจของศาสนิกชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ เช่น การไปนมัสการสังเวชนียสถานของพุทธศาสนิกชนหรือการไปประกอบพิธีฮัจญ์ของศาสนาอิสลาม เป็นต้น^{๑๑}

^๙สัมภาษณ์ นายสุรพล ปั่นทอง, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๐}สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ วงศ์ไทย, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๑}สัมภาษณ์ นายจารุพัฒน์ วรรณทวี, อนุศาสนาจารย์ปฏิบัติงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

๔. เรือนจำควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายของตนเอง^{๑๒}

๕. นักโทษเด็ดขาดควรรับทราบและปฏิบัติตามสิทธิ เสรีภาพ ที่กฎหมายกำหนดไว้^{๑๓}

๖. ภาครัฐควรให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิที่ประชาชนพึงจะได้รับ เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการถือครองที่ดิน สิทธิในการประกอบอาชีพ เป็นต้น^{๑๔}

๗. ประชาชนควรมีเสรีภาพในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยไม่ถูกชักจูงจากกลุ่มอิทธิพลทั้งหลาย หรือด้วยปัจจัยต่างๆ^{๑๕}

๘. เรือนจำควรส่งเสริมให้นักโทษเด็ดขาดได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และสวัสดิการต่างๆภายในเรือนจำ เช่น การซื้อสินค้าจากร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขังวันละ ๓๐๐ บาท การได้รับเงินปันผลจากการฝึกวิชาชีพระยะสั้น เป็นต้น^{๑๖}

ตารางที่ ๔.๓๐ สรุปประเด็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ

ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ให้สัมภาษณ์	
	ความถี่	คน
๑. ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และสวัสดิการต่างๆ	๒	๓, ๔, ๘
๒. ภาครัฐควรเคารพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน และการแสดงกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนโดยไม่ปิดกั้น	๒	๑, ๕
๓. ภาครัฐควรใช้อำนาจภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด	๑	๒, ๖, ๗

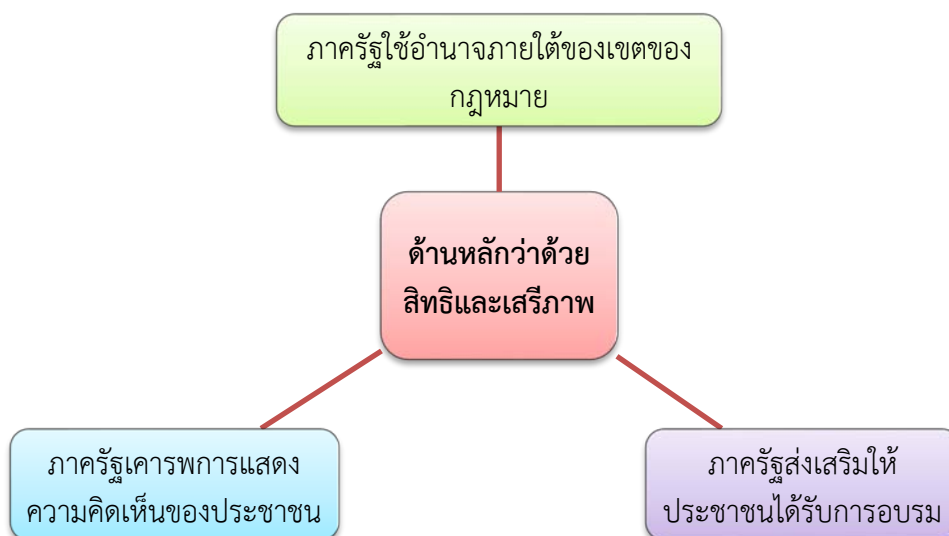
^{๑๒}สัมภาษณ์ นายพงศ์ศักดิ์ บุษพาพันธ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ปฏิบัติงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๓}สัมภาษณ์ นายมนตรี หนูดำ, นักทัณฑวิทยาชำนาญการ สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๔}สัมภาษณ์ นายจตุพนธ์ สังข์เศรษฐ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๕}สัมภาษณ์ ตัวแทนนักโทษเด็ดขาดชั้นดีมาก, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๖}สัมภาษณ์ ตัวแทนนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

แผนภาพที่ ๔.๒ แนวทางในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านหลักว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ

๔.๕.๓ ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค

ประเด็นคำถาม ท่านมีแนวทางในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาคอย่างไร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า

๑. ประชาชนควรคำนึงถึงความเสมอภาคของนักโทษเด็ดขาดทุกคน ไม่ควรกีดกันให้นักโทษเด็ดขาดได้ประกอบอาชีพที่สุจริตหลังจากพ้นโทษ^{๑๗}

๒. ประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคกันภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยไม่เกี่ยวกับฐานะทางสังคมหรือหน้าที่การงาน หากค้นพบในภายหลังว่าตนถูกเอาเปรียบจากรัฐสามารถเรียกร้องความเสมอภาคนั้นได้ผ่านทางกฎหมาย โดยรัฐเป็นผู้รับรองความเสมอภาคนั้น^{๑๘}

๓. ผู้บริหารระดับสูงควรมีนโยบายให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อนักโทษเด็ดขาดอย่างเสมอภาค เจ้าหน้าที่ควรประชาสัมพันธ์ถึงนักโทษเด็ดขาดให้ได้ทราบถึงเรื่องที่เป็นประโยชน์กับนักโทษเด็ดขาด^{๑๙}

^{๑๗}สัมภาษณ์ นายสุรพล ปิ่นทอง, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๘}สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ วงศ์ไทย, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๙}สัมภาษณ์ นายจารุพัฒน์ วรรณทวี, อนุศาสนาจารย์ปฏิบัติงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

๔. ทางภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ประกอบอาชีพอย่างเสมอภาคกัน โดยไม่แบ่งแยกจากเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถทำงานที่ตนเองสนใจและถนัดได้อย่างเต็มที่^{๒๐}

๕. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้นักโทษได้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในความเสมอภาคทางสังคม ความเสมอภาคตามกฎหมายหลังจากที่นักโทษได้เกิดความรู้สึกพ้นโทษ เพื่อให้ นักโทษได้เกิดความรู้สึกพ้นโทษสามารถดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมได้อย่างปกติสุข^{๒๑}

๖. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้ถึงความเสมอภาคที่ตนเองมีได้ตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเสมอภาคกัน ภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนดไว้^{๒๒}

๗. ประชาชนไม่ควรกีดกัน หรือเบียดเบียนความเสมอภาคของประชาชนอื่นที่ได้มีตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคกันอย่างยุติธรรม เช่น ไม่ไปขัดขวางให้ประชาชนอื่นได้แสดงความคิดเห็นทางการเมือง ขัดขวางไม่ให้ประชาชนอื่นรับสวัสดิการจากรัฐ เป็นต้น^{๒๓}

๘. ภาครัฐและประชาชนควรให้ความเคารพต่อความเสมอภาคที่ทุกคนมีตามกฎหมาย และหลักการแห่งประชาธิปไตย การจะปฏิบัติตนอันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเสมอภาคของคนอื่นนั้นควรจะต้องพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบ^{๒๔}

ตารางที่ ๔.๓๑ สรุปประเด็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี **ด้านหลักว่าด้วยเสมอภาค**

ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ให้สัมภาษณ์	
	ความถี่	คน
๑. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้ถึงความเสมอภาคที่ตนเองมีได้ตามรัฐธรรมนูญ	๓	๑, ๕, ๖
๒. ภาครัฐและประชาชนควรให้ความเคารพต่อความเสมอภาคที่ทุกคนมีตามกฎหมายและหลักการแห่งประชาธิปไตย	๓	๒, ๓, ๔, ๗, ๘

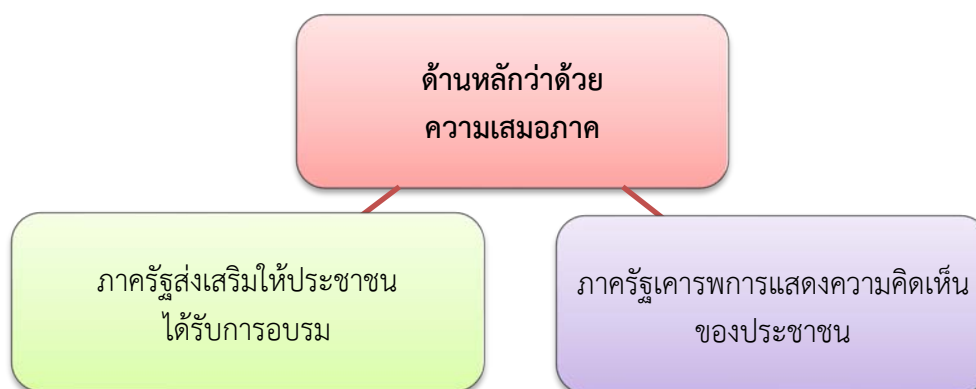
^{๒๐} สัมภาษณ์ นายพงศ์ศักดิ์ บุษพาพันธ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ปฏิบัติงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายมนตรี หนูดำ, นักทัณฑวิทยาชำนาญการ สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายจตุพนธ์ สังข์เศรษฐ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ตัวแทนนักโทษเด็ดขาดชั้นดีมาก, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ตัวแทนนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

แผนภาพที่ ๔.๓ แนวทางในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค

๔.๕.๔ ด้านหลักว่าด้วยการตรภาพ

ประเด็นคำถาม ท่านมีแนวทางในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านหลักว่าด้วยการตรภาพอย่างไร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า

๑. ภาครัฐควรให้ความเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และประชาชนควรให้ความเคารพต่อหน้าที่ที่รัฐจะพึงปฏิบัติต่อประชาชนภายใต้กรอบของกฎหมาย^{๒๕}
๒. ประชาชนควรมีความรักความปรารถนาดีซึ่งกันและกัน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน อันจะนำมาซึ่งความสงบสุขสู่สังคมไทย^{๒๖}
๓. ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินนโยบายของภาครัฐให้มากขึ้น เพื่อให้นโยบายของภาครัฐตรงกับเจตนารมณ์ของประชาชนส่วนใหญ่ และคำนึงถึงความคิดเห็นของคนส่วนน้อยได้มากที่สุด^{๒๗}
๔. ประชาชนควรใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้ปัญหาเหล่านั้นสามารถยุติลงได้อย่างสันติ ไม่ควรใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพราะอาจจะก่อให้เกิดปัญหาลุกลามต่อไปได้^{๒๘}

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายสุรพล ปิ่นทอง, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ วงศ์ไทย, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายจารุพัฒน์ วรรณทวี, อนุศาสนาจารย์ปฏิบัติงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายพงศ์ศักดิ์ บุชาพันธ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ปฏิบัติงาน สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

๕. ทางภาครัฐควรสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีให้แก่ประชาชนทั่วไป เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงประโยชน์ของความสามัคคีที่ทุกคนจะได้รับ และได้รับรู้ถึงโทษเมื่อประชาชนขาดความสามัคคีกัน^{๒๙}

๖. เรือนจำฯ ควรส่งเสริมให้นักโทษเด็ดขาดได้รับรู้หลักการตรวจภาพผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การอบรม กิจกรรมส่งเสริมหลักการตรวจภาพ เป็นต้น เพื่อให้ นักโทษเด็ดขาดได้อยู่ร่วมกันในเรือนจำอย่างสันติ ปราศจากข้อขัดแย้ง^{๓๐}

๗. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้หลักการตรวจภาพผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การโฆษณา ระบบการศึกษา การจัดเสวนา เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้และปฏิบัติเพื่อให้ อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข^{๓๑}

๘. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักการประชาธิปไตยผ่านแหล่งเรียนรู้ หรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ระบบการศึกษา การเผยแพร่ข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น เพื่อเป็น การปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนทุกคนได้ตระหนักถึงหลักการประชาธิปไตย อันจะทำให้เกิดการ เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหา มีความรักความปรารถนาดีต่อกัน จะนำมาซึ่งการจรรโลงและพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้คงอยู่ในสังคมไทยต่อไป^{๓๒}

ตารางที่ ๔.๓๒ สรุปประเด็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี **ด้านหลักว่าด้วย การตรวจภาพ**

ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ให้สัมภาษณ์	
	ความถี่	คน
๑. ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินนโยบายของภาครัฐให้มากขึ้น	๑	๖
๒. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักการประชาธิปไตยผ่านแหล่งเรียนรู้ หรือ แหล่งข้อมูลต่างๆ	๔	๓, ๕, ๗, ๘
๓. ภาครัฐควรให้ความเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และประชาชนควรให้ความเคารพต่อหน้าที่ที่รัฐจะพึงปฏิบัติต่อประชาชนภายใต้กรอบของกฎหมาย	๓	๑, ๒, ๔

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายมนตรี หนูดำ, นักพันตวิทยาชำนาญการ สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายจตุพนธ์ สังข์เศรษฐ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน สังกัดเรือนจำ จังหวัดปทุมธานี, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๓๑} สัมภาษณ์ ตัวแทนนักโทษเด็ดขาดชั้นดีมาก, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๓๒} สัมภาษณ์ ตัวแทนนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

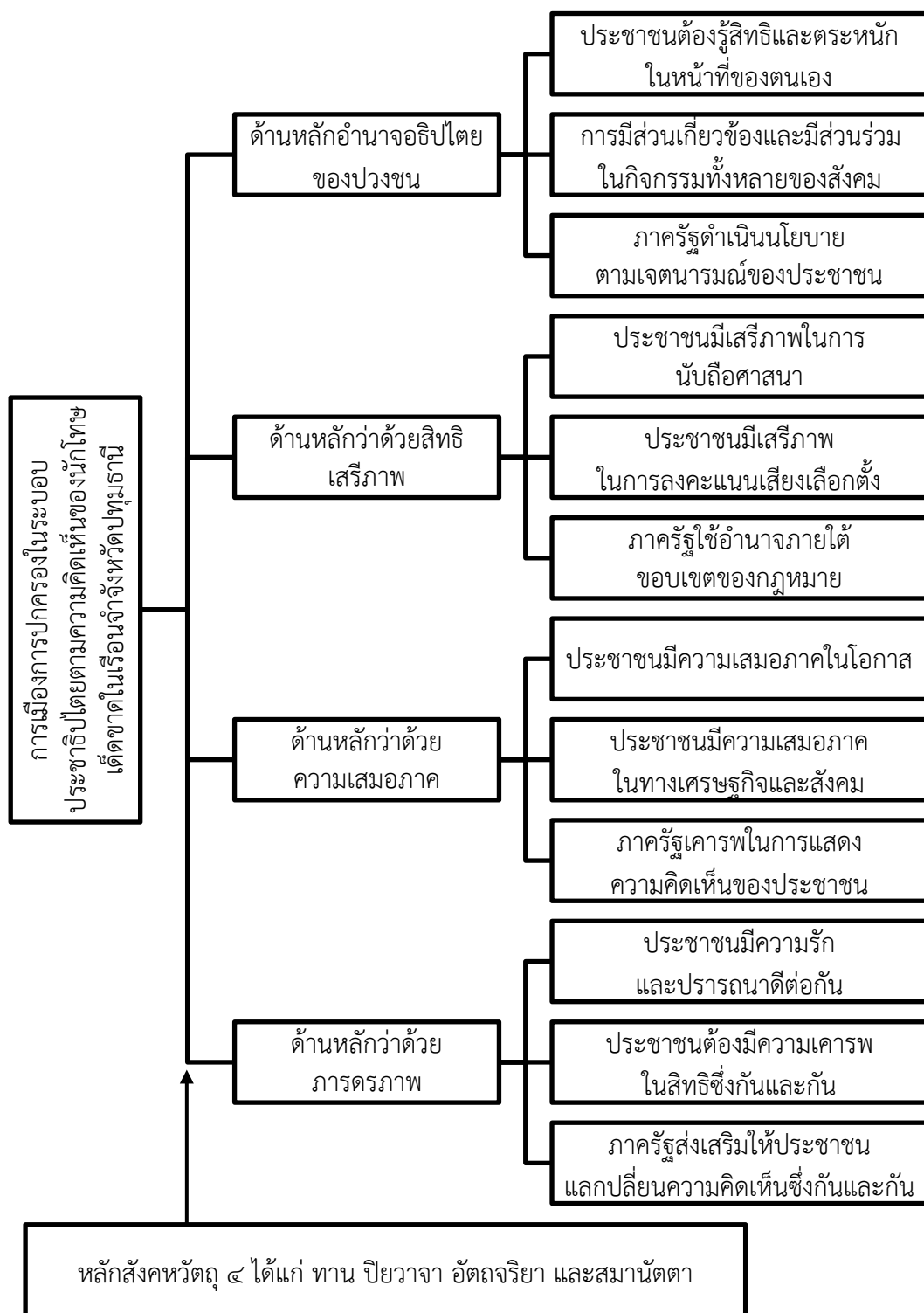

แผนภาพที่ ๔.๔ แนวทางในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านหลักว่าด้วยบริการคุณภาพ

๔.๖ องค์ความรู้

๔.๖.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ (Body of knowledge) ที่ได้จากการศึกษา เรื่อง ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้จากสอบถามและจากการสัมภาษณ์ สามารถนำมาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังแสดงในแผนภาพที่ ๔.๕

แผนภาพที่ ๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้รับการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำ จังหวัดปทุมธานีมีความเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

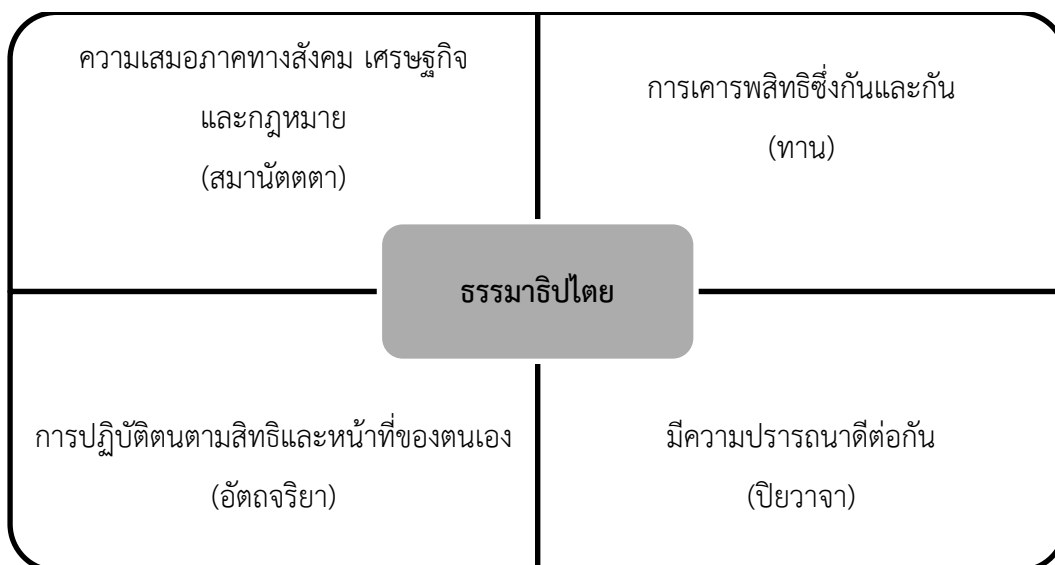
ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน พบว่า ประชาชนรู้ในสิทธิและตระหนักในหน้าที่ของตนเอง มีการแสดงออกในกิจกรรมทางการเมืองและสังคม ภาครัฐจึงควรให้การสนับสนุนและโอกาสให้ประชาชนดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและสังคมภายใต้กรอบของกฎหมาย และดำเนินนโยบายของรัฐตามวัตถุประสงค์ของประชาชน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเอง

ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ พบว่า ประชาชนมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา และมีเสรีภาพในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิในการเป็นราษฎรของรัฐผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การจัดอบรม การเผยแพร่ผ่านสื่อหลักและสื่อรอง และภาครัฐควรเคารพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน และการแสดงกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนโดยไม่ปิดกั้น และภาครัฐควรใช้อำนาจภายใต้หลักของกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่อันจะส่งผลต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค พบว่า ประชาชนมีความเสมอภาคทางโอกาสในด้านเศรษฐกิจ และสังคมภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยไม่เกี่ยวกับฐานะทางสังคมหรือหน้าที่การงานทางภาครัฐจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในความเสมอภาคทางกฎหมาย โดยภาครัฐต้องใช้กฎหมายด้วยความธรรม และเสมอภาคกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ

ด้านมีหลักว่าด้วยการตรวจภาพ พบว่า ประชาชนและภาครัฐควรให้ความเคารพในสิทธิและเสรีภาพของสังคม โดยยึดหลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหาต่างๆของสังคม ควรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๔.๖.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย

แผนภาพที่ ๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย

จากการวิจัยผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้จากเรื่อง การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดได้ ดังนี้

ธรรมาธิปไตย คือ การนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ประกอบด้วย

๑. การเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ประชาชนต้องมีการแบ่งปัน เคารพ และไม่ดูหมิ่น หรือเอาเปรียบซึ่งกันและกัน อันจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก

๒. มีความปรารถนาดีต่อกัน คือ ประชาชนต้องไม่ทำร้าย เบียดเบียน ซึ่งกันและกัน ทั้งด้านกาย วาจา ใจ ต้องช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน ในด้านต่างๆโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ

๓. การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนเอง คือ ประชาชนต้องรู้สิทธิและตระหนักในหน้าที่ของตนเอง เพื่อที่จะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและสังคมให้เกิดประโยชน์สูงสุด และตรงตามวัตถุประสงค์ของประชาธิปไตย

๔. ความเสมอภาคทางสังคม เศรษฐกิจ และกฎหมาย ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ ในการประกอบอาชีพ รวมทั้งไม่แบ่งแยกฐานะทางสังคม หรือเศรษฐกิจ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และ ๓) เพื่อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาด

สำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

โดยในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) โดยประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากนักโทษเด็ดขาดภายในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำนวน ๓๓๑ คน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายเปิดและปลายปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) โดยมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุป

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๕.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า นักโทษเด็ดขาดผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๐ มีอายุ ๒๙ - ๓๙ ปี จำนวน ๑๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๐ วุฒิมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน ๑๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๑ ชั้นของนักโทษเด็ดขาดระดับชั้นกลาง จำนวน ๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๐ ตามลำดับ

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$, $S.D.=0.62$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านหลักกว่าด้วยภารดรภาพ ($\bar{X}=4.19$, $S.D.=0.76$) ด้านหลักกว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ ($\bar{X}=4.12$, $S.D.=0.74$) ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=0.76$) ด้านหลักกว่าด้วยความเสมอภาค ($\bar{X}=3.52$, $S.D.=0.57$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบดังนี้

ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=0.76$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ การรู้สิทธิและการตระหนักในหน้าที่ของตนเอง ($\bar{X}=4.10$, $S.D.=0.84$) รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลายของสังคม ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=0.97$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย ($\bar{X}=3.57$, $S.D.=1.01$) ตามลำดับ

ด้านหลักกว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$, $S.D.=0.74$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ การมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา ($\bar{X}=4.53$, $S.D.=0.38$) รองลงมาได้แก่ การมีเสรีภาพในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X}=4.37$, $S.D.=0.89$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ได้แก่ การมีเสรีภาพในการที่จะไม่ถูกรัฐหรือใครกระทำการใดๆ ต่อตนตามอำเภอใจ ($\bar{X}=3.50$, $S.D.=0.97$) ตามลำดับ

ด้านหลักกว่าด้วยความเสมอภาค พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$, $S.D.=0.57$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ การรับทราบถึงความเสมอภาคในโอกาสของประชาชนทุกคน ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=0.97$) รองลงมามีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดได้แก่ การรับทราบถึงความเสมอภาคทางสังคมของประชาชนทุกคน ($\bar{X}=3.60$, $S.D.=1.00$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางได้แก่การรับทราบถึงความเสมอภาคทางการเมืองของประชาชนทุกคน ($\bar{X}=3.20$, $S.D.=0.96$) ตามลำดับ

ด้านหลักกว่าด้วยภารดรภาพ พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$, $S.D.=0.76$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ การมีความรักและปรารถนาดีต่อกัน ($\bar{X}=4.30$, $S.D.=0.79$) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ การมีความเคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=4.23$, $S.D.=1.01$) และการ

ใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหา ($\bar{X}=๔.๒๓$, S.D.=๐.๖๘) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากได้แก่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=๔.๐๓$, S.D.=๐.๘๕) ตามลำดับ

๕.๑.๓ สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานที่ ๑ นักโทษเด็ดขาดที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๒ นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๓ นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๔ นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่ระดับชั้นของนักโทษเด็ดขาดที่ต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกัน

พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีที่มีระดับชั้นของนักโทษเด็ดขาดต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๕.๑.๔ สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

พบว่า ข้อเสนอแนะของนักโทษเด็ดขาด ดังนี้

ด้านหลักการอติปไตยของปวงชน พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ผู้ตอบแบบสอบถาม เสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้ ๑) ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลายของสังคม ๒) ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้สิทธิและตระหนักในหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดีของรัฐ

ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ผู้ตอบแบบสอบถาม เสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้ ๑) ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิในการเป็นราษฎรของรัฐผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น

การจัดอบรม การเผยแพร่ผ่านสื่อหลักและสื่อรอง เป็นต้น ๒) ทางภาครัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนได้มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา และสนับสนุนให้ประชาชนดำเนินกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ

ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค พบว่า นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีผู้ตอบแบบสอบถาม เสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้ ๑) ทางภาครัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนได้รับทราบถึงความเสมอภาคทางสังคมโดยไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ๒) ทางภาครัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนได้รับทราบถึงความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ทุกคนสามารถประกอบอาชีพตามที่ตนเองถนัดและสนใจ

ด้านหลักว่าด้วยการดราภาพ พบว่า นักโทษเด็ดขาดผู้ตอบแบบสอบถาม เสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้ ๑) ประชาชนควรใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหา ไม่ใช่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา ๒) ทางภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน

๕.๑.๕ สรุปจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี พบข้อเสนอแนะ ดังนี้

ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน พบว่า

๑. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชนผ่านสื่อหลักและสื่อรอง

๒. ทางเรือนจำควรส่งเสริมให้นักโทษเด็ดขาดเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองและสังคม เช่น การอบรมด้านกฎหมาย การอบรมเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง เป็นต้น

๓. เรือนจำควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้มีความเข้าใจในการแสดงออกทางการเมืองภายใต้หลักของกฎหมาย เช่น การส่งเสริมให้ผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษตระหนักถึงการออกไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

๔. เรือนจำควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมกิจกรรมอบรมที่ทางเรือนจำจัดขึ้น เช่น โครงการอบรมเกี่ยวกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเชิญวิทยากรที่มีองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวมาให้การอบรมแก่ผู้ต้องขังที่มีความสนใจ

๕. เรือนจำควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความเข้าใจว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชนทุกคนร่วมกัน และประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจดังกล่าวเป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าวร่วมกัน ภายใต้รัฐธรรมนูญ

๖. ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเองในการเป็นพลเมืองที่ดีของรัฐตามหลักการในระบอบประชาธิปไตย

๗. ภาครัฐควรปลูกฝังให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองบนพื้นฐานของความสมัครใจ

๘. ภาครัฐควรดำเนินนโยบายตามเจตนารมณ์ของประชาชนส่วนใหญ่ โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนส่วนน้อย

ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ พบว่า

๑. ภาครัฐควรเคารพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน และการแสดงกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนโดยไม่ปิดกั้น

๒. เจ้าหน้าที่ของภาครัฐควรใช้อำนาจภายใต้หลักของกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่อันจะส่งผลต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

๓. ภาครัฐควรสนับสนุนการปฏิบัติศาสนกิจของศาสนิกชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ เช่น การไปนมัสการสังเวชนียสถานของพุทธศาสนิกชนหรือการไปประกอบพิธีฮัจญ์ของศาสนาอิสลาม เป็นต้น

๔. เรือนจำควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายของตนเอง

๕. นักโทษเด็ดขาดควรรับทราบและปฏิบัติตามสิทธิ เสรีภาพ ที่กฎหมายกำหนดไว้

๖. ภาครัฐควรให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิที่ประชาชนพึงจะได้รับ เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการถือครองที่ดิน สิทธิในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

๗. ประชาชนควรมีเสรีภาพในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยไม่ถูกชักจูงจากกลุ่มอิทธิพลทั้งหลาย หรือด้วยปัจจัยต่างๆ

๘. เรือนจำควรส่งเสริมให้นักโทษเด็ดขาดได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และสวัสดิการต่างๆภายในเรือนจำ เช่น การซื้อสินค้าจากร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขังวันละ ๓๐๐ บาท การได้รับเงินปันผลจากการฝึกวิชาชีพระยะสั้น เป็นต้น

ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค พบว่า

๑. ประชาชนควรคำนึงถึงความเสมอภาคของนักโทษเด็ดขาดทุกคน ไม่ควรกีดกันให้นักโทษเด็ดขาดได้ประกอบอาชีพที่สุจริตหลังจากพ้นโทษ

๒. บุคคลทุกคนมีความเสมอภาคกันภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยไม่เกี่ยวกับฐานะทางสังคมหรือหน้าที่การงาน หากค้นพบในภายหลังว่าตนถูกเอาเปรียบจากรัฐสามารถเรียกร้องความเสมอภาคนั้นได้ผ่านทางกฎหมาย โดยรัฐเป็นผู้รับรองความเสมอภาคนั้น

๓. ผู้บริหารระดับสูงควรมีนโยบายให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อนักโทษเด็ดขาดอย่างเสมอภาค เจ้าหน้าที่ควรประชาสัมพันธ์ถึงนักโทษเด็ดขาดให้ได้ทราบถึงเรื่องที่เป็นประโยชน์กับนักโทษเด็ดขาด

๔. ทางภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ประกอบอาชีพอย่างเสมอภาคกัน โดยไม่แบ่งแยกจากเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถทำงานที่ตนเองสนใจและถนัดได้อย่างเต็มที่

๕. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้นักโทษเด็ดขาดเกิดความเชื่อมั่นในความเสมอภาคทางสังคม ความเสมอภาคตามกฎหมายหลังจากที่นักโทษเด็ดขาดพ้นโทษ เพื่อให้นักโทษเด็ดขาดหลังจากพ้นโทษสามารถดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมได้อย่างปกติสุข

๖. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้ถึงความเสมอภาคที่ตนเองมีได้ตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเสมอภาคกัน ภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนดไว้

๗. ประชาชนไม่ควรกีดกัน หรือเบียดเบียนความเสมอภาคของประชาชนอื่นที่ได้มีตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคกันอย่างยุติธรรม เช่น ไม่ไปขัดขวางให้ประชาชนอื่นได้แสดงความคิดเห็นทางการเมือง ขัดขวางไม่ให้ประชาชนอื่นรับสวัสดิการจากรัฐ เป็นต้น

๘. ภาครัฐและประชาชนควรให้ความเคารพต่อความเสมอภาคที่ทุกคนมีตามกฎหมาย และหลักการแห่งประชาธิปไตย การจะปฏิบัติตนอันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเสมอภาคของคนอื่นนั้นควรจะต้องพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบ

ด้านหลักว่าด้วยการตรภาพ พบว่า

๑. ภาครัฐควรให้ความเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และประชาชนควรให้ความเคารพต่อหน้าที่ที่รัฐจะพึงปฏิบัติต่อประชาชนภายใต้กรอบของกฎหมาย

๒. ประชาชนควรมีความรักความปรารถนาดีซึ่งกันและกัน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน อันจะนำมาซึ่งความสงบสุขสู่สังคมไทย

๓. ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินนโยบายของภาครัฐให้มากขึ้น เพื่อให้นโยบายของภาครัฐตรงกับเจตนารมณ์ของประชาชนส่วนใหญ่ และคำนึงถึงความคิดเห็นของคนส่วนน้อยได้มากที่สุด

๔. ประชาชนควรใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ปัญหาเหล่านั้นสามารถยุติลงได้อย่างสันติ ไม่ควรใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา เพราะอาจจะก่อให้เกิดปัญหาลุกลามต่อไปได้

๕. ทางภาครัฐควรสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีให้แก่ประชาชนทั่วไป เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงประโยชน์ของความสามัคคีที่ทุกคนจะได้รับ และได้รับรู้ถึงโทษเมื่อประชาชนขาดความสามัคคีกัน

๖. เรือนจำฯ ควรส่งเสริมให้นักโทษเด็ดขาดได้รับรู้หลักการตรภาพผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การอบรม กิจกรรมส่งเสริมหลักการตรภาพ เป็นต้น เพื่อให้นักโทษเด็ดขาดได้อยู่ร่วมกันในเรือนจำอย่างสันติ ปราศจากข้อขัดแย้ง

๗. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้หลักการตรภาพผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การโฆษณา ระบบการศึกษา การจัดเสวนา เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้และปฏิบัติเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

๘. ทางภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักการประชาธิปไตยผ่านแหล่งเรียนรู้หรือแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ระบบการศึกษา การเผยแพร่ข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนทุกคนได้ตระหนักถึงหลักการประชาธิปไตย อันจะทำให้เกิดการเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหา มีความรักความปรารถนาดีต่อกัน จะนำมาซึ่งการจรรโลงและพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้คงอยู่ในสังคมไทยต่อไป

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ จากผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหา ไม่ใช่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา และทางภาครัฐได้สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบดังนี้

ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานีอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ทางภาครัฐได้ส่งเสริมให้นักโทษได้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลายของสังคม และได้ส่งเสริมให้ได้รับรู้สิทธิและตระหนักในหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดีของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จำลอง พรมสวัสดิ์** ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในช่วง พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๕๓” ที่ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การไปรวมกลุ่มหรือเป็นแนวร่วมกับองค์กรทางการเมือง และการสนับสนุนพรรคการเมืองของชนชั้นกลาง มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ระดับมาก^๑

ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ทางภาครัฐได้ส่งเสริมให้นักโทษรู้ถึงสิทธิในการเป็นราษฎรของรัฐผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การจัดอบรม การเผยแพร่ผ่านสื่อหลักและสื่อรอง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พรอนงค์ เพ็ชรรัตน์** ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ที่ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานเทศบาลสุราษฎร์ธานี โดยรวมของทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ระดับมาก คือ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุตั้งแต่ ๓๖ ปี ขึ้นไป มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป มีอายุราชการน้อยกว่า ๑๖ ปี และมีรายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๐ บาทขึ้นไป^๒

ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ทางภาครัฐได้สนับสนุนให้นักโทษได้รับทราบถึงความเสมอภาคทางสังคมโดยไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก เท่าที่นักโทษพึงมี

^๑จำลอง พรมสวัสดิ์, “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช ๒๕๕๑ – ๒๕๕๓”, **วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง**, (วิทยาลัยสื่อสารการเมือง: มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๔).

^๒พรอนงค์ เพ็ชรรัตน์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

เสรีตามกฎระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จำลอง พรมสวัสดิ์** ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในช่วง พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๕๓” ที่ผลการวิจัยพบว่า ความสนใจในเรื่องของสถาบันการเมือง และการเลือกตั้ง มีผลอยู่ในระดับมาก^๓

ด้านหลักว่าด้วยการตรรกภาพ พบว่า ความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำควรใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหา ไม่ใช่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จรรยา แคนนาเลิศ** ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มคนอีสานในตำบลอ่างทอง อำเภอเชียงคำจังหวัดพะเยา” ที่ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นชาติพันธุ์ของคนอีสานมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มคนอีสานในตำบลอ่างทอง ถือว่าส่วนใหญ่มีส่วนร่วมกิจกรรมของผู้สนใจทางการเมือง ซึ่งประกอบ ไปด้วยการแสดงออกความสนใจทางการเมืองในระดับประเทศและท้องถิ่นของตนเอง การใช้สิทธิเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนดทั้งในระดับท้องถิ่นและ ระดับประเทศ การริเริ่มประเด็นพูดคุยทางการเมืองที่ตนเองสนใจ ชักจูงผู้อื่นให้เลือกตั้งผู้ที่ตนเองสนับสนุน และการติดกระดุมหรือการติดสติ๊กเกอร์เพื่อการสนับสนุน ซึ่งกลุ่มคนอีสานในตำบลอ่างทองได้แสดงออกอย่างเป็นลำดับ ซึ่งมีความชัดเจนในเรื่องของการไปใช้สิทธิเลือกตั้งซึ่งคนอีสานจะสนับสนุนคนอีสานด้วยกัน แต่หากจะต้องตัดสินใจเมื่อเกิดข้อขัดแย้งทางการเมือง คนอีสานจะยึดความถูกต้องมาเป็นอันดับแรก การแสดงออกทางการเมืองของคนอีสานถือว่าการแสดงออกทางการเมืองในรูปแบบของกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อปกป้องอำนาจทางการเมือง แสดงบทบาทในการเรียกร้องและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ต่อกลุ่มการเมืองใน ตำบลอ่างทอง จะเป็นการรวมตัวที่เข้มแข็งของชุมชนรวมถึงการสร้างระบบเครือข่ายระหว่างชุมชนอีสานโดยใช้ระบบเครือข่ายอุปถัมภ์ ส่งผลให้กลุ่มต่าง ๆ หรือชุมชนตระหนักดีขึ้นในเรื่องของอำนาจจากการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องและสนับสนุนคนอีสานที่มีชาติพันธุ์เดียวกัน^๔

๕.๒.๒ จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

จากผลการทดสอบสมมติฐาน สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

๑. นักโทษเด็ดขาดที่มีเพศ อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า เพศ อายุของประชาชน ไม่ได้ส่งผลต่อความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **กรรณา ชันทอง** ได้วิจัยเรื่อง “ความรู้เรื่อง

^๓จำลอง พรมสวัสดิ์, “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยของไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช ๒๕๕๑ – ๒๕๕๓”, **วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง**, (วิทยาลัยสื่อสารการเมือง: มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๔).

^๔จรรยา แคนนาเลิศ, “พฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มคนอีสานในตำบลอ่างทอง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา”, **การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔).

ประชาธิปไตยของพนักงานบริษัท รอยัลอินดัสตรีส์ (ไทยแลนด์) จำกัด มหาชน” ที่ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เรื่องประชาธิปไตยของพนักงาน บริษัท รอยัล อินดัสตรีส์ (ไทยแลนด์) จำกัดมหาชน โดยรวม ทั้ง ๓ ด้าน ๑. ด้านรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ๒. ด้านอุดมการณ์ของประชาธิปไตย และ ๓. ด้านการเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก พนักงานบริษัท รอยัลอินดัสตรีส์ (ไทยแลนด์) จำกัดมหาชน ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ต่อเดือน และภูมิสำเนาแตกต่างกัน มีความรู้เรื่องประชาธิปไตย โดยรวมทั้ง ๓ ด้าน ไม่แตกต่างกัน^๕

๒. นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ที่มีการศึกษาและระดับชั้นของ นักโทษเด็ดขาดต่างกัน มีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวม แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า การศึกษา ได้ส่งผลต่อความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยให้แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พรอนงค์ เพ็ชรรัตน์** ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ที่ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานเทศบาลสุราษฎร์ธานีที่มี เพศ อายุ ระดับ การศึกษา อายุราชการ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ พนักงาน เทศบาลสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน^๖

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามความคิดเห็น ของนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านหลักการอำนาจอธิปไตยของปวงชน หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริม การให้ความรู้ในหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนแก่ประชาชน

ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นหรือคัดค้านอย่างมีเหตุผลในการรณรงค์ให้ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชน ยอมรับเสียสละส่วนใหญ่และเคารพเสียงข้างน้อย

ด้านหลักว่าด้วยการตรรกภาพ หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชน มีความสามัคคีกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียว ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

^๕กรุณา ชันทอง, “ความรู้เรื่องประชาธิปไตยของพนักงาน บริษัท รอยัลอินดัสตรีส์ (ไทย แลนด์) จำกัด มหาชน”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาภูมิพลราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^๖พรอนงค์ เพ็ชรรัตน์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาภูมิพลราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ด้านหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน กรมราชทัณฑ์ควรกำหนดโครงการอบรมให้แก่ นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในระดับชั้นดีขึ้นได้ศึกษาอบรมเกี่ยวกับหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน เพื่อให้ นักโทษกลุ่มดังกล่าวนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดแก่ผู้ต้องขังอื่นภายในเรือนจำ

ด้านหลักว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ เรือนจำควรจัดทำกล่องแสดงความคิดเห็น ติดตั้งตามแดนต่าง ๆ ภายในเรือนจำ เพื่อให้ นักโทษเด็ดขาดได้มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น หรือร้องทุกข์ โดยให้ ผู้บัญชาการเรือนจำ เป็นผู้อ่านจดหมาย ตอบข้อคิดเห็น และดำเนินการตามความเห็นสมควรเท่าที่จะกระทำได้อย่าใต้กรอบของกฎหมาย

ด้านหลักว่าด้วยความเสมอภาค เรือนจำควรให้นักโทษเด็ดขาดได้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ตามกรอบของกฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติ เช่น สิทธิในการศึกษาอบรม สิทธิในการฝึกอาชีพที่ตนเอง มีความถนัดและสนใจ สิทธิในการรักษาพยาบาล เป็นต้น

ด้านหลักว่าด้วยการดรรภาพ เรือนจำควรส่งเสริมให้นักโทษเด็ดขาดใช้เหตุผล ในการแก้ไขปัญหา ไม่ใช่กำลัง หรือความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา โดยหากผู้ต้องขังทะเลาะวิวาท หรือทำร้ายร่างกายกัน จะถูกลงโทษทางวินัย และถูกตัดสิทธิประโยชน์บางประการ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การรับรู้ความเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย”

๒) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “อิทธิพลของการให้ความร่วมมือขององค์กรให้ออกไปใช้สิทธิ ในการเลือกตั้ง”

๓) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การรับรู้สิทธิและตระหนักในหน้าที่ของประชาชนตามการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตย”

๔) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “อิทธิพลของความเข้าใจการเมืองต่อการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตย”

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กระมล ทองธรรมชาติ และพรศักดิ์ ฝ่องแผ้ว. **ข้าราชการไทย : ความสำนึกและอุดมการณ์.**

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. **หลักรัฐศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.

จรรยา สุภาพ. **การพัฒนาประเทศ.** กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.

จรรยา สุภาพ. **หลักรัฐศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.

จักษ์ พันธุ์เพชร. **รัฐศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: มายด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๒.

จำเรียง ภาวิจิตร, สาธารณนิติ. **เอกสารในการประกอบการสอนชุดวิชาสังคมศึกษา ๔ (เล่ม ๒).**

นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๖.

ณรงค์ สินสวัสดิ์. **จิตวิทยาการเมือง.** กรุงเทพมหานคร: แพรวพิทยา, ๒๕๒๗.

ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิต. **รัฐศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

จิระโชค (บรรพต) วีระสัย, สุรพล ราชภักดิ์, และสุรพันธ์ ทับสุวรรณ.

รัฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิเคอร์รี่เพาเวอร์พอยท์ จำกัด, ๒๕๒๔.

ทินพันธ์ นาคะตะ. **ประชาธิปไตย ความหมายปัจจัยเอื้ออำนวย และการสร้างจิตใจ.**

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗.

ธนวัฒน์ จันทระปรณิก และยงยุทธ ฝันเผ่าเลิศ. **ตำนานคุกไทย.** กรมราชทัณฑ์ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ. **เครื่องมือวิจัยทางการศึกษาการสร้างและการพัฒนา.** นครปฐม: ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙.

นวม สงวนทรัพย์. **สารัตถจิตวิทยาสังคม.** กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๕.

ประกอบ กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: ด้านสุขธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. **ทัศนคติ: การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐.

ปริญญานาคฉัตรีย์. **การเลือกตั้งท้องถิ่นระบบใหม่: ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข.**

สำนักบรรณสารสนเทศ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พ.ท.ประสาร ทองภักดี. **หลักการปกครอง (หลักรัฐศาสตร์)**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย, ๒๕๒๕
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. **สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย หน่วยที่ ๑ - ๘**.
นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕.
- ปรีชา หงส์ไกรเลิศ. **รัฐศาสตร์ ๕๐ ปี**. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มูลนิธินิติศาสตร์แห่งรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. **รัฐศาสตร์กับการเมือง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ตะเกียง, ๒๕๓๔.
- สุขุม นวลสกุล, วิทยา นภาศิริกุลกิจ, และวิศิษฐ์ ทวีเศรษย์. **การเมืองและการปกครองไทย**.
กรุงเทพมหานคร: หจก.แสงจันทร์การพิมพ์, ๒๕๓๑.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔** กรุงเทพมหานคร:
อักษรเจริญทัศน์, ๒๕.
- วรทิพย์ มีมาก และชินันท์ ฉายาขลิตร. **หน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, ๒๕๔๗.
- วิสุทธิ โพธิ์แท่น. **แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ. **จิตวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. **ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต,
๒๕๒๙.
- สนธิ เตชานนท์. **พื้นฐานทางรัฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: ฟีนิกซ์พับลิชชิง, ๒๕๔๐.
- สราญค์ จันทรเฒ. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพร่พิทยา, ๒๕๔๒.
- สายชล สันสมบูรณ์ทอง. **การวิเคราะห์เชิงสถิติ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๕๓.
- สุจินต์ ธรรมชาติ, **การวิจัยภาคปฏิบัติวิธีลด**. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- สุพจน์ บุญวิเศษ. **หลักรัฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: เอ็ม.ที.เพลส, ๒๕๔๙.
- สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. **การโฆษณาหาเสียงกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง**. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓.
- อมร รักษาสัตย์ และคณะ. **ประชาธิปไตย อุดมการณ์ หลักการและแบบอย่างการปกครอง
หลายประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- อมร รักษาสัตย์. **การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน**.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- อุทัย หิรัญโต. **การปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. **แปรถิ่น เปลี่ยนฐาน : สร้างการปกครองของท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของ
ประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

กรุณา ชันทอง, “ความรู้เรื่องประชาธิปไตยของพนักงาน บริษัท รอยัลอินดัสตรีส์ (ไทย แลนด์) จำกัด มหาชน”. สารนิพนธ์ศาสตราจารย์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

คณาลักษณ์ จงปิวรวงศ์, “ความรู้ ทศนคติ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่ม เจเนอเรชันวาย ในเขตกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ การสื่อสารองค์กร. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕.

จรรยา เคนนาเลิศ. “พฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มคนอีสานในตำบลอ่างทอง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา”. การค้นคว้าแบบอิสระ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔.

จำลอง พรหมสวัสดิ์. “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช ๒๕๕๑ – ๒๕๕๓”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๔.

พรอนงค์ เพ็ชรรัตน์. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. สารนิพนธ์ศาสตราจารย์มหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์การปกครอง. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ศราวุธ ศรีประเสริฐ. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์. ๒๕๔๓.

ลาวัญญ์ จักรานวัฒน์. “ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาปริญญาโท ภาคพิเศษ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ (M.B.A) สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อการจัดการศึกษาภาคพิเศษ”.

วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐.

สรญา คันธรัตน์กุล. “ปัญหาทางกฎหมายในการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภา ท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

สริลลา พลอยสีธรรมชาติ. “การเรียนรู้ทางการเมือง : ศึกษากรณีของนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓.

(๓) รายงานวิจัย:

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. “ระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดทรัพยากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี ที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒.

ภูสิทธิ์ ชันติกุล. “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร”. รายงานการวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

รัชณี พิทักษ์ญาติ. “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของสำนักทะเบียนอำเภอเมืองชลบุรี”. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖.

อริสรา กาญจนอุดม, “ความรู้ ทักษะ และแนวโน้มพฤติกรรมของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการใช้สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมทางการเมือง”. รายงานโครงการเฉพาะบุคคลปริญญาโท. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

(๔) บทความ:

กฤษณวรรณ ไชยนิจ. “หลักพุทธธรรมในการบริหารรัฐกิจ”. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์. ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๐): ๑๑๕.

บุญสม ยอดมาลี. “การสำรวจความต้องการการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรีในจังหวัดลพบุรี”. วิทยาสารกำแพงแสน. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (๒๕๔๖): ๑๔๑ – ๑๔๒.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์

จำลอง เงินดี. เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๔.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. เอกสารการสอนชุดวิชาสถิติเศรษฐศาสตร์และธุรกิจ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, ๒๕๔๔.

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

วิทยากร เชียงกุล. “หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย”. ชมรมศึกษาผลงานวิทยากร เชียงกุล. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://witayakornclub.wordpress.com/๒๐๐๗/๐๖/๒๖/democratic/> [๑ กันยายน ๒๕๖๒].

(๗) สัมภาษณ์:

สัมภาษณ์ สุรพล ปิ่นทอง, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

สัมภาษณ์ สมศักดิ์ วงศ์ไทย, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

สัมภาษณ์ จารุพัฒน์ วรรณทวี, อนุศาสนาจารย์ปฏิบัติงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

สัมภาษณ์ พงศักดิ์ บุชาพันธ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ปฏิบัติงาน, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

สัมภาษณ์ มนต์รี หนูดำ, นักทัณฑวิทยาชำนาญการ, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

สัมภาษณ์ จตุพนธ์ สังข์เศรษฐ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

สัมภาษณ์ ตัวแทนนักโทษเด็ดขาดชั้นดีมาก, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

สัมภาษณ์ ตัวแทนนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Secondary Sources

(I) Books:

- Cronbach, Lee J. **Essentials of psychological testing**. New York: Harper & Row, 1971.
- Huntingt, Samuel P. and Dominguez, Jorge I. **Political Development**. Massachusetts: Addison-Wesley, 1975.
- McClosky, Herbert. **Political Participation**. New York: McMillan and Free Press, 1968.
- Milbrath, L.W. **Political Participation**. New York: University of Buffalo Press, 1971.
- Milbrath, Lester W. and Goel, M. L. **Political Participation: How and Why Do People Get involved in Politics Second Edition**. Chicago: Rand McNally, 1997.
- Nie, N.H. & Verba, S. **Political participation**. Massachusetts: Addison Wesley, 1975.
- Parry, G., Moyser, G., & Day, N. **Political Participation and Democracy in Britain**. Cambridge : University Press, 1992.
- Roth, D.F. & Wilson, F.L. **The comparative study of politics**. Englewood Cliffs, New York: Prentice Hall, 1980.
- Rush, M. **Political and society: An introduction to political sociology**. New York: Prentice Hall, 1992.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย)	:	นายปฐวี ท้ายเมือง
ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ)	:	Pattawee Taymueng
วัน/เดือน/ปีเกิด	:	๒๐ ตุลาคม ๒๕๓๔
สถานที่เกิด	:	กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบันที่สามารถติดต่อได้	:	ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (ธุรกิจการเกษตร) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน	:	นักพัฒนาวิทยาปฏิบัติการ สังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานแผนยุทธศาสตร์ และหัวหน้างานการเจ้าหน้าที่
ประวัติการศึกษา	:	บ้านเลขที่ ๑๔ หมู่ ๑ ตำบลบางกระบือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๖๐
ปีที่เข้าศึกษา	:	๑ มิถุนายน ๒๕๖๑